

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vliv podpory cestovního ruchu na rozvoj obcí Dolní
Morava a Loučná nad Desnou v období 2011-2021**

**The impact of tourism support on the development of the municipalities of
Dolní Morava and Loučná nad Desnou in the period 2011-2021**

2023

Mgr. Michaela Heldesová

Studijní program: Projektové řízení inovací

Vedoucí práce: doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Heldesová** Jméno: **Michaela** Osobní číslo: **507481**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávající katedra/ústav: **Institut veřejné správy a regionálních studií**
Studijní program: **Projektové řízení inovací**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Vliv podpory cestovního ruchu na rozvoj obcí Dolní Morava a Loučná nad Desnou v období 2011 – 2021

Název diplomové práce anglicky:

The Impact of Tourism Support on the Development of Municipalities in Dolní Morava and Loučná nad Desnou in the Period 2011 – 2021

Pokyny pro vypracování:

Cílem práce je odpovědět na výzkumnou otázku "jak podpora cestovního ruchu pomohla rozvoji dvou turisticky významných obcí v masivu Jeseníků". Osnova: 1. Cíle práce, metodika a rešerše literatury; 2. Cestovní ruch v kontextu regionálního rozvoje, 3. Strategie rozvoje cestovního ruchu, 4. Veřejné zdroje financování pro plnění cílů regionálního rozvoje, 5. Sociodemografické ukazatele obcí od roku 2011 a jejich srovnání, 6. Klíčové aktivity podporující rozvoj cestovního ruchu v obci, 7. Přehled a vyhodnocení projektů podpořených z veřejných zdrojů a návazných projektů realizovaných soukromými subjekty, 8. Komparace přístupů, 9. Závěr - Zkušenosti a inovace přenositelné do dalších regionů. Zdrojem dat pro komparativní analýzu budou převážně veřejně dostupná data Českého statistického úřadu a dále dokumenty zveřejněné obcemi podle zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a metodického pokynu pro zadávání veřejných zakázek.

Seznam doporučené literatury:

HOLEŠINSKÁ, Andrea. Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012. ISBN 978-80-210-5847-7.
KOTÍKOVÁ, Halina. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.
TITTELBACHOVÁ, Šárka. Turismus a veřejná správa: průniky, dysfunkce, problémy, šance: státní politika turismu České republiky : systémový přístup k řešení problémů. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3842-0.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D. Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **09.12.2022** Termín odevzdání diplomové práce: **27.04.2023**

Platnost zadání diplomové práce: _____

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) práce

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Diplomantka bere na vědomí, že je povinna vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v diplomové práci.

_____
Datum převzetí zadání

_____
Podpis studentky

HELDESOVÁ, Michaela. *Vliv podpory cestovního ruchu na rozvoj obcí Dolní Morava a Loučná nad Desnou v období 2011-2021*. Praha: ČVUT 2023. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citovala a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 17. 04. 2023

Podpis:

Poděkování

Děkuji paní doc. Ing. arch. Vladimíře Šilhánkové, Ph.D. za inspiraci při výběru tématu práce a za cenné rady a připomínky při jeho zpracování. Děkuji svému manželovi za jeho tichou podporu, se kterou převzal mé rodinné povinnosti a za produktivní diskuze, když jsem nevěděla, jak dál. Děkuji svým dcerám a rodičům za prostor a klid, který vytvořili speciálně pro mě.

Abstrakt

Diplomová práce zkoumá vliv cestovního ruchu na vývoj dvou regionů reprezentovaných obcemi Loučná nad Desnou a Dolní Morava. Obce jsou významnými horskými středisky cestovního ruchu v Jesenické oblasti s podobným historickým vývojem. V teoretické části jsou formou rešerše odborných textů vymezeny přístupy k rozvoji periferních, příhraničních regionů a formy strategie, které lze při rozvoji cestovního ruchu využít. V praktické části jsou metodou komparace porovnány strategie orgánů veřejné správy i místních aktérů v oblasti rozvoje cestovního ruchu a pomocí ukazatelů ETIS je vyhodnocena dlouhodobá udržitelnost cestovního ruchu v obou destinacích. Výsledkem práce je zhodnocení vlivu cestovního ruchu na rozvoj vybraných regionů a rovněž zhodnocení úspěšnosti zvolených strategií. Závěr práce obsahuje doporučení a příklady projektů, které jsou ve vybraných destinacích úspěšné a vhodné pro případnou aplikaci v podobném regionu.

Klíčová slova

Cestovní ruch, regionální rozvoj, periferní oblast, příhraniční oblast, destinační management, strategie cestovního ruchu, role místních aktérů, Jesenická oblast.

Abstract

The diploma thesis examines the influence of tourism on the development of two regions represented by the municipalities of Loučná nad Desnou and Dolní Morava. The villages are important mountain tourism centers in the Jeseníky region with a similar historical development. In the theoretical part, the approaches to the development of peripheral, border regions and the forms of strategy that can be used in the development of tourism are defined in the form of a search of professional texts. In the practical part, the strategies of public administration bodies and local actors in the field of tourism development are compared using the method of comparison, and the long-term sustainability of tourism in both destinations is evaluated using the ETIS indicators. The result of the work is an evaluation of the influence of tourism on the development of selected regions, as well as an evaluation of the success of the selected strategies. The conclusion of the thesis contains recommendations and examples of projects that are successful in selected destinations and suitable for possible application in a similar region.

Key words

Tourism, regional development, peripheral area, border area, destination management, tourism strategy, role of local actors, Jeseníky region.

Obsah

Úvod	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 CESTOVNÍ RUCH V KONTEXTU REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	8
1.1 Region a regionální politika.....	8
1.2 Cestovní ruch a udržitelnost.....	10
1.3 Indikátory rozvoje regionu a cestovního ruchu v něm	16
2 STRATEGIE A ZDROJE FINANCOVÁNÍ ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU	19
2.1 Strategie cestovního ruchu	19
2.1.1 Vliv veřejné správy	20
2.1.2 Strategické dokumenty.....	22
2.2 Veřejné a soukromé zdroje financování.....	26
3 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 CHARAKTERISTIKA OBCÍ	32
4.1 Loučná nad Desnou	32
4.1.1 Dopravní dostupnost	33
4.1.2 Územní a strategické plánování	34
4.1.3 Přístup obecního úřadu k cestovnímu ruchu.....	35
4.1.4 Atraktivity v Loučné nad Desnou	37
4.2 Dolní Morava.....	40
4.2.1 Dopravní dostupnost	41
4.2.2 Územní a strategické plánování	41
4.2.3 Atraktivity na Dolní Moravě	44
4.3 Sociodemografický vývoj obcí a jeho komparace.....	47
4.4 Vyhodnocení charakteristik obcí a jejich vlivu na vývoj cestovního ruchu v nich	51
5 SROVNÁNÍ VÝŠE PODPORY ROZVOJE Z VEŘEJNÝCH ZDROJŮ	54
5.1 Popis programů a z nich financovaných projektů	55
5.2 Zhodnocení výše podpory z veřejných zdrojů	60
6 KOMPARACE OBCÍ DLE UKAZATELŮ ETIS	63

6.1	ODDÍL A: Základní ukazatele k řízení destinace	63
6.2	ODDÍL B: Základní ukazatele ekonomické hodnoty.....	64
6.3	ODDÍL C: Základní ukazatele sociálního a kulturního dopadu.....	68
6.4	ODDÍL D: Základní ukazatele dopadu na životní prostředí.....	69
7	CELKOVÁ KOMPARACE PŘÍSTUPU MÍSTNÍCH AKTÉRŮ	72
8	DOPORUČENÍ A ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI	75
	Závěr	77
	Seznam použité literatury	79
	Seznam obrázků	86
	Seznam tabulek a grafů	87

Úvod

Cestovní ruch je rychle rostoucí odvětví dnešní doby. Pro svůj růst zcela jistě potřebuje vhodné podmínky a zároveň svým působením ovlivňuje další vývoj geografické oblasti, která je jím dotčena. Působení cestovního ruchu na oblast se projevuje v reálných změnách místa, ovlivňuje jeho atmosféru, a především jeho obyvatele. Může vést ke společenským a kulturním změnám a má vliv na urbanismus, případně krajinnou tvorbu.

Předmětem této práce je srovnání dvou regionů, geograficky vymezených katastrálními územími obcí Loučná nad Desnou a Dolní Morava. Tyto dva regiony si autorka vybrala jednak proto, že k nim má blízký vztah a mnohaletou zkušenost jako návštěvník a konzument místního cestovního ruchu a jednak proto, že jejich vývoj je velmi podobný. Obě obce se nacházejí v příhraničních oblastech, které jsou vnímány jako periferní. Nicméně jde o významná centra cestovního ruchu objevená nejprve horskými turisty a následně lyžaři. Období let 2011 až 2021 bylo zvoleno právě proto, že v něm došlo k významnému růstu cestovního ruchu, který změnil lokální význam obou obcí v celorepublikově až mezinárodně vnímaný.

V práci budou shrnuty předpoklady, které obě místa měla právě k tomu, aby k růstu cestovního ruchu mohlo dojít. Jednalo se například o výhodnou geografii a morfologii území, ale přispěl určitě i historický vývoj území. Dále bude popsán přístup obecních úřadů k vytváření podmínek pro územní rozvoj obce a rovněž shrnuta celková připravenost lokalit pro rozvoj. Vyhodnocen bude přístup k rozvoji obou míst i z pohledu dlouhodobé udržitelnosti cestovního ruchu v nich. Aby byla mozaika připravenosti obou obcí kompletní, budou popsány i aktivity veřejnoprávních a soukromoprávních subjektů, které měly a mají za účel cestovní ruch podporovat.

Pokud se měl cestovní ruch v místech rozvinout masivně, musely být k dispozici rovněž zdroje financování. Z tohoto pohledu mohly být klíčové veřejné zdroje, které ve formě dotací čerpaly soukromé i státní subjekty na projekty, které měly přispět k růstu cestovního ruchu. Zjištění, v jaké výši se aktérům v cestovním ruchu v obou obcích podařilo tyto zdroje čerpat, je také předmětem této práce. Je jisté, že vedle veřejných zdrojů byly mobilizovány i soukromé zdroje financování, ale jejich přesnou výši lze jen těžko určit. Výše privátních peněz je známá pouze pokud žadatel uspěl s žádostí o dotaci z regionálních operačních programů. Zda byl výsledný efekt využití veřejných a soukromých finančních zdrojů významný na tolik, aby vedl nejen k růstu cestovního ruchu, ale i k pozitivnímu vlivu na vývoj místní komunity se autorka pokusí zhodnotit v komparaci přístupů a vývoje obou lokalit.

Cílem práce je odpovědět na otázku: *„Jak podpora cestovního ruchu pomohla při rozvoji těchto dvou turisticky významných obcí v masivu Jeseníku.“* Metodou rešerše odborné literatury budou v teoretické části práce zpracovány aktuálně dostupné poznatky o strategiích rozvoje cestovního ruchu v kontextu regionálního rozvoje. Pro naplnění cíle práce bude rovněž významný teoretický popis veřejných a soukromých zdrojů financování cestovního ruchu a následná analýza zdrojů

financování využitých v obou lokalitách, která bude založena na veřejně dostupných informacích o dotačních programech. Dále bude v praktické části metodou komparativní analýzy dat Českého statistického úřadu srovnán vývoj obou oblastí z hlediska sociodemografického a následně budou porovnány základní ukazatele ekonomické hodnoty a společenského dopadu, které mají význam pro dlouhodobou udržitelnost cestovního ruchu ve zkoumaných obcích. V praktické části bude rovněž porovnán přístup důležitých aktérů v cestovním ruchu a strategie aplikované místní samosprávou. Výsledkem práce budou doporučení pro další rozvoj cestovního ruchu ve vybraných lokalitách, případně doporučení vhodná pro podobné příhraniční horské regiony.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CESTOVNÍ RUCH V KONTEXTU REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Cestovní ruch patří mezi významná odvětví národního hospodářství a jeho podíl v rámci EU na tvorbě HDP v roce 2018 před pandemií onemocnění Covid-19 byl 3,9 %, přičemž zohlední-li se úzká návaznost na další odvětví byl podíl až 10,3 %. (Pernice 2022) V České republice toto odvětví rovněž rostlo a za stejné období tvořilo podíl 2,9 % na HDP bez dalších návazností. (Cieslar 2020) V současné době hospodářský výkon tohoto odvětví není tak velký, neboť jeho růst byl zpomalen vlivem omezeného cestování, které přinesla protipandemická opatření. Nicméně Česká republika nabízí turistům bohatou historii, krásy přírodní i kulturní a celosezónní vyžití. Je v zájmu veřejné sféry, zvláště místní správy, která je bezprostředně dotčena, aby fenomén cestovního ruchu chápala v širokém ekonomicko-politickém kontextu, a to včetně společenských dopadů a mohla tak naplňovat strategické cíle rozvoje v daném regionu. Představuje-li veřejná sféra určité zaštitění a dohled nad odvětvím cestovního ruchu, není význam soukromé sféry o nic menší, neboť ta je pro veřejnou správu nepostradatelným partnerem, tvůrcem ekonomického i sociálního růstu. Pro ukotvení těchto vztahů a pojmů je nejprve nutné popsat, co je to region, jaký existuje vztah mezi regionem, jeho rozvojem a státní správou a také co je to cestovní ruch, a jak ho chápat z pohledu rozvoje regionu.

1.1 Region a regionální politika

Termín region je v různých disciplínách chápán odlišně v závislosti na jejich zaměření. Vždy se ale jedná o nějaké vymezené území. Saviano (2018, s. 297) upřesňuje, že každé území je komplexem prvků, které definují jeho strukturu a jsou vzájemně propojeny a jsou-li vztahy mezi dvěma nebo více částmi (např. jednotlivci a prostředím) nefunkční, mohou zapříčinit systémové onemocnění, které není-li včas napraveno, může ohrozit životaschopnost územního systému jako celku. Podobně Kadeřábková a Khendriche Trhlínová (2008, s. 29) při vymezení regionu upozorňují, že nelze postupovat mechanicky aplikováním pouze jediného kritéria. Proto pro účely této práce bude region definován především svým administrativním, geografickým a historickým vymezením, tedy hranicemi katastrálního území obou vybraných obcí, v rámci kterých obecní samosprávy uplatňují své pravomoci a nebude opomenut ani historický kontext vývoje obou území.

Územní samospráva by měla na region pohlížet komplexně, a to z pohledu geografie a kulturního a společenského vývoje v regionu. Tento způsob je důležitý, protože souvisí s identifikací místních obyvatel s místem, ve kterém žijí. Podle Kadeřábkové a Khendriche Trhlínové navíc z historie i vývoje regionů vyplývá, že: „*Funkční a ekonomicky i sociálně úspěšné regiony jsou především ty, jejichž obyvatelé mají pocit identity a jsou spokojeni s kvalitou života v těchto regionech.*“ (2008, s. 29) Význam

pocitu identity místní komunity se projeví i ve vztahu místních obyvatel k rozvoji cestovního ruchu v regionu, což bude popsáno v kapitole cestovní ruch. Vývoj určitého regionu je ovlivněn také jeho postavením ve vztahu k okolním regionům nebo dalším regionům v zemi. Z takového vztahu pak vyvstávají některé regiony jako problémovější nebo náročnější na správu než jiné a cíle i úsilí státní správy a samosprávy se na rozvoj těchto regionů cíleně zaměřuje. Popsat tyto problémové regiony lze jako venkovské, příhraniční a periferní a jejich klasifikaci popisují Kadeřábková a Khendriche Trhlínová (2008, s. 50) následovně:

- ✓ Venkovské regiony – jsou poznamenány zápornou migrací, především odlivem mladých lidí, a vysokou mírou nezaměstnanosti, navíc velká část obyvatel pracuje v zemědělství a další odvětví jsou zastoupena minimálně;
- ✓ Příhraniční regiony – jsou negativně ovlivněny jejich vzdáleností od centra a dlouhodobě v nich stagnuje rozvoj dopravní, technické a občanské infrastruktury, naopak pozitivní efekt na jejich rozvoj by mohlo přinést otevření hranic v rámci Evropské unie;
- ✓ Periferní regiony – jsou ovlivněny svou prostorovou izolací ve vztahu k centrům, přičemž ne vždy je periferní region totožný s příhraničním regionem (může se jednat o periferii v centrální části země), příkladem periferních regionů jsou Šumpersko, Jesenicko, Rakovnicko nebo Nymbursko.

Klasifikace regionu z tohoto úhlu pohledu je důležitá, protože problematika rozvoje cestovního ruchu ve venkovských a okrajových oblastech vytváří potřebu prozkoumat nové územní strategie plánování, které překonávají nabídky jednoho provozovatele a jsou schopny podporovat komunitní cestovní ruch tak, aby byl zachován „duch místa“. Toho lze podle Salvatore (2018, s. 49) dosáhnout díky interakci mezi všemi zúčastněnými místními aktéry, jako jsou instituce, občané a aktéři z kulturní sféry a sféry cestovního ruchu a díky tvorbě sdílené vize – tato by byla považována za inovativní strategii koordinující různé úrovně správy a podporující sebeorganizaci a soběstačnost.

Vymezujeme-li region, resp. obec administrativně, pracujeme s termínem regionální politiky neboli správou věcí veřejných, kdy představitelé místní samosprávy rozhodují o správě svěřeného území a jeho obyvatel. Z celospolečenského hlediska je regionální politika součástí ekonomických a sociálních politik, pomocí kterých se stát a jeho samosprávy snaží dosáhnout cílů, jako jsou ekonomický růst, sociální a politická stabilita, rovnost šancí obyvatel a rozdělování příjmů způsobem, který většina obyvatel považuje za spravedlivý a ekonomicky stimuluje. (Blažek a Uhlíř 2020, s. 16)

V České republice je regionální politika a s tím spojený regionální rozvoj koordinován z úrovně vlády a ústředních správních úřadů, avšak zodpovědnost je spojena s činností vyšších územních samosprávních celků. Úlohou ministerstev je pro své svěřené resorty vytvářet základní rámce ve formě strategických dokumentů, které slouží jako východisko pro potřeby samosprávy. Obce nebo kraje tyto rámcové strategie mohou využít ve svých vlastních rozvojových strategiích a případně návazných aktivitách. To znamená, že aktivity státní správy poskytují metodickou podporu k práci samosprávy,

což by mělo vést k cílenější prostorové skladebnosti. (Kadeřábková a Khendriche Trhlínová 2008, s. 32) Pozitivním efektem tohoto přístupu by mělo být větší zohledňování reálných možností aplikace a udržitelnosti naplánovaných strategií. Stejně tak přenos odpovědnosti na místní samosprávy je veden snahou vytvářet regionální politiku na reálném základě se znalostí místních poměrů. Jen tak lze očekávat, že dopad implementovaných politik povede k rozvoji regionu a dlouhodobé udržitelnosti navržených řešení.

Vzhledem k předmětu zkoumání této práce je nutné vymezit a popsat specifika periferních a příhraničních regionů a jejich rozvoje. Pro účely této práce bude použita definice periferie dle Drápela (2011, s. 10) jako: „*Území, které je znevýhodněno svou polohou a díky své nižší atraktivitě oproti centrům dosahuje horších hodnot u ekonomických a sociálních indikátorů.*“ V této souvislosti je nutno podotknout, že je-li něco okrajového, není to nutně zaostalé, ale spíše lze v periferiích očekávat menší příležitosti než v centrech.

Periferní oblasti lze dělit na vnější a vnitřní, přičemž oba typy leží dál od centra. Vnitřní periferie mohou vznikat v místech, pro která je charakteristické výrazné sociální vyloučení (Musil a Müller 2008, s. 325), ale vznik periferie může zapříčinit i změna regionálního členění, kdy obec náhle přísluší pod jiné administrativní centrum. (Havlíček a kol. 2008, s. 279) K tomu došlo třeba po roce 2002, kdy zanikly okresy a vznikly větší územní administrativní celky ve formě krajů.

Vnější periferie jsou pak oblasti v pohraničí, kterým větší rozvoj umožnil až okamžik vstupu České republiky do Schengenského prostoru. Kastner (1996, s. 26) upozorňuje, že pohraniční území je nutno považovat za periferie s nižší frekvencí kontaktů s centrem země a za místo, kde se stýkají dva ekonomické a právní systémy. Pro české pohraniční oblasti jsou pak typické tři znaky (Chromý 2000, s. 70):

1. Periferní poloha ve vztahu k centru;
2. Specifičnost místních přírodních a klimatických podmínek, neboť jde často o horská pásma;
3. Sociokulturní diskontinuita způsobená odsunem původního obyvatelstva a následným dosídlením po II. světové válce.

Kromě tohoto vymezení pohraničních oblastí nabízí Chromý (2000, s. 7) ještě zajímavý pohled na úlohu hranic, která je nezanedbatelná a má dvě roviny – na hranice lze pohlížet nejen jako na překážku v lidských aktivitách, ale rovněž jako na místo nových impulzů a příležitostí pro rozvoj. Tento postřeh je významný s ohledem na kulturní diverzifikaci globalizujícího se světa, kde právě pohraniční území mohou ve výsledku profitovat z blízkosti sousedního státu a jeho obyvatel. Právě oblast cestovního ruchu toho může být příkladem, neboť horská pásma, která tvoří hranice České republiky, jsou oblíbeným cílem turistů. Ekonomický vliv odvětví cestovního ruchu tak může mít v těchto periferiích významný vliv na jejich další vývoj.

1.2 Cestovní ruch a udržitelnost

Způsobů, jak definovat cestovní ruch je celá řada. Kotíková (2013, s. 17) definuje cestovní ruch jako časově omezené cesty jednotlivců, které jsou motivovány určitými

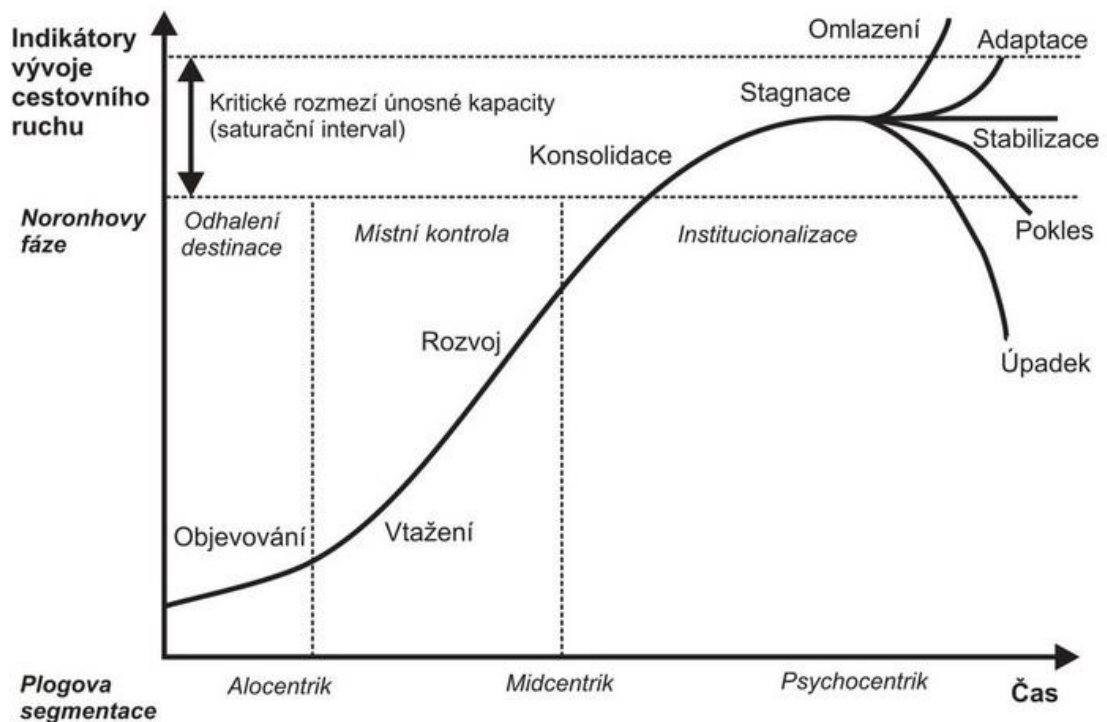
speciálními podněty a jedinci při nich využívají specifické služby nebo produkty, které poskytují podnikatelské, případně neziskové subjekty, které byly zřízeny právě za tímto určitým účelem. Tato definice chápe význam cestovního ruchu jako důležité části ekonomického systému i jako společenský fenomén. Holešinská (2022, s. 166) přidává další klíčový prvek, když říká, že cestovní ruch je o zážitcích, kdy zážitek pro člověka představuje nová poznání, nové informace, které vstřebává, a které jej naplňují. Z toho vyplývá význam informací, které jsou podstatným zdrojem pro cestovní ruch, neboť turisté se na jejich základě rozhodují, a to často ještě před tím, než do destinace přijedou. Pásková (2014, s. 31) cestovní ruch popisuje v jeho komplexnosti a celospolečenském významu, neboť je umožněn mobilitou a pobytem lidí mimo jejich běžné prostředí. To vytváří podle Páskové (2014, s. 31): „*Systém synergicky působících prvků a vazeb mezi všemi zainteresovanými a dotčenými aktéry zdrojových a cílových oblastí, přičemž dynamika tohoto systému souvisí s růstem sociální i prostorové mobility.*“ Bez mezioborového přístupu by studium tohoto jevu nebylo dostatečné.

Cestovní ruch je tedy společenským fenoménem, kdy nabývají na významu nejenom aktivity návštěvníků cílových území, ale také procesy související s výstavbou a užíváním návazné infrastruktury, s využíváním a ochranou přírodního a kulturního dědictví cílových území, dále aktivity politické a správní, jako jsou strategie, podpora a regulace turistického ruchu a zároveň reakce místních komunit a ekosystémů na uvedené aktivity. Proto je nutné chápání cestovního ruchu z hlediska ekonomické, geografické, sociální a psychologické (práce s informacemi, marketing) dimenze. Kromě definování můžeme cestovní ruch též klasifikovat a k tomu se nabízí jednoduché dělení dle Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO) na cestovní ruch domácí nebo výjezdový zahraniční, případně se cestovní ruch dělí dle motivů návštěvníků, kterými mohou být rekreace a volnočasové aktivity, obchodní a pracovní cesty, léčebné nebo náboženské účely apod.

Kromě cestovního ruchu je nutné ještě upřesnit pojem destinace. Destinace je územní celek, který se vyznačuje společným postupem při využívání potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu, sdílenou kapacitou území pro tento rozvoj, společným životním cyklem cestovního ruchu a společnými procesy cestovního ruchu. (Pásková 2014, s. 36) Holešinská (2012, s. 44) představuje tři základní pohledy na destinaci, a to jako na cíl cesty, který má svou specifikaci s ohledem na geografii, dále jako na produkt marketingu zahrnující výčet nabídek produktů a služeb a nakonec je destinace v manažerském pojetí systémem vazeb mezi poskytovateli služeb v cestovním ruchu, kteří mohou být i konkurenty s odlišnými zájmy. V této práci se geografické i systémové určení destinace shoduje s vymezeným regionem, tedy vybranými obcemi v hranicích jejich území. Geografické určení je podle Holešinské (2022, s. 241) významné i při rozlišování funkce rozvojových projektů destinace, jako jsou vlajková loď, hub, klastr nebo projekty vytvářející okruhy a trasy, kdy funkce vlajkové lodi řeší problém chybějící atraktivity destinace, hub řeší problém nekoordinovaného pohybu návštěvníků, klastr roztržitost nabídky a okruhy a trasy řeší vysokou koncentraci návštěvníků.

V marketingovém pojetí může být destinace širší než vymezený region. Nástrojem nejen marketingovým, ale též nástrojem strategického, případně operačního řízení jsou informační a komunikační technologie, které jsou všemi, jak subjekty v odvětví cestovního ruchu, tak zástupci samosprávy používány ke komunikaci informací směrem k turistům, k prodeji služeb a produktů nebo k marketingovým kampaním. Holešinská (2022, s. 166) upozorňuje na webový portál destinace jako na hlavní distribuční kanál, který je vizitkou destinace s velmi silnou marketingovou a komunikační funkcí a zároveň je web možné využít k získání zpětných vazeb návštěvníků a propojit ho s aplikacemi sociálních sítí, které posouvají jeho společenskou funkci do virtuálního prostředí. Z informačního a marketingového hlediska upozorňuje dále Holešinská (2022, s. 167) na velkou roli turistických informačních center, které považuje za „bránu do destinace a klíčový zdroj informací o destinaci“, neboť zde dochází k interakci návštěvníka s místní komunitou. Tu zastupuje pracovník centra a vzhledem k tomu, že jde o veřejnou službu, jsou tato centra navštěvována i místními obyvateli a plní tedy společenskou funkci. Z uvedeného plyne, že marketingové pojetí destinace je velmi široké, od fyzických infocenter až s přesahy do digitálního světa, kdy díky digitalizaci a virtuální realitě lze zážitky a atmosféru v destinaci zprostředkovat turistům ještě před jejich příjezdem. Jestliže je destinace definována, lze zkusit ještě popsat fázi, ve které se daná destinace právě nachází, k čemuž se podobně jako u produktu používá životní cyklus destinace (obrázek č. 1). Dynamická povaha tohoto ekonomicko-tržního modelu je navíc velmi zajímavá pro studium rozvoje cestovního ruchu v konkrétních regionech, protože umožňuje zohlednit jak časový a prostorový rozvoj cestovního ruchu, tak i jeho vliv na samotný fyzický a společenský rozvoj v daném místě. (Pásková 2014, s. 94)

Obrázek 1: Životní cyklus destinace (zdroj Pásková 2014, s. 94)

Z výše uvedených charakteristik je zřejmé, že cestovní ruch působí nejen na hospodářství, ale i na sociální a kulturní prvky geografického prostředí.

Vlivy	Pozitivní	Negativní
<i>Ekonomické vlivy cestovního ruchu</i>		
Ekonomické	Zvýšení výdajů na cestovní ruch. Vytvoření pracovních míst. Zvýšení nabídky práce. Zvýšení životního standardu. Zvýšení investic.	Lokální inflace. Spekulace na trhu s nemovitostmi. Neúspěch při přilákání turistů. Lepší alternativy pro investování. Nadhodnocený odhad nákladů na rozvoj cestovního ruchu.
Komerční	Zvýšení povědomí o regionu jako turistické destinaci. Zvýšení znalostí o potenciálu regionu využitelného pro investice a obchodní aktivity. Tvorba nových zařízení, atraktivit a infrastruktury. Zvýšení dostupnosti destinací.	Neočekávané náklady příležitosti (transfery ze zdravotních a vzdělávacích fondů). Získání negativní pověsti v důsledku nevyhovujících zařízení, nepatřičných praktik nebo nadsazených cen. Negativní reakce místních podnikatelů na novou konkurenci.
<i>Sociokulturní vlivy cestovního ruchu</i>		
Sociokulturní	Zvýšení úrovně zájmu místních obyvatel a jejich spoluúčast na aktivitách cestovního ruchu. Posílení regionálních hodnot a tradic.	Komerencializace aktivit. Modifikace původu akcí a aktivit ve prospěch cestovního ruchu. Potenciální zvýšení kriminality. Změny ve společenské struktuře.
Psychologické	Posílení místní hrdosti a společenského ducha. Zvýšené vnímání mimo-místních vjemů,	Sociální dislokace. Obranné tendence vůči turistům. Nedorozumění vedoucí k odlišné pohostinnosti domácích i turistů.
Politicko-administrativní	Rozšíření povědomí o regionu a jeho hodnotách na mezinárodní úrovni. Rozvoj zkušeností z oblasti plánování.	Ekonomická exploze místních obyvatel vyvolaná uspokojením politických ambic. Pokřivení reality v důsledku politických rozhodnutí. Neschopnost vypořádat se s danou situací. Neschopnost dosáhnout cíle. Zvýšení administrativních nákladů. Zneužití cestovního ruchu pro realizaci nepopulárních rozhodnutí. Prosazování ideologie místních elit.
<i>Environmentální vlivy cestovního ruchu</i>		
Fyzicko-environmentální	Rozvoj nových zařízení. Zlepšení místní infrastruktury. Ochrana dědictví. Strategie řízení návštěvnosti.	Škody na životním prostředí. Změny v přírodních procesech. Architektonické znečištění (ztráta rázu krajiny). Zničení dědictví. Přelidnění (nerovnoměrné zatížení území). Zásahy do způsobu života zvířat.

Tabulka 1: Pozitivní a negativní vlivy (zdroj: Hall a Page 2006, převzato zpracování z Holešinská 2022, s. 214)

Tak jako je tomu u regionálního plánování i plánování v cestovním ruchu vyžaduje multidimenzionální mezioborový přístup. Pásková (2014, s. 21) říká: „*Cestovní ruch je jedním z nejdynamičtějších společenských, ekonomických a environmentálních jevů. Stále rostoucí počet území investuje do cestovního ruchu jakožto do možného hnacího motoru regionálního rozvoje a exportu, který nemusí být fyzicky vyvážen, protože pro čerpání služeb cestovního ruchu si klienti dojedou sami. Významným příslibem je také zvyšování zaměstnanosti, zejména ve venkovských oblastech, zkvalitnění místní infrastruktury i profesionální péče o kulturní i přírodní dědictví.*“ Tak jako rozvoj regionu i cestovní ruch může kromě pozitivních efektů přinášet i negativa. Přehled těch nejdůležitějších pozitivních a negativních vlivů zpracovali Hall a Page (2006 – převzato z Holešinská 2022, s. 214) a jsou uvedeny výše v tabulce č. 1. Jak je vidět z tabulky, množství negativních vlivů, které může cestovní ruch na destinaci, resp. region mít, je celá řada, proto je nutné diskutovat o jeho udržitelnosti v dlouhodobém časovém horizontu.

Udržitelný cestovní ruch má za úkol uspokojovat potřeby turistů, vytvářet příležitosti pro ekonomický rozvoj, vést k fyzické ochraně lokalit, zlepšovat kvalitu života obyvatel a rozšiřovat budoucí příležitosti prostřednictvím koexistence rozvoje cestovního ruchu a kvality životního prostředí. (Lee 2013, s. 38) Proto musí udržitelná strategie zahrnovat participaci aktérů cestovního ruchu napříč všemi spektry, neboť jejich služby se spolupodílejí na produktu cestovního ruchu. (Holešinská 2022, s. 241) Způsob, jak zvýšit zodpovědnost nebo spoluzodpovědnost aktérů je jejich zařazení do procesu rozhodování o cílech a prioritách tvořené strategie. Rozhodnout nebo mít možnost spolurozhodovat, jaké aktivity se budou vykonávat a zda půjde o krátkodobé či dlouhodobé projekty, dále zda čekáme strmý, či pozvolný růst, by měli především lidé, firmy, instituce, kterých se bude výsledek strategického řízení přímo dotýkat. Proto je důležité zabývat se rolí místní komunity v procesu rozvoje určité destinace.

Místní komunitu tvoří místní obyvatelé, místní podnikatelé, místní veřejné instituce a neziskové organizace či dobrovolná sdružení, jde tedy o uskupení lidí, kteří v destinaci žijí a často i v cestovním ruchu pracují. (Holešinská 2022, s. 268) Místní lidé velmi citlivě reagují na dopady cestovního ruchu a záleží jim na tom, co se na místě děje, případně co se plánuje, protože to má dopad na jejich každodenní životy. Proto by ve vztahu k místním bylo vhodné, aby cestovní ruch a jeho rozvoj přinášely všem nějaké benefity a neovlivňovaly negativně jejich životy.

Podíváme-li se na místní podnikatele, ti jsou nejen investory, ale také tvůrci pracovních míst a plátcí daní a poplatků. Místním obyvatelům tak nepřímo zvyšují jejich životní standard a veřejnému sektoru přímo přispívají do místního rozpočtu. Za stabilních podmínek se významně podílí na multiplikaci příjmů v místní ekonomice. Paradoxní je, že místní obyvatelé jsou aktivitami cestovního ruchu v místě svého bydliště přímo dotčeni a kvalita jejich života je významně ovlivněna, a to ne vždy pozitivně, přesto jsou součástí autentických zážitků samotných návštěvníků, protože spoluvytvářejí „dojem“ z destinace. (Holešinská 2022, s. 274) Přístup místního podnikatele spojeného s komunitou a přístup investora přicházejícího zvenčí komunity se může diametrálně lišit a vždy je spojen s otázkou vlastního firemního konceptu společenské

odpovědnosti nebo udržitelnosti. Pohled zvenku přináší také neziskové organizace a různé instituce, které se často místní komunitu snaží podpořit, aby měla z cestovního ruchu rovněž zisk. Holešinská (2022, s. 275) vliv veřejného sektoru v rozvoji cestovního ruchu vidí jako roli katalyzátoru rozvoje, neboť ho stimuluje, dále je producentem dopravní obslužnosti, bezpečnosti apod. a mnohdy rozvoj finančně podporuje a do jisté míry svými kroky koordinuje, případně reguluje, aby nastal soulad s veřejným zájmem. Vlivu veřejné správy, tvorbě strategií a strategických dokumentů, které podporují rozvoj určitým směrem se bude věnovat 2. kapitola.

Příležitosti pro participaci všech stran mohou vzejít z cíleného zaměření se na inovační přístupy a řízení vývoje v destinaci, kdy je nezbytné zlepšit koordinaci mezi institucemi, které plánují další rozvoj destinace a těmi, kdo budou změnami dotčeni, tedy místními obyvateli. Podle Bichlera (2021, s. 9) se přímý podíl a zapojení místních ukazuje jako prospěšné pro rozvoj destinace, neboť přináší nový omlazující prvek a kreativitu, ale na druhou stranu může zapojení místních vést k nepříjemným problémům, protože struktura komunity je proměnlivá a komplikovaná, a ne vždy budou místní obyvatelé souhlasit se záměry vývoje destinace. Studie cestovního ruchu každopádně ukazují směr a způsoby, jak místní komunitu přesvědčit o nutnosti zapojení se do řízení a rozhodování. Jedněmi ze způsobů jsou třeba potřeba integrace cestovního ruchu do místní ekonomiky (Aas, Ladkin, Fletcher 2005, s.32) nebo nutnost formulovat obecné postoje komunity, komunitní vazby a vnímané výhody. (Lee 2013, s. 37) Amin (2001, s.1239) vliv neekonomických faktorů shrnuje takto: *„Podstatou úspěchu nebo neúspěchu není vybavenost území půdou, pracovní silou a kapitálem, neboť hlavní roli hrají minulé zvyky a obyčeje, poznávací a znalostní rámce, systémy na podporu podnikání a inovací, nerovná síla a moc různých aktérů, regulační rámec, vládní i nevládní politiky a charakter bilaterálních vztahů i sítí.“* Vzhledem ke komplexnosti problematiky cestovního ruchu a jeho vlivu na region, je prakticky nemožné obsáhnout celou škálu změn, kterými je každý vybraný celek ovlivňován.

Aby se cestovní ruch mohl realizovat, nestačí snaha místních aktérů, ale je potřeba, aby existovaly zdroje. Tyto zdroje, nebo též předpoklady lze rozdělit do tří skupin (Pásková a Zelenka 2002, s. 23):

1. Lokalizační jsou předpoklady přírodní (přírodní atraktivity, fauna, flóra, čistota životního prostředí) a kulturně-municipální (lidmi vytvořené atraktivity, umění, folklór, ale i struktura institucí státní správy);
2. Selektivní, mezi které spadají předpoklady demografické (charakteristiky obyvatelstva), politické (stabilita a bezpečnost), sociologické (ekonomické aktivity, životní styl), urbanizační, personální a ekologické;
3. Realizační zahrnují předpoklady komunikační a materiálně-technické, tedy infrastrukturu (dopravní sítě, stravovací a ubytovací zařízení).

Navíc, má-li být cestovní ruch úspěšně rozvíjen a zároveň integrován nejen do místní ekonomiky, ale i přijat místními aktéry, musí být jeho zdroje dlouhodobě udržitelné. Motiv udržitelnosti se kromě svého vlivu na místní obyvatele odráží i ve vlivu na zdroje, neboť udržitelnost spočívá rovněž v řízení kvality vody, ovzduší, zvěře v přírodě, zalesnění, biodiverzitě, ale také zachování pamětihodností nebo řízení návštěvnosti.

Zdroje cestovního ruchu vytvářejí atraktivitu území a v širším slova smyslu je atraktivita území souborem takových ekonomických, sociálních, kulturních i enviromentálních charakteristik území, které vytvářejí prostor pro uspokojování potřeb obyvatel i představitelů soukromého i neziskového sektoru. (Kadeřábková a Khendriche Trhlínová 2008, s. 37) Jednotlivé obce, mikroregiony nebo regiony se pak svými charakteristickými vlastnostmi liší od ostatních obcí a regionů, čímž vytvářejí jedinečnou identitu vybraného území. Tyto odlišnosti se mohou projevit v mnoha oblastech, což vyplývá z multidimenzionality cestovního ruchu. Pro svou komplexnost je velmi obtížné zachytit všechny změny, které může rozvoj cestovního ruchu do regionu přinést. Nicméně má velký význam vhodnými ukazateli sledovat alespoň ty změny, které ovlivňují destinaci z pohledu dlouhodobé udržitelnosti.

1.3 Indikátory rozvoje regionu a cestovního ruchu v něm

Výběr vhodných indikátorů, které mohou zachytit změny, kterými daný region a cestovní ruch v něm procházejí, navazuje na předchozí definování regionu, jeho rozvoje a vlivu cestovního ruchu na region. Je-li totiž rozvíjena atraktivita určitého území a celkově zvyšována jeho konkurenceschopnost v dlouhodobém měřítku, pak lze předpokládat, že tento proces bude mít celou škálu důsledků sociálních, ekonomických nebo ekologických.

Při studiu rozvojových procesů, které mají vliv na růst ekonomického a sociálního rozvoje a kvalitu života místních obyvatel, nestačí vycházet pouze z tzv. tvrdých dat, ale je vhodné analyzovat i sociální a sociálně-psychologické indikátory, které mají dopad na rozvojové aktivity a akceptování změn zvyšujících atraktivitu regionu. (Kadeřábková a Khendriche Trhlínová 2008, s. 47) Podobně upozorňuje Havlíček a kol. (2005, s. 13) na obtížnost výběru relevantních ukazatelů rozvoje periferního území ve vztahu k různým definicím periferie jako takové. Předmětem této práce však není hodnocení, do jaké míry se jedná o periferní území, neboť lze vyjít z předpokladu polohy obou destinací v příhraničních oblastech a rovněž z historického vývoje území v pol. 20. století a vyjít z premisy, že obě obce periferiemi jsou. Zároveň se lze opřít o začlenění Šumperského a Jesenického regionu do periferních území dle klasifikace Kadeřábkové a Khendriche Trhlínové. (2008, s. 50) Výběr indikátorů se tedy bude vztahovat především k problematice rozvoje cestovního ruchu ve vybraných oblastech, a to s ohledem na jeho vývoj ve sledovaném období a budoucí udržitelnost. Pro hodnocení vlivu cestovního ruchu na destinaci existují již systematizované sady indikátorů, které nabízejí mezinárodní organizace např. UNWTO (*Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook*, 2004), OECD (*Indicators for Measuring Competitiveness in Tourism*, 2013) nebo Evropská komise (*ETIS*, 2013). Bohužel výběr indikátorů je značně omezen malou rozlohou obou zkoumaných destinací a tím i malým objemem v daném časovém období dostupných dat. Žádná ze sad tedy není ideální a není reálné obsáhnout všechny indikátory, které konkrétní sada obsahuje, i když použití sad indikátorů není ani v jednom z výše uvedených případů podmíněno aplikací všech indikátorů sady na zvolenou destinaci.

K posouzení rozvoje cestovního ruchu v destinacích si autorka zvolila sadu Evropské komise ETIS, která si klade za cíl zlepšit rozvoj udržitelného cestovního ruchu a zajistit jeho konkurenceschopnost do budoucna.

Evropský systém ukazatelů v oblasti cestovního ruchu pro udržitelné řízení na úrovni destinací sestává z 27 základních a 40 volitelných ukazatelů, jejichž použití je založeno na principu dobrovolnosti s důrazem na pružnost systému. (ETIS 2013, s. 7) Systém je doplněn o formulář pro zpracování profilu destinace, který shrnuje důležité údaje, které destinaci charakterizují z hlediska geografického, povětrnostního, dopravního spojení, demografického a vybavenosti pro cestovní ruch. Tento formulář byl určitým vodítkem, jaké informace jsou o destinaci důležité z pohledu zkoumání cestovního ruchu v ní a mnohé z těchto informací se jeví jako vhodné pro základní charakteristiku zkoumaných obcí. Soubor vybraných indikátorů ETIS, kterými lze porovnávat rozvoj destinací ve vztahu k udržitelnosti, je uveden v tabulce č. 2.

VYBRANÉ UKAZATELE ETIS	
ODDÍL A: ZÁKLADNÍ UKAZATELE K ŘÍZENÍ DESTINACE	
A.1.1	Udržitelná veřejná politika cestovního ruchu – plán příslušné politiky pro oblast rozvoje cestovního ruchu.
A.2.1	Udržitelné řízení cestovního ruchu v podnicích – počet podniků využívajících ekologickou certifikaci
A.4.1	Informace a komunikace – aktivní informování formou propagačních materiálů o snaze po ekologičnosti/udržitelnosti
ODDÍL B: ZÁKLADNÍ UKAZATELE EKONOMICKÉ HODNOTY	
B.1.1	Turistické toky – počet turistických nocí/dní za měsíc/rok
B.2.1	Výkonnost podniků – průměrná délka pobytu turistů, doplněná o průměrnou cenou pokojů v destinaci
B.5.1	Podniky v odvětví využívající místní zboží a služby
ODDÍL C: ZÁKLADNÍ UKAZATELE SOCIÁLNÍHO A KULTURNÍHO DOPADU	
C.1.1	Počet návštěvníků na 100 obyvatel
C.3.1	Ubytovací zařízení pro osoby se zdravotním postižením
C.3.2	Návštěvnícké atrakce přístupné osobám se zdravotním postižením
ODDÍL D: ZÁKLADNÍ UKAZATELE DOPADU NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
D.1.1	Snížení dopadu dopravy - typ dopravy využívaný turisty a jednodenní návštěvníci
D.3.1	Odpadové hospodářství - objem pevných odpadů a recyklace
D.4.1	Čištění odpadních vod
D.7.1	Ochrana krajiny a biologické rozmanitosti - plocha chráněného území

Tabulka 2: Vybrané ukazatele ETIS (zdroj: ETIS 2013, zpracování vlastní)

Výhoda použití sady ETIS spočívá v její flexibilitě: „Jedná se o pružný systém. Lze jej rozšiřovat či omezovat tak, aby dostal potřebám té které destinace, zájmům místních zúčastněných stran a aby řešil problémy v oblasti udržitelnosti, před nimiž daná destinace stojí.“ (ETIS 2013, s. 7) Tato flexibilita může zmírnit i možný nedostatek statistických údajů, které o vybrané destinaci jsou k dispozici.

Bohužel, jak uvádí Pásková (2014, s. 162) obce si zpravidla analýzy vývoje cestovního ruchu pro účely plánování jeho rozvoje sami nevedou, a proto jsou ukazatele, které evidují minimální. U menších obcí jsou údaje značně omezené, i když jsou částečně

dostupné díky ČSÚ. Obec je ale nesporně jedním z aktivních účastníků, který se podílí na vytváření podmínek pro rozvoj cestovního ruchu. Přímý zisk z cestovního ruchu však nebývá velký a v obecním rozpočtu jde o položku rekreační/lázeňský/pobytový poplatek.¹

Posledním důležitým hlediskem, které přispívá k rozvoji regionů, jsou různé dotační nebo grantové tituly zaměřené právě na regionální rozvoj a dostupné soukromoprávním osobám. Oba regiony tedy budou sledovány i z hlediska schopnosti v nich působících subjektů získat finance na rozvoj cestovního ruchu v místě a využít je pro realizaci projektu zaměřeného na tuto oblast. Právě díky dotačním titulům mohly v regionech vzniknout z pohledu cestovního ruchu velice zajímavé atraktivity. Bohužel ne vždy se uměle vytvořené atraktivity setkají s úspěchem. Vzhledem k množství místních aktérů někdy vyvolávají rozporuplná hodnocení návštěvníků, místních obyvatel, ochránců přírody i odborníků. S ohledem na téma udržitelnosti, které by budoucí rozvoj cestovního ruchu měl ideálně naplňovat, je porovnání projektů kofinancovaných dotacemi z veřejných zdrojů důležité.

---

¹ Název poplatku se ve sledovaném období v rozpočtech obcí změnil.

2 STRATEGIE A ZDROJE FINANCOVÁNÍ ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

Jak vyplývá z předcházející kapitoly, přináší cestovní ruch do regionů řadu ekonomických a sociálních výhod, jakými jsou vytváření pracovních příležitostí, růst místních a regionálních ekonomik, zlepšení životní úrovně rezidentů a růst příjmu místních podnikatelů. Zároveň ale existuje silný vztah mezi rozvojem cestovního ruchu a mírou využívání území, která souvisí s významnými změnami ve využívání půdy, jako jsou zhoršování životního prostředí, znečišťování vody nebo ztráta biologické rozmanitosti a také souvisí s plýtváním energiemi, růstem emisí oxidu uhličitého a celkově nadměrnou spotřebou přírodních zdrojů. (D'Arco a kol. 2021, s. 1) K tomu se přidává vliv společenský a kulturní, neboť změny, které s sebou růst přináší, mohou silně zasáhnout místní obyvatele. Rozvoj cestovního ruchu v rámci země a jejích regionů je proto nutné ovlivňovat vhodnými strategiemi. Tyto strategie, případně jejich metodiky, v České republice vytvářejí orgány veřejné správy, které rovněž spravují veřejné zdroje pro financování. Strategie, kterými veřejná správa ovlivňuje rozvoj cestovního ruchu v daném regionu, stejně jako možnosti financování tohoto rozvoje jsou předmětem této kapitoly.

2.1 Strategie cestovního ruchu

Stejně jako politika regionálního rozvoje je pro vzájemný vztah a působení aktérů v cestovním ruchu, kteří ho mají v regionu podporovat, klíčová politika cestovního ruchu. Tittelbachová (2011, s. 20) definuje politiku cestovního ruchu takto: „*Cílené, organizované plánování, ovlivňování a tvorba turismu reality a budoucnosti prostřednictvím různých nositelů (státních, soukromých a nadnárodních) a vztahů mezi nimi. Ve formulování politiky turismu v současné době téměř vždy převládá socioekonomické hledisko.*“ Pro vymezení institucí odpovědných za politiku cestovního ruchu lze použít definici z Velkého sociologického slovníku (1996, s. 786), která říká, že to jsou subjekty, které se podílejí na tvorbě kritérií politiky cestovního ruchu, definování cílů a stanovení postupů zajišťujících dosažení výsledků při využití vhodných nástrojů, a také na účinné mobilizaci prostředků k uskutečnění očekávaného cíle. Nositelem této politiky jsou tedy jak veřejné, tak soukromé instituce.

Pokud se jedná o soukromý sektor, bude pravděpodobně cílem subjektů podnikajících v oboru dlouhodobý, ideálně vzrůstající ekonomický zisk, který mohou podporovat i různá profesní sdružení nebo asociace. Mezi privátní nositele však budou patřit i různé spolky a sdružení, které naopak mohou mít spíše zájem na dlouhodobé udržitelnosti a ochraně destinace a jejího bohatství. Úlohou veřejného sektoru je svou politikou usměrnit různé síly a umožnit regionu, resp. destinaci kýžený rozvoj cestovního ruchu dle formulované strategie.

Formulaci strategie rozvoje, která by měla být dlouhodobá, předchází jasné vymezení důvodů a úkolů politiky cestovního ruchu. Zásadní důvody pro formulaci politiky cestovního ruchu dle Tittelbachové (2011, s. 13) jsou:

- ✓ Zajištění bezpečnosti nejen před fyzickými útoky, ale i zdravotními riziky, případně politickou nestabilitou;
- ✓ Záměrné omezení množství návštěvníků;
- ✓ Socioekonomické dopady, neboť jde o hospodářský fenomén;
- ✓ Nutnost ochrany životního prostředí;
- ✓ Sociální hledisko ve formě vlivu na kvalitu života v destinaci nebo z pohledu příležitosti pro jedince účastnit se aktivit v cestovním ruchu jako turista;
- ✓ Vliv vhodné strategie na stupeň rozvoje cestovního ruchu;
- ✓ Vliv privátních zdrojů financování na rozvoj cestovního ruchu.

Potřebu vypracovat strategii může ukázat i počet aktérů zapojených do regionálního rozvoje. Na celostátní úrovni jsou to především Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, další ministerstva a celostátní zájmová sdružení jako třeba Hospodářská komora ČR. Na úrovni územních samosprávných celků jsou zapojeny kraje a jejich orgány, obce, případně jejich svazky, místní akční skupiny, sdružení podnikatelů nebo jiná sdružení nekomerční povahy, dále organizace zřizované obcemi jako školy, kulturní a sportovní zařízení a nakonec své zájmy mají jednotliví podnikatelé nebo místní zájmová sdružení. Nutnost formulace strategie lze zdůvodnit množstvím aktérů, kteří se na regionálním rozvoji podílejí. Koordinace strategií rozvoje regionů na úrovni státu na jednu stranu ulehčuje místním samosprávám zpracování vlastních strategických plánů, na druhé straně zajišťuje soulad s plněním regionálních politik státu. Jak upozorňuje Blažek a Uhlíř (2020, s. 15): *„Ačkoliv je existence rozdílů žádoucí a nezbytná, příliš velké rozdíly, ať již mezi jednotlivci nebo mezi regiony, přestávají působit stimulačně a mají i závažné sociální a politické důsledky, a proto jsou zpravidla považovány za negativní jev.“* S přihlédnutím k tomuto tvrzení nabývá ještě více na významu dlouhodobost strategického plánování a jeho zastřešení na národní úrovni s podporou dalšího cíleného rozvoje v krajích, resp. regionech. Před zpracováním přehledu strategií rozvoje a možností veřejného financování cestovního ruchu bude nejprve popsána struktura veřejné správy vztahující se k této problematice. Veřejná správa totiž svými opatřeními do určité míry vytváří podmínky pro rozvoj. Vliv veřejné správy se totiž projevuje v nastavení opatření, která mohou být pro budoucí vývoj cestovního ruchu v lokalitě rozhodující. Zvláště jsou-li podmínky nastavené ve strategiích spojené i s finanční podporou, která má dosažení cíle rozvoje pomoci.

2.1.1 Vliv veřejné správy

Veřejná správa se v České republice skládá ze dvou subsystémů, kterými jsou státní správa vykonávaná správními orgány státu a veřejná samospráva, vykonávaná na úrovni krajů jako vyšších územních samosprávných celků a obcí, které tvoří její základní úroveň. Důležité je připomenout, že samospráva je na státní správě nezávislá

a není jí podřízená, přičemž jednotlivé činnosti, které vykonává lze rozdělit do dvou skupin podle působnosti, a to na samostatné a přenesené.

Na úrovni státní správy je rozvoj cestovního ruchu předmětem politiky Vlády ČR, podvýboru v Poslanecké sněmovně a jednotlivých ministerstvech, které zapracovávají do politiky rozvoje cestovního ruchu v ČR opatření, která jsou stanovena na úrovni Evropské unie. Prolnutí evropské a české politiky má vysokou priority ve vztahu k možnostem čerpat finanční prostředky z evropských dotačních programů.

V Poslanecké sněmovně je při Výboru pro státní správu a regionální rozvoj zřízen Podvýbor pro cestovní ruch, který působí jako pracovní a poradní orgán, a to i ve fázi předkládání návrhů mezinárodních smluv a legislativních změn. Vláda ČR deklaruje svůj postoj k politice cestovního ruchu ve svém vlastním programovém prohlášení. Na národní úrovni je zastřešující institucí Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, jehož posláním je poskytovat metodickou pomoc subjektům působícím v oblasti cestovního ruchu a v případě potřeby jejich činnost koordinovat. Do rozvoje regionů a zlepšování jejich připravenosti jsou ale zapojena i další ministerstva, a to Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo kultury ČR, Ministerstvo financí ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstvo životního prostředí ČR. Problematika rozvoje cestovního ruchu je totiž multidimenzionální, a aby vznikly příhodné podmínky, je nutný mezioborový přístup, jak bylo uvedeno v kapitole 1.2.

Na úrovni samosprávy mají zásadní význam obce a jejich obecní úřady, které jsou nejbližší místním aktérům. Z právního hlediska jsou obce a kraje veřejnoprávními korporacemi, které při realizaci svých pravomocí podléhají povaze veřejného úřadu. Dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích jsou charakteristickými znaky obce vlastní území, občané obce, spravování svých záležitostí nezávisle, vystupování v právních vztazích svým jménem, péče o všestranný rozvoj území a hospodaření podle vlastního rozpočtu. Kraje byly ustanoveny úst. zák. č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění úst. zák. č. 176/2001 Sb., kdy bylo vytvořeno čtrnáct vyšších územních samosprávných celků, a to hlavního města Prahy a třinácti krajů. Charakteristické znaky krajů odpovídají znakům obcí, pouze s tím rozdílem, že krajské zřízení má menší objem samostatné působnosti ve srovnání s obcemi, ale disponuje významnými působnostmi ve vztahu k celostátní legislativě a státní správě. (Wokoun a kol. 2011, s. 356)

Kromě uvedených celků má každá obec právo podílet se na vytvoření svazku obcí na dobrovolné bázi, kdy vznikají tzv. mikroregiony. Kadeřábková a Khendriche Trhlínová (2008, s. 23) každopádně upozorňují: „Přístup k realizaci dobrovolného sdružování obcí je velmi citlivý fenomén současnosti, který se dotýká mnoha aspektů života především malých obcí, které se stavějí k těmto tendencím velmi obezřetně a obávají se, že příliš úzká spolupráce omezí jejich autonomii, proto se spíše přiklánějí k pragmatickým postojům, spíše vytvářejí tyto svazky na základě konkrétních projektů, které jim umožní zlepšit infrastrukturu jejich obcí (čističky, dopravní infrastrukturu, některé sociální služby, například domy pro seniory atd.).“ Nejčastějším důvodem pro vznik

mikroregionu jsou společné zájmy obcí, případně kofinancování projektů, protože zejména pro malé obce je výkon některých činností nebo financování větších projektů příliš zatěžující a sdružení slouží k překlenutí této nevýhody. Význam tvorby svazku obcí bude pro tuto práci důležitý právě s ohledem na pragmatické motivace, které mohou k jeho vytvoření vést. Cest, kterými mohou orgány veřejné správy realizovat svou strategii rozvoje ve vybraném regionu, je tedy několik a je nezbytné, aby byl postup veřejné správy koordinován a provázán napříč jednotlivými stupni veřejné správy. Této koordinaci pomáhají strategické dokumenty, pro které vytváří základní metodický podklad státní správa a samospráva je může využít jako podklad pro tvorbu svých vlastních dokumentů.

2.1.2 Strategické dokumenty

Strategické dokumenty jsou určitým podkladem, na základě kterého mohou orgány veřejné správy realizovat svou politiku pro oblast cestovního ruchu. Jejich cílem je dlouhodobé plánování způsobu, jakým má být politika uplatňována a čeho má být v dané oblasti dosaženo.

Na úrovni státní správy se sledovaného období dotýkají hned tři strategické dokumenty. Tabulky č. 3-5 níže obsahují seznamy priorit a navržených opatření z těchto dokumentů. První je *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007-2013* (MMR ČR 2023a), která si kladla za cíl koordinovat aktivity v oblasti cestovního ruchu s programovým obdobím Evropské unie a předkládat strategické dokumenty pro podporu udržitelnosti cestovního ruchu. Z hlediska zkoumaných regionů byla přijata klíčová opatření na podporu vytváření nových specifických produktů cestovního ruchu, budování infrastruktury, zkvalitňování

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013		
	PRIORITA	OPATŘENÍ
1	Konkurenceschopnost národních a regionálních	1.1 Tvorba nosných národních a nadnárodních produktů cestovního ruchu
		1.2 Tvorba specifických regionálních produktů cestovního ruchu
2	Rozšiřování a zkvalitňování infrastruktury a služeb cestovního ruchu	2.1 Rekonstrukce a výstavba kvalitní základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu
		2.2 Rekonstrukce kulturně-historických památek a zachování přírodních lokalit využívaných pro cestovní ruch s důrazem na jejich sekundární využití
		2.3 Zkvalitňování služeb cestovního ruchu
		2.4 Vytváření podmínek pro realizaci šetrných forem cestovního ruchu
3	Marketing cestovního ruchu a rozvoj lidských zdrojů	3.1 Marketing (propagace) cestovního ruchu na mezinárodní, národní a regionální úrovni
		3.2 Zkvalitnění statistiky a informací o cestovním ruchu
		3.3 Zkvalitňování vzdělávání a přípravy lidských zdrojů v cestovním ruchu, podpora výzkumu, vývoje a inovací v cestovním ruchu
4	Vytváření organizační struktury cestovního ruchu	4.1 Zakládání a činnost organizací cestovního ruchu na regionální a oblastní úrovni
		4.2 Činnost turistických informačních center
		4.3 Spolupráce mezi veřejným a podnikatelským sektorem, neziskovými organizacemi a profesními a zájmovými sdruženími v cestovním ruchu
		4.4 Krizový management a zkvalitnění fungování správních orgánů v oblasti cestovního ruchu v ČR

Tabulka 3: Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007-2013 (zdroj: MMR ČR 2023a, zpracování vlastní)

služeb a práce TIC a v neposlední řadě započala spolupráce veřejného a podnikatelského sektoru. Na ni navazovala *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014-2020* (MMR ČR 2023b), která se více zaměřila na vytvoření systému řízení a také dlouhodobého financování cestovního ruchu, včetně změn v uplatňování dotační politiky nebo důrazu na principy spolupráce veřejného a soukromého sektoru dle konceptu destinačního managementu. Pokračovala podpora výstavby a modernizace infrastruktury a dále rostl tlak na zkvalitnění nabídky služeb a marketingovou propagaci regionů vhodných pro rozvoj cestovního ruchu.

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014 – 2020		
PRIORITA		OPATŘENÍ
1	Zkvalitnění nabídky cestovního ruchu	1.1 Zkvalitňování podnikatelského prostředí v cestovním ruchu
		1.2 Výstavba a modernizace základní a doprovodné infrastruktury CR
		1.3 Zkvalitnění nabídky služeb CR
		1.4 Zkvalitnění nabídky primárního potenciálu CR
2	Management cestovního ruchu	2.1 Podpora činnosti organizací cestovního ruchu
		2.2 Posílení a inovace řízení destinace
		2.3 Rozvoj lidských zdrojů v cestovním ruchu
3	Destinační marketing	3.1 Marketingová podpora domácího a příjezdového cestovního ruchu
		3.2 Tvorba a marketing národních a regionálních produktů CR
		3.3 Marketingové informace
4	Politika cestovního ruchu a ekonomický rozvoj	4.1 Politika cestovního ruchu jako součást hospodářské a regionální politiky
		4.2 Statistika a výzkum v cestovním ruchu
		4.3 Krizové řízení a bezpečnost

Tabulka 4: Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR pro období 2014-2020 (zdroj MMR ČR 2023b, zpracování vlastní)

Aktuálně platná *Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021-2030* (MMR ČR 2023c) přináší strategie implementace SMART řešení a důraz na bezpečnost a udržitelnost. Až teprve poslední z těchto tří strategických materiálů obsahuje rovněž měřitelné indikátory, podle kterých lze sledovat míru naplnění jednotlivých opatření.

Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021 – 2030		
PRIORITA		OPATŘENÍ
1	Systém řízení a podpory CR	1.1 Rozvoj systému řízení CR
		1.2 Zavedení vícezdrojového systému financování CR
		1.3 Zajištění bezpečnosti návštěvníků v regionech
		1.4 Spolupráce a koordinace rozvoje CR
		1.5 Podpora rovných podmínek podnikání a zaměstnávání v CR, ochrana spotřebitele
		1.6 Management a koordinace CR v krizových situacích
2	Inovativní nabídka a zážitky	2.1 Podpora budování a modernizace infrastruktury CR
		2.2 Zachování potenciálu kulturního, technického a přírodního dědictví, kulturní krajiny a využití kulturních a kreativních průmyslů v CR
		2.3 Kontinuální rozvoj systému kvality služeb
		2.4 Prevence a zmírnění dopadů CR na životní prostředí, přírodu a místní obyvatele
3	Poptávka / Návštěvníci	3.1 Podpora integrovaného systému marketingové komunikace pro domácí CR
		3.2 Podpora integrovaného systému marketingové komunikace pro příjezdový CR
4	Výzkum, vývoj, monitoring, informace	4.1 Nastavení systému sběru statistických dat a realizace výzkumů v CR
		4.2 Využívání SMART řešení při sdílení dat, informací a příkladů dobré praxe
5	Lidé	5.1 Systém vzdělávání v oblasti CR postavený na úzké spolupráci a komunikaci poskytovatelů služeb a vzdělávacích institucí
		5.2 Podpora uplatnění v CR – systém rekvalifikací a dalšího vzdělávání
		5.3 Podpora rozvoje zaměstnanosti v CR
		5.4 Budování pozitivního vztahu rezidentů k CR

Tabulka 5: Strategie rozvoje cestovního ruchu v ČR 2021-2030 (zdroj MMR ČR 2023c, zpracování vlastní)

Na vývoj politiky v oblasti cestovního ruchu mají vliv i programová prohlášení Vlády ČR, která sice přímo strategické dokumenty neovlivňují, ale ukazují, jaký směr budoucího vývoje lze očekávat. Níže výňatek z kapitoly Regionální a místní rozvoj z programového prohlášení vlády Petra Fialy schváleného 7. 1. 2022 (zveřejněno na www.vlada.cz):

„Cestovní ruch

- ✓ Využijeme značný potenciál cestovního ruchu pro podnikání, zaměstnanost a rozvoj regionů. Česká republika má všechny předpoklady být evropskou top destinací...;
- ✓ Do konce roku 2023 představíme zákon o cestovním ruchu. Zlepšíme koordinaci mezi resorty, samosprávami a profesními organizacemi;
- ✓ Podpoříme restart celého odvětví (včetně oživení lázeňství) účinnou kampaní na podporu příjezdového i domácího cestovního ruchu;
- ✓ Zdigitalizujeme správu v oblasti cestovního ruchu např. systémem e-Turista (od 2024), který sníží administrativní zátěž podnikatelů i obcí a zefektivní výběr ubytovacích poplatků.“

Obsah tohoto prohlášení cílí na stejné priority jako aktuální Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021-2030, tedy na rozvoj řízení, digitalizaci a marketing.

Ke strategickým dokumentům je nutno ještě doplnit, že na opatření formulovaná ve strategiích navazují aktivity, které jsou státem podporované a mají za cíl umožnit dosažení stanovených priorit. K tomu, aby byly tyto prioritní cíle lépe dosaženy, jsou k jejich provedení vydávány akční plány pro kratší časové období, jenž obsahují konkrétní kroky, které mají státní orgány a instituce v oblasti činit.

Na státní strategické dokumenty pak navazují strategické dokumenty jednotlivých krajů. Pro účely této práce jsou důležité strategie pro oblast cestovního ruchu v Pardubickém a Olomouckém kraji. Jedná se o střednědobé dokumenty, které jsou dostupné on-line na portále databaze-strategie.cz, spravované MMR ČR, případně jejich nejnovější verze jsou dostupné na webových stránkách obou krajů. Konkrétně *Strategie rozvoje cestovního ruchu v Pardubickém kraji na období 2010-2015* (Krajský úřad Pardubického kraje 2010), která cílí na rozvoj infrastruktury a produktů cestovního ruchu a také na marketing a lidské zdroje. *Strategie cestovního ruchu Pardubického kraje 2016-2020* (Krajský úřad Pardubického kraje 2016) pak nastavila priority rozvoje více blízké tomu, jak je dnes chápe destinační management a určila 3 hlavní rozvojové priority:

1. Zkvalitnění nabídky cestovního ruchu – rozvoj základní a doplňkové turistické infrastruktury a služeb;
2. Efektivní propagace a prezentace regionu, tvorba marketingových témat a produktů, budování značky;
3. Organizace a rozvoj efektivního systému řízení cestovního ruchu destinace, destinační management, rozvoj lidských zdrojů.

V Olomouckém kraji byla vize rozvoje cestovního ruchu obsažena v dokumentu *Program rozvoje cestovního ruchu Olomouckého kraje 2014-2020* (Krajský úřad Olomouckého kraje 2023a), který obsahoval 4 priority:

1. Zkvalitnění nabídky cestovního ruchu – rozvoj základní a turistické infrastruktury;
2. Tvorba konkurenceschopných produktů, marketing destinace, budování značky;
3. Rozvoj společného řízení destinace, rozvoj kvality služeb, lidské zdroje;
4. Vnější vztahy, politika cestovního ruchu, bezpečnost destinace.

Na tento dokument navázal *Program rozvoje cestovního ruchu Olomouckého kraje na období 2021-2027* (Krajský úřad Olomouckého kraje 2023b), který má také 4 priority a jeho návaznost lze sledovat už na formulaci priorit. Rovněž je jeho prioritou zkvalitnění nabídky cestovního ruchu a dále rozvoj řízení destinace a principů destinačního marketingu a jednou z priorit je návaznost cestovního ruchu na další krajské politiky. Při srovnání dokumentů obou krajů lze identifikovat směřování k řízení destinace tak, jak ho chápe destinační management.

Pro strategické řízení ve studovaných regionech byly důležité strategie obou obcí, ale jelikož není povinností obcí mít vlastní strategický plán rozvoje, lze se o tento typ dokumentu opřít pouze v případě obce Loučná nad Desnou. Ta je rovněž členem MAS Svazek obcí údolí Desné, který má vlastní strategický plán rozvoje, a to pro období 2017-2022.

Strategické dokumenty z období 2011-2021 mají ještě jeden společný rys. Politika cestovního ruchu, pro kterou stanovují priority, opatření a jednotlivé aktivity je, alespoň z počátku, stále ještě ovlivňována nutnou implementací směrnic a nařízení EU do strategického a legislativního rámce ČR. Celé období je poznamenáno snahou podílet se na realizaci politiky cestovního ruchu Evropské unie jako celku a

implementovat její opatření do národních rámců. Tato snaha je podpořena finančními zdroji z veřejného rozpočtu a z fondů Evropské unie.

2.2 Veřejné a soukromé zdroje financování

Vzhledem k tomu, že cestovní ruch je důležitým národohospodářským odvětvím, je v zájmu státu, aby se toto odvětví rozvíjelo a ekonomicky rostlo. Podpora z veřejných zdrojů v rámci různých programů je důležitým zdrojem financování budoucího rozvoje. Ve sledovaném období je možné identifikovat hned několik zdrojů veřejného financování pro oblast cestovního ruchu.

Významným zdrojem, i když obtížněji dostupným s ohledem na nutnou administrativu jsou fondy Evropské unie. Zde platí obecný princip, že jedná-li se o projekty se znaky veřejné podpory bývá maximální výše dotace 60 % z celkových nákladů, neboť tyto projekty by si na sebe měly být schopné vydělat sami. Zatímco u neziskových projektů, které jsou nevýdělečné, resp. jejich zisk nikdy nepřevyšší náklady na uskutečnění, se mohla dotace ve sledovaném období dostat až na více než 90 % celkových nákladů. Příkladem projektu s veřejnou podporou může být vybudování sedačkové lanovky s celoročním provozem, a naopak neziskový projekt může být napsán třeba na úpravu a zbudování nových cyklotras.

Pardubický kraj patří do regionu soudržnosti (NUTS2) Severovýchod a Olomoucký kraj do regionu soudržnosti (NUTS2) Střední Morava a dle tohoto rozdělení do nich směřují prostředky z rozvojových fondů EU. Hlavním cílem Regionálních operačních programů (ROP) bylo podpořit vývoj v jednotlivých regionech, díky cílené podpoře jejich konkurenceschopnost a zvyšování míry investičních aktivit v nich tak, aby byl výsledkem vyvážený a dlouhodobě udržitelný rozvoj regionů, který nejen využije jejich přirozený potenciál, ale povede také ke zlepšení kvality života jeho obyvatel. (Tittelbachová, 2011, s. 70) V daném období bylo možné čerpat finanční prostředky z Evropského fondu regionálního rozvoje, který patří do Strukturálních fondů EU, a to ve dvou Programových obdobích 2007-2013 a 2014-2020. Dle statistiky bylo z Evropských strukturálních a investičních fondů v ČR v rámci tématu Cestovní ruch a volnočasové aktivity v Programovém období 2007-2013 v Pardubickém kraji realizováno 60 projektů a v Olomouckém kraji 127 projektů a v Programovém období 2014-2020 bylo v Pardubickém kraji realizováno 14 projektů a v Olomouckém kraji 16 projektů. (dotaceEU 2023) Konkrétní projekty týkající se vybraných regionů budou popsány v praktické části.

V daném období bylo možné čerpat dotace z *Národního programu podpory cestovního ruchu (2010-2016)* a *Národního programu podpory cestovního ruchu (2017-2020)*, který byl následně prodloužen až do roku 2022. Mimo tyto zdroje bylo možné využít krajské dotační tituly, které jsou financovány z krajského rozpočtu. Pardubický kraj vypisoval každoročně dotační programy na podporu sportu a volnočasových aktivit, na budování infrastruktury cestovního ruchu a na podporu cestovního ruchu, které byly ve správě Odboru kultury, sportu a cestovního ruchu Pardubického kraje. Olomoucký kraj nabízel programy na podporu cestovního ruchu a zahraničních vztahů, na podporu kultury nebo sportu a volnočasových aktivit, které

patřily do gesce Odboru kanceláře hejtmána – oddělení cestovního ruchu a vnějších vztahů a Odboru sportu, kultury a památkové péče.

K podpoře cestovního ruchu a rozvoji regionů mohou vést nejen samotné dotace na podporu cestovního ruchu, ale například i dotace pro oblast dopravy (výstavba cyklostezek), obnovy venkova (infrastruktura malých obcí nebo zpracování územního plánu), dotace na podporu podnikání nebo sportovních a kulturních aktivit. Tyto krajské dotace pak čerpají jednotlivé obce, podnikající subjekty nebo různé organizace z neziskového sektoru. Podobně pak samotné obce mají vlastní dotační tituly určené na podporu místních sdružení, neziskových organizací a podnikatelů, kteří jsou místními aktéry cestovního ruchu.

Významným problémem, na který poukazují Kadeřábková a Khendriche Trhlínová (2008, s. 231) je omezenost veřejných finančních zdrojů, které nikdy nedosahují potřebné výše, a je proto výzvou pro finanční řízení nastavit financování tak, aby byla, pokud možno, uspokojena významná část zájemců a projektů. Toho lze dle Kadeřábkové a Khendriche Trhlínové (2008, s. 232) dosáhnout prací s nedaňovými příjmy, efektivním hospodařením s majetkem a celkově účelným využitím všech relevantních finančních zdrojů, včetně těch, které nemůže samospráva svým konáním ovlivnit (např. daňové příjmy a dotace). V České republice se o rozdělování prostředků rozhoduje na centrální úrovni. Každopádně svěřenou daň pro obce je daň z nemovitostí a místní poplatky. Pokud jde o daně z nemovitostí, místní orgány mají omezenou rozhodovací pravomoc, naopak tato rozhodovací pravomoc je mnohem větší, pokud jde o místní poplatky, i když jejich ziskovost je nízká. Pohled na hospodaření vybraných obcí je nicméně pro hodnocení rozvoje regionu v čase významný. Roční rozpočet je základem finančního hospodaření každé obce a je vždy sestavován na jedno rozpočtové období, resp. kalendářní rok. Rozpočtový výhled je předpokladem úspěšného plnění rozvojových projektů, zároveň poskytuje nejen informace o nakládání s vlastními finančními zdroji, ale i o přijatých dotacích a jejich využití.

Jak bylo uvedeno výše, podnikatelé ve vybraných regionech byli příjemci různých dotačních titulů v oblasti podpory cestovního ruchu. Přesto bylo zcela nezbytné zajistit financování i ze soukromých zdrojů. Finanční zdroje, které obecně lze využít na rozvoj cestovního ruchu jsou čtyři. Může se jednat o vlastní finanční prostředky subjektu, o vstup finančně silného partnera, o formu bankovního a nebankovního úvěru nebo o příspěvek z nadačních fondů.

Rozvoj cestovního ruchu v regionech spojený s výstavbou turistických atraktivit, ubytovacích kapacit a návazných služeb umožňují často právě velcí soukromí investoři, kteří spojí vlastní finanční zdroje s žádostmi o dotační programy. Zároveň lze předpokládat, že mnohé subjekty podnikající v cestovním ruchu využívají úvěry komerčních bank. Ve sledovaném období navíc mohly být projekty v oblasti cestovního ruchu financovány ze zdrojů Národní rozvojové banky, která dlouhodobě podporuje malé a střední podniky a od roku 2017 zacílila svůj program *Expanze* (NRB 2023) právě na oblast cestovního ruchu.

Menší projekty jsou pak financovány nebo kofinancovány z nadačních fondů. Příkladem je Nadace ČEZ, která dlouhodobě financuje vznik dětských hřišť nebo výsadbu stromů a obnovu veřejné zeleně nebo Nadační fond ŠKODA AUTO, která přispívá na různé sportovní aktivity. Soukromé finance mohou do destinace přicházet i ve formě vlastních projektů celonárodně významných podnikajících subjektů. Takovým příkladem je projekt *Innogy – energie českého lyžování*, který cílí na bezpečnost lyžování i výchovu lyžařů.

Oba zdroje financování jsou pro rozvoj cestovního ruchu stejně významné. Vzhledem k tomu, že dotační programy mají pro soukromoprávní osoby nastavenou určitou podmínku nutné finanční spoluúčasti, lze identifikovat význam veřejných zdrojů financování jako určitý impulz pro investora k realizaci investice nebo k její realizaci ve větším měřítku, než by připadala v úvahu bez dotace. Protože cestovní ruch je ekonomicky významným hospodářským odvětvím, přinášejí soukromé investice následný zisk, který může, ale nemusí být investován zpět v regionu.

3 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Cestovní ruch je významnou součástí hospodářství a má velký ekonomický potenciál. Může tak významně přispět k rozvoji vybraného regionu. Největší důraz je zpravidla kladen na ekonomické aspekty jeho působení, ale vzhledem k multidimenzionálním přesahům tohoto odvětví je nutné uvažovat i o společenském a enviromentálním působení.

Nicméně právě ekonomický význam cestovního ruchu může být určující pro problémové, periferní regiony, které jsou vzdáleny od centra a mají tedy nižší dostupnost zdrojů. Pro účely této práce bylo důležité identifikovat tzv. vnější periferii, kterou reprezentují příhraniční regiony. Vzhledem k morfologii území České republiky tvoří většinu pohraničí hornaté oblasti, pro které jsou v historickém kontextu typické vlny osídlování a také vysídlování obyvatel, což vedlo k nestabilitě sociokulturního prostředí. Navíc bylo české pohraničí poznamenáno nízkým rozvojem průmyslových lokalit a velkou část obyvatel tak zaměstnávalo zemědělství, lesnictví případně dřevozpracující průmysl. Cestovní ruch tak v těchto oblastech dnes představuje významnou příležitost pro ekonomický rozvoj regionu.

Úspěšný rozvoj cestovního ruchu v určité lokalitě, resp. destinaci závisí na celé řadě aspektů, jak vyplývá z jeho komplexnosti. Zásadní vliv mají zdroje cestovního ruchu. Mezi nimi jsou významná mobilita, tedy připravenost dopravní infrastruktury a dále dostupnost ubytovacích a stravovacích služeb, které umožňují jeho realizaci. Destinace také musí nabízet atraktivitu, které mohou být přírodní, kulturní nebo uměle vytvořené. V neposlední řadě musí být splněny i demokratické, politické, sociologické nebo ekologické předpoklady, aby byly turistům nabídnuty služby v příjemném, bezpečném a stabilním prostředí. Má-li být sledován rozvoj cestovního ruchu, považuje autorka za podstatné popsat a následně porovnat dopravní dostupnost území, dále jeho územní připravenost vycházející z územního plánování, sociodemografický vývoj v obou obcích a rovněž atraktivitu, které obě destinace přijíždějícím turistům nabízejí. Jedná se totiž o zdroje cestovního ruchu, bez kterých se jeho rozvoj neobejde. Dle lokalizačních, selektivních a realizačních předpokladů úspěšného rozvoje cestovního ruchu v destinaci nabývají na významu, co nejlepší dopravní dostupnost, kvalitní infrastruktura pro pobyt turistů jako dostatečné ubytovací kapacity s návaznými službami, chodníky, čistý a příjemný veřejný prostor s „duchem místa“ a hlavně zajímavé turistické atraktivitu, čím jedinečnější, tím lépe, protože turisté si chtějí odvézt unikátní zážitky.

Aby mohly být splněny všechny tyto požadavky na rozvoj cestovního ruchu, je zapotřebí, aby došlo k určité kooperaci místních aktérů. Těch je v destinaci hodně a mohou mít i zcela protichůdné zájmy, proto je nutné, aby rozvoj cestovního ruchu měl určité hranice a obecně byly podporovány předpoklady pro jeho růst. V tomto smyslu roste na významu vliv veřejné sféry, neboť je to právě veřejná správa, která vytváří strategie rozvoje cestovního ruchu. Tyto strategie jsou formulovány na národní úrovni, čímž poskytují určitý metodologický návod pro samosprávy, které z nich vychází při formulaci vlastních strategií. Na opatření vymezená ve strategických dokumentech navazují aktivity, které veřejná sféra podporuje v oblasti cestovního ruchu.

Rámec, který veřejná sféra cestovnímu ruchu dává, je důležitý právě z důvodu různorodosti zájmů jednotlivých aktérů cestovního ruchu. Protože má-li cestovní ruch v regionu fungovat a ideálně růst dlouhodobě, je potřeba zohlednit dlouhodobou udržitelnost aktivit v cestovním ruchu. Kromě dosahování zisku je proto nutné zaměřit se i na podporu optimálních sociálně-kulturních a enviromentálních podmínek. Rozvoj cestovního ruchu je proto nutné zkoumat i z hlediska dlouhodobé udržitelnosti, aby bylo dosaženo rozvoje daného regionu a ekonomický potenciál cestovního ruchu byl využit i pro region jako takový.

Pro praktickou část práce je proto zásadní porovnat na základě vhodných indikátorů rozvoj obou zkoumaných obcí i s ohledem na dlouhodobou udržitelnost. Pro tento účel budou využity ukazatele ETIS a jak bylo uvedeno výše, bude porovnána též infrastruktura, územní plánování a sociodemografický rozvoj.

Vzhledem k vlivu veřejné správy na rozvoj cestovního ruchu autorka chápe jako důležité porovnat také výši veřejných finančních prostředků, které v souladu s veřejnou podporou aktivit obsažených ve strategických dokumentech, směřovaly v daném období do obou destinací. Neboť úspěšnost využívání veřejných dotačních titulů má vypovídající hodnotu jak ve vztahu k soukromoprávním subjektům působícím v oboru cestovního ruchu v dané lokalitě, tak k ochotě veřejnoprávních institucí podporovat rozvoj zkoumaného místa.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA OBCÍ

Obce Dolní Morava a Loučná nad Desnou leží z geomorfologického hlediska v Jesenické oblasti neboli Východních Sudetech. Jedná se o pohraniční oblast mezi česko-polským Slezskem, Východními Čechami a Severní Moravou, jejíž historie je silně poznamenána poválečným odsunem německého obyvatelstva a následným intenzivním dosídlováním. V dnešní době tyto regiony čelí výzvě v podobě restrukturalizace hospodářství s cílem zabránit dalšímu odchodu místních obyvatel a vyprazdňování obcí. Důvodem výběru těchto dvou obcí byl jejich podobný historický vývoj, geografická blízkost i morfologická podobnost. Navíc jsou to významná zimní střediska Jesenické oblasti, která se dlouhodobě snaží dosáhnout celosezónní atraktivnosti a cestovní ruch má pro tyto obce zásadní ekonomický význam. Zároveň se lze domnívat, že postoj místních aktérů k rozvoji obou destinací je z pohledu dlouhodobé udržitelnosti a enviromentálních důsledků odlišný. Než bude přistoupeno k jejich porovnání, bude nejprve popsána jejich historie, dopravní dostupnost, územní a strategické plánování, přístup samosprávy a atraktivita, které turistům nabízejí. V závěru této kapitoly budou popsána sociodemografická data o obou obcích, jejichž zdrojem je volně přístupná databáze Českého statistického úřadu. Výsledkem zpracování těchto dat o velikosti populace obcí, genderovém rozložení a migraci jejich obyvatel je porovnání sociodemografického vývoje ve sledovaném období.

4.1 Loučná nad Desnou

Obec Loučná nad Desnou leží v okrese Šumperk v Olomouckém kraji a jejími částmi jsou Filipovice, Kociánov, Kouty nad Desnou, Loučná nad Desnou, Přemyslov a Rejhotice. Obec se rozkládá na ploše 94,34 km² a její část Loučná nad Desnou leží v nadmořské výšce 490 m n. m., zatímco lyžařské areály stoupají až do více než 1 000 m n. m. (data o obci z ČSÚ, 2023b) Nejen v zimě je tato obec vítaným cílem turistů, neboť krásy Hrubého Jeseníku jsou celosezónním lákadlem.

Historie obce se začala psát na konci 15. století, i když cesty podél toku řeky Desné, která obcí protéká, vedly už ve 12. století. Vízemberk, jak se Loučné také říkalo, zažil největší rozkvět od poloviny 19. století, kdy panství koupil Antonín Bedřich Mistrovský z Nemyšla, a rozhodl se přestavět místní železářny na vysoké pece a válcovny na prutové železo a kolejnice, v čemž pokračoval i rod Kleinů, který tento průmysl dále rozvíjel. Díky tomu rychle stoupal počet obyvatel, bylo vybudováno železniční spojení spojující panství se Zábřehem a dále Olomoucí a trať do Koutů byla otevřena v roce 1904. (Březina 2021, s. 210) Průmyslový vývoj oblasti však zastavily světové války a velká část obyvatel následně našla práci v zemědělství, lesnictví a textilní výrobě typické pro oblast Šumperska.

Prapočátky cestovního ruchu v obci se datují na konec 19. století, kdy byl založen Moravkoslezský sudetský horský spolek a lidé procházeli údolím Desné směrem k Vřesové studánce s léčivou vodou a k nejvyššímu vrcholu Jeseníků k Pradědu, který byl v té době nazývaný též Vízmberská Sněžka. (Mareček a kol. 2005, s. 84) Právě

po vrcholu Pradědu probíhá katastrální hranice dnešní obce Loučná nad Desnou. Pro oddech po cestě z Koutů nad Desnou na Praděd byla zbudována první turistická chata v Jeseníkách nazývaná Švýcárna, která stojí dodnes a je cílem turistů a v zimě běžkařů. Z pohledu turistických chat nabízí Loučná nad Desnou ještě jednu zajímavost, kterou je nejnižší položená horská chata v okolí, někdejší zotavovna ROH Vítězný únor v Koutech, na jejímž místě stávala secesní Vila Primavesi, ve které tehdejší bankéřská rodina Primavesiů hostila osobnosti, jako byli světově proslulý malíř Gustav Klimt, Josef Hoffmann a sochař Anton Hanak. (Mareček a kol. 2005, s. 91) Dnes zde čeká na své otevření zrekonstruovaný Hotel Primavesi.

Blízkost hor však měla na obyvatele obce i rozvoj cestovního ruchu též negativní vliv. Vydatné lijáky a průtrže mračen se v historii těchto míst několikrát staly příčinou katastrofálních povodní, od první doložené v roce 1770, přes katastrofu v roce 1921 až po nejčerstvější, novodobou povodeň z roku 1997, při které spadlo během pěti dnů 454 mm srážek. (Mareček a kol. 2005, s. 171-172) Povodňovou vlnu tehdy zpomalila Přečerpávací elektrárna Dlouhé stráně, která tok řeky Desné dokáže do určité míry regulovat, jinak by škody byly ještě vyšší.

Obrázek 2: Rekonstrukce nádraží v Koutech nad Desnou po povodních v roce 1997, stav k září 2022 (zdroj: vlastní archiv)

Povodeň z roku 1997 zničila řadu domů, poškodila na několika místech silnici I/44 a zničila železniční trať z Koutů nad Desnou do Šumperka, včetně nádraží (obrázek č. 2). Na druhou stranu přinesla dva fenomény. Jedním byli tzv. povodňoví turisté a druhým byla velká vlna solidarity a výrazné úsilí místních obyvatel dát obec do pořádku a obnovit její chod. Díky tomu vznikl Svazek obcí údolí Desné, který se postavil proti rozhodnutí Ministerstva dopravy ČR železniční trať poškozenou povodní zrušit a vlastními silami sdružení železniční spojení obce, během pár let obnovilo. V roce 2016 byla trať dokonce plně elektrifikována a na rozdíl od podobných minoritních železničních tratí je hojně využívána místními i turisty. (Krňávek 2022b)

Předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu už v obci existovaly historicky a ani novodobá historie tohoto místa tomuto jeho dalšímu vývoji nezabránila. I když právě z pohledu mobility, díky které se do vybrané lokality mohou dostat turisté ve velkém počtu, byla situace na konci 20. století kvůli přírodní katastrofě nejistá.

4.1.1 Dopravní dostupnost

Jak bylo popsáno v předešlé kapitole, vede do obce Loučná nad Desnou železniční trať.

Zároveň obec leží na silnici první třídy I/44, která spojuje dvě okresní města Šumperk a Jeseník a je hlavním silničním tahem, který vede napříč masivem Hrubého Jeseníku. Díky silničnímu i železničnímu dopravnímu spojení je obec snadno přístupná z jižní strany. Je tedy vítaným cílem pro turisty z celého Olomouckého kraje, ale především z Brna nebo Zlína, případně Ostravy. Železniční koridor z Brna a Ostravy má totiž hlavní uzel v blízkém Zábřehu na Moravě a odtud je to lokální železnicí necelých 30 km. Autem nebo autobusem se turisté dostanou po dálnici D35 ve směru od Olomouce až do Mohelnice, kde dálnice plynule přechází právě v silnici první třídy I/44. Takže po sjezdu z dálnice zbývá do cíle pouhých cca. 40 km. Z pohledu mobility je obec turistům velice dobře dostupná, což je významný zdroj pro růst cestovního ruchu. Kromě dopravní dostupnosti je dalším důležitým zdrojem pro rozvoj připravenost území, které by mělo být připravené na výstavbu dalších ubytovacích a stravovacích zařízení a turistických atraktivit. Také by mělo být zasítované, obsahovat zóny zeleně a ochranná pásma a podporovat mobilitu turistů v místě.

4.1.2 Územní a strategické plánování

Zásadním dokumentem pro územní rozvoj je územní plán, který má obec pro sledované období podrobně propracovaný a rovněž má vlastní strategický plán obce. Oba plány obsahují řadu aspektů udržitelného rozvoje a v územním plánu je kladen velký důraz na ochranná pásma a zachování rázu obce. Propracovanost územního plánu pravděpodobně u obce Loučná nad Desnou vyplývá z nutnosti intenzivně pracovat na svém plánování a územním rozvoji už po povodních v roce 1997. Tehdy byla výrazně narušena infrastruktura a ohrožena budoucí existence obce, což mohlo vést k odlivu obyvatel.

Dokument *Územní plán Loučná nad Desnou* (2017) vychází z konceptu z roku 2011 a schválen byl na konci roku 2017 a v roce 2021 upraven změnovým návrhem. Plánovanou udržitelnost budoucího rozvoje ukazují hlavní záměry v něm popsané. Mezi záměry rozvoje patří zohlednění podmínek zonace CHKO Jeseníky, respektování přírodní a kulturní hodnoty území a mj. i vytváření podmínek pro další rozvoj cestovního ruchu. Konkrétní rozvojové cíle jsou v mnohém shodné se záměry obce, které jsou popsány ve strategickém dokumentu *Program obnovy venkova – Strategický plán rozvoje obce Loučná nad Desnou do konce roku 2021*, který zastupitelstvo obce schválilo v roce 2011.

Hlavní cíle rozvoje, které jsou v dokumentech vymezeny a zároveň přispívají k rozvoji cestovního ruchu jsou tyto: (ÚP 2017)

- ✓ Rozvoj rekreační funkce a cestovního ruchu s přihlédnutím na územní vazby na sousední obce;
- ✓ Realizace nové trasy silnice I/44;
- ✓ Elektrifikace a prodloužení železniční trati č. 293 v úseku nádraží Kouty nad Desnou – závěr Kouteckého údolí;
- ✓ Realizace nové lanové dráhy Kouty nad Desnou – Červenohorské sedlo a rozšíření ploch pro sjezdové lyžování v návaznosti na stávající ski areály;

- ✓ Doplnění stabilizované sítě chodníků o jednostranné chodníky podél nově budované komunikace;
- ✓ Nová parkoviště v částech Rejhotice, Kouty nad Desnou a Přemyslov včetně dvou záchytných parkovišť;
- ✓ Navržené plochy pro realizaci dalších cca 750 nových lůžek pro hromadnou rekreaci a cca 50 nových lůžek pro rodinnou rekreaci;
- ✓ Posílení výkonu trafostanic i zajištění plynofikace a kapacity vodovodní a kanalizační sítě pro území určená v územním plánu pro novou výstavbu;
- ✓ Posilování udržitelného rozvoje území, doplnění ploch pro ÚSES (územní systém ekologické stability) a tvorbu krajiny.

Územní rozvoj obce má respektovat chráněná území ve svém katastru, čímž jsou rovněž omezena plánovaná využití území. Loučná nad Desnou leží částečně ve III. a IV. zóně CHKO Jeseníky, zároveň se na území obce nacházejí dvě evropsky významné lokality územní soustavy Natura 2000 a ptačí oblasti Jeseníky.

Plán územního rozvoje obce Loučná nad Desnou popisuje stav i potenciál cestovního ruchu v místě takto: *„Rekreace: Řešené území obce Loučná nad Desnou má velmi vhodné podmínky pro turistiku a i pobytovou rekreaci. Z hlediska celkového potenciálu bude Loučná nad Desnou i nadále patřit k hlavním centrům cestovního ruchu Jesenického regionu. Ve správním území obce Loučná nad Desnou se nachází velká rekreační oblast, jíž jsou Kouty nad Desnou. K rekreačním účelům (zejména chalupářství) je rovněž využívána i část bývalých nebo trvale neobydlených objektů bydlení.“* (Územní plán Loučná nad Desnou 2017, s. 21) Zároveň zdůrazňuje ochranu krajinného rázu, nepřipouští zmenšování ani změny typického krajinného uspořádání les – travní porosty – sídlo. K ochraně by mělo jednak přispět odmítnutí výstavby objemově nadměrných staveb i intenzivních forem rekreačního využití území.

Územní plánování obecního úřadu v Loučné nad Desnou lze celkově popsat jako vstřícné ve vztahu k podnikatelským subjektům v cestovním ruchu, a to i přesto, že tomuto rozvoji dává jasné hranice. Kromě toho může obecní úřad k dalšímu rozvoji cestovního ruchu v místě přispět i dalšími aktivitami, které dále navazují na strategické dokumenty.

4.1.3 Přístup obecního úřadu k cestovnímu ruchu

Obec Loučná nad Desnou rozvoj cestovního ruchu významně podporuje, a to nejen svým územním a strategickým plánováním. Obec vyvíjí řadu aktivity v oblasti informační, marketingové a správy veřejného prostoru. Další aktivity vykonává prostřednictvím společnosti s ručením omezeným, kterou založila. Tyto budou popsány v následující kapitole věnované atraktivitám obce.

Z hlediska dostupnosti informací a marketingu obce je důležité, že obecní úřad provozuje certifikované Turistické informační centrum, s vlastními webovými stránkami a aktivním Facebookem. Jeho velkou nevýhodou je omezená otevírací doba, která ani v období hlavní sezóny nezahrnuje dny pracovního volna.

Zájem obce na podpoře cestovního ruchu je ale vidět na propagaci obce. Ve sledovaném období obec modernizovala nejprve webové stránky TIC a posléze i

své webové stránky, které doplnila o nové logo obce (obrázek č. 3). Nové logo je ukázkou vhodného využití moderních marketingových nástrojů k propagaci obce, protože je jasné, jednoduché a zároveň nese poselství, že právě v Loučné nad Desnou se turisté nachází v „srdci Jeseníků“.

Obrázek 3: Nové logo obce Loučná nad Desnou (zdroj: Loučná nad Desnou, 2023)

Další obecní aktivity směřují k tomu, aby byla obec upravená a vytvářela příjemné prostředí nejen pro místní obyvatele, ale i příležitostné návštěvníky. Velkým pozitivem je, že se obecní úřad snaží udržet život v centru obce, kde vybudoval velké dětské hřiště a opravil dřevěnou budovu Tančírny u rybníka Kociánov, která slouží nejen jako zázemí s možností občerstvení pro návštěvníky rybníka a přilehlého hřiště, ale je rovněž centrem kulturních a společenských aktivit. Tato významná atraktivita bude dále popsána v následující kapitole.

Tlak obecního úřadu na ochranu krajiny i rázu obce se odráží v celé atmosféře místa. Obec působí příjemně, upraveně a je patrná snaha zasadit všechny akce a atraktivitu do horského rázu krajiny (obrázek č. 4). Kromě toho je velkou výhodou pro místní i turisty, že se lze po obci bez obtíží pohybovat po udržovaných chodnících s výjimkou jejích odlehklých částí.

Obrázek 4: Část areálu Kouty nad Desnou zasazená do krajiny (zdroj: vlastní archiv, 2021)

Ačkoliv se tedy obec snaží jednotlivé své části propojit a usnadnit tak turistům pohyb mezi jednotlivými místy, což by mělo rozvoj cestovního ruchu podpořit, není to z důvodu geografie obce jednoduché. Území samotné obce Loučná nad Desnou totiž netvoří homogenní jednolitou zástavbu, ale kopíruje tok řeky Desné a její ramena a

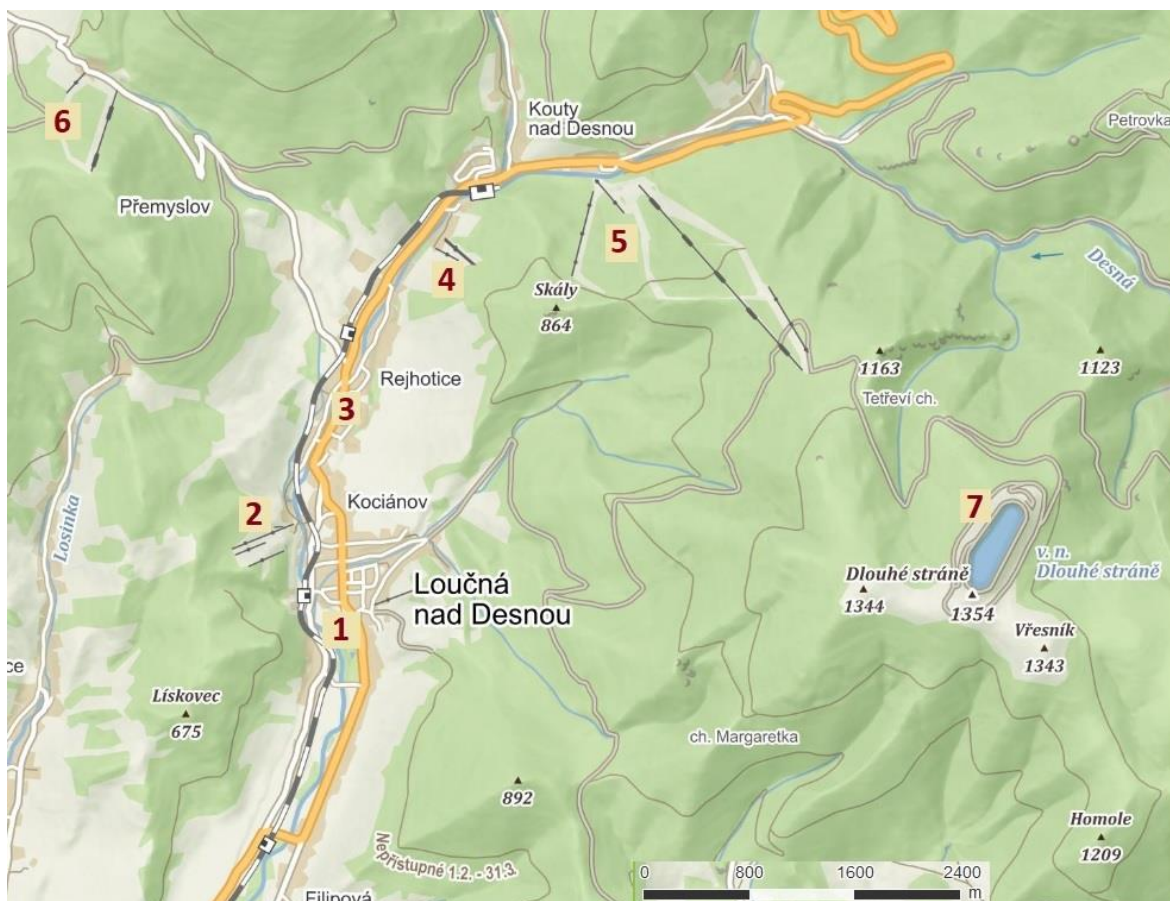
přílehlá údolí, podél nichž se rozkládá všech šest částí obce. Střed obce je vklíněn do údolí a obklopen masivem Hrubého Jeseníku. Toto přirozené uspořádání obce vede ve svém důsledku k určité zonaci, díky níž je i cestovní ruch v obci směřován do jejích jednotlivých částí a turisté se neakumulují v jednom místě. Toto přirozené uspořádání kopíruje i rozvržení atraktivit do různých částí obce.

4.1.4 Atraktivity v Loučné nad Desnou

Obec Loučná nad Desnou nabízí návštěvníkům jak kulturní, tak přírodní a uměle vybudované atraktivity. Přírodní atraktivity leží na turistických trasách, které zde vznikaly už od konce 19. století, kdy lidé začali místní přírodu vyhledávat. Dnes tvoří hustou síť společně s cyklotrasami a procházejí celým katastrálním územím obce, přičemž většina z nich se protíná v části obce Kouty nad Desnou.

Na obrázku č. 5 jsou dle své vzdálenosti od centra obce postupně vyznačeny atraktivity v obci, které jsou cílem turistů:

1. Ve středu obce se nachází Zámek Loučná nad Desnou se zrekonstruovaným parkem a oranžerií přestavěnou na kulturní centrum vhodné ke koncertům a jiným kulturním akcím. V blízkosti je rybník Kocián s velkým dětským hřištěm a možností rybolovu – oblíbený cíl rodin s dětmi, které sem jezdí na jednodenní výlety nejen ze Šumperka. A v centru je také hřiště na minigolf, skate park a ski areál Kocián s jedním vlekem vhodným pro začínající lyžaře a děti;
2. Menší ski areál provozovaný Penzionem Oáza se třemi vleky je určený pro rodinnou rekreaci;
3. Relax centrum Gól s tenisovými kurty, ledovou plochou a nedalekou paraglidingovou přistávací plochou. Oproti němu stojí Hotel Dlouhé stráně s veřejně přístupným vnitřním bazénem. Obě místa využívají s oblibou jak turisté, tak místní obyvatelé;
4. Areál Kareš nabízí v letní sezóně horské minikáry, bikepark, moderní dřevěné dětské hřiště, bungee trampolíny a sportovní hřiště. V zimě jde o vyhledávaný lyžařský areál se třemi vleky pro začínající lyžaře a rodiny s dětmi;
5. Rozsáhlý areál Kouty nabízí 11,5 km sjezdovek a upravované běžecké tratě, 6-ti sedačkovou lanovku a tři vleky. Lanovka je v provozu celoročně a z její horní stanice lze dojít k PVE Dlouhé stráně. V areálu turisté najdou bike park a bike&trail park, diskgolf, in line okruh, naučnou stezku Rysí skála, balanc park, bowling, rozhlednu ve výšce 1 100 m n.m. nebo trať pro nejdelší sjezd na koloběžce v České republice. Zároveň je areál výchozím bodem pro turisty mířící na Praděd, Petrovy kameny nebo Červenohorské sedlo;
6. Ski areál Přemyslov patří k výše položeným částem obce a nabízí čtyři sjezdovky obsluhované čtyřsedačkovou lanovkou a dalšími dvěma vleky. V provozu je pouze přes zimní sezónu;
7. Přecherčpávací vodní elektrárna Dlouhé stráně je unikátní technické dílo dobře dostupné z areálu Kouty a pod správou společnosti ČEZ.

Obrázek 5: Loučná nad Desnou – mapa rozložení atraktivit (vlastní zpracování, zdroj: mapy.cz, 2023)

Jak je vidět z popisu mapy, jsou jednotlivé atraktivity v Loučné nad Desnou od sebe vzdáleny a mají řadu provozovatelů. Největším z nich je společnost K3 Sport s.r.o. provozující rozsáhlý areál Kouty včetně ubytovacího zázemí ve formě hotelu, penzionu, apartmánů a vily. Druhým velkým provozovatelem je Tomáš Kareš provozující Areál Kareš jako OSVČ. Třetím významným provozovatelem je firma Kociánov s.r.o., která je zcela vlastněna Obcí Loučná nad Desnou a provozuje skiareál Kociánov a Sportovně rekreační areál Kociánov. V obci tak působí řada místních aktérů, kteří vyvíjejí různorodé aktivity v oblasti cestovního ruchu. Navíc všechny atraktivity, vyjma PVE Dlouhé Stráně, jsou doplněny i o ubytovací a rekreační služby v blízkém okolí, čímž se počet v místě činných aktérů ještě zvyšuje.

Nabídku těchto stálých atraktivit v obci doplňují krátkodobé, pravidelně se konající festivaly, závody nebo kulturní akce. Ty se konají díky aktivitě obecního úřadu a společnosti K3 Sport s.r.o.

Mezi obecní akce oblíbené nejen místními obyvateli, ale především turisty patří ty, které probíhají pouze přes letní sezónu. Jedná se o:

- ✓ Loučenské léto – soubor letních kulturních akcí, včetně tradičního Dřevosochání, gastrofestivalu Borůvkové hody a Cyrilometodějských slavností;
- ✓ Pokladovou hru Cestičkou – sezónní zábavná hra pro děti;
- ✓ Loučenské hody – zářijový gastrofestival.

Akce Dřevosochání přispívá také ke zkrášlování obce, neboť ji zdobí řada zdařilých řezbářských výtvorů, příklady jsou na obrázku č. 6. Velká část jich dotváří prostředí okolo dřevěné Tančírny a rybníka Kociánov, jiné jsou součástí veřejného prostoru celé obce.

Obrázek 6: Veřejný prostor v Loučné nad Desnou (Zdroj: Facebook obce Loučná nad Desnou, 2022)

Co se týká příležitostných aktivit probíhajících pod záštitou nebo ve spolupráci s největším soukromým investorem, společností K3 Sport s.r.o., tak těch není mnoho a jsou překvapivě orientované také na letní sezónu, ačkoliv skiareál byl původně koncipován pro mezinárodní lyžařské závody. V areálu Kouty probíhají pravidelně tyto akce:

- ✓ Czech Downhill Top on Trail Cup – závod sjezdových a endurových kol;
- ✓ 7 Pohoří – trailový závod.

Protože je v práci sledován vývoj v období mezi lety 2011 až 2021, je potřeba přehled atraktivit doplnit o popis jejich vývoje, protože ve sledovaném období byly mnohé atraktivity nejen udržovány, ale především vylepšovány nebo doplňovány o nové prvky. Tento proces má přímou souvislost i s financemi, které byly čerpány z veřejných dotačních programů a jsou popsány v šesté kapitole. Zde je seznam atraktivit, které byly ve sledovaném období 2011-2021 opraveny, vylepšena jejich funkčnost nebo rozsah nebo byly nově postaveny:

- ✓ Celková revitalizace parku okolo Zámku Loučná nad Desnou;
- ✓ Doplnění dětského hřiště Kociánov o další prvky, zpřístupnění dřevěné budovy Tančírny a otevření občerstvení v místě a doplnění sportovního areálu Kociánov o obří v zemi zabudované trampolíny;
- ✓ V areálu Kareš postavena nová budova nabízející stravovací a ubytovací služby s novou parkovací plochou, dále vybudováno dětské akátové hřiště společně se sportovními prvky a trampolínami a novým bike parkem;
- ✓ Skiareál Přemyslov postavil druhou záchytnou nádrž na vodu sloužící jako zdroj pro zasněžování;
- ✓ V areálu Kouty byl vybudován Balanced park a revitalizována a upravena část velkokapacitních parkovacích ploch. Dále bylo vybudováno hřiště na disk golf, bike&trail park, naučná stezka Rysí skála a rozhledna u Tetřeví chaty a byly upraveny komunikace místního charakteru pro 17 km dlouhý sjezd na koloběžkách.

Co se týká nabídky atraktivit a s tím spojených služeb, najdou turisté v této destinaci téměř vše, co od horského střediska očekávají. Díky neustálému zlepšování a rozšiřování nabídky zůstává místo pro turisty atraktivní a vhodné k opakovaným návštěvám. Velkou výhodou této destinace je krásná a čistá okolní příroda, ve které se stále najdou i klidná, turisticky méně exponovaná místa. Otázkou jistě je budoucí směřování této lokality. Díky dlouhodobé snaze obecního úřadu o určitou ochranu území lze očekávat zachování rázu obce i jejího okolí. Zároveň by ale tyto mantinely mohly v budoucnu znamenat omezení pro další rozvoj cestovního ruchu. Pokud by byla destinace hodnocena jako produkt, nachází se teď s největší pravděpodobností ve stádiu určité konsolidace, která s sebou přinesla stabilní a širokou nabídku pro příjíždějící návštěvníky. Místem, které v Jesenické oblasti Loučné nad Desnou nepochybně konkuruje je právě druhá ze zkoumaných obcí, Dolní Morava.

4.2 Dolní Morava

Obec Dolní Morava leží na pomezí Čech a Moravy, resp. její části Horní Morava a Dolní Morava leží v Čechách a část Velká Morava leží na Moravě. Právě Velká Morava náležela dříve k okresu Šumperk, zatímco další dvě části k okresu Žamberk. Dnes spadá celá Dolní Morava pod okres Ústí nad Orlicí a je tedy součástí Pardubického kraje. Z hlediska polohy a dostupnosti veřejnou dopravou však bylo dříve rychlejší a pohodlnější dojíždění do škol i do zaměstnání právě na Šumpersko. Z Dolní Moravy do Šumperka je cesta autem dlouhá asi 30 km, ale Ústí nad Orlicí je vzdálené více než 40 km. Dnes se situace změnila a přístup do obce je díky opraveným silničním komunikacím i řídké veřejné dopravě lepší z Pardubického kraje, od obce Králíky.

Obec leží v masivu Kralického Sněžníku, v nadmořské výšce 615 m n.m., má rozlohu 36,57 km² a protéká jí řeka Morava pramenící pod vrcholem Kralického Sněžníku. (Dolní Morava, Základní informace 2023) Je ideálním cílem lyžařů, turistů a cykloturistů, takže provoz z pohledu cestovního ruchu je celoroční. Navíc česko-polská hranice je vzdušnou čarou vzdálená pouhé 3 km a nejbližší hraniční přechod pro automobilovou dopravu je asi 12 km daleko.

První zmínky o obci ležící na samých českých hranicích se datují do 16. století, avšak nejprve vznikla část zvaná Velká Morava dnešní centrum obce (též Groß-Mohrau, Schwoye Groß-Mohra), která leží na jižním úpatí Kralického Sněžníku a její obyvatelstvo bylo převážně německé. (Březina 2021, s. 371) Velká Morava se postupně rozrůstala, v roce 1654 měla 23 usedlostí se 181 obyvateli, v roce 1839 zde bylo 40 domů s 393 obyvateli a v roce 1930 88 domů s 383 obyvateli, z nichž pouze 12 bylo Čechů, 9 cizozemců, ostatní byli Němci. (Březina 2021, s. 373) V místě se obyvatelé živilí především zemědělstvím, i když nedaleko se nachází jeskyně zvané Tvarožné díry, známé už v 17. století, ve kterých si italské zlatokopové schovávali své nářadí. (Žmolík 2011) Navíc na rozdíl od Loučné nad Desnou byla dostupnost obce z historického

hlediska horší a nejbližší železniční spojení bylo až v osm kilometrů vzdálené Malé Moravě.²

Přesto pro turisty byla obec díky blízkému vrcholu Kralického Sněžníku velkým lákadlem. Přínosem pro rozvoj cestovního ruchu v oblasti byla i turistická chata na jeho vrcholu, ve které se ještě v polovině 20. století bylo možné najít a přespat. Dnes už zde chata nestojí, protože byla kvůli svému špatnému stavu zbourána. Na polské straně vrcholu Kralického Sněžníku stojí z daleka viditelná a zcela nová rozhledna, která je z polské strany dostupná po asfaltové cestě. Právě dopravní dostupnost této destinace je pro její rozvoj velmi důležitá, zvláště ve směru od polských hranic.

4.2.1 Dopravní dostupnost

Dolní Morava totiž leží skoro na samotné česko-polské hranici. Přímé vlakové spojení zde neexistuje a obec je dostupná pouze ze své jižní strany od obce Králíky po komunikaci třetí třídy III/31227, která v obci končí. Z administrativního centra příslušného kraje, tedy z Pardubic, je Dolní Morava vzdálená více než 90 km a dostupná po silnicích první třídy I/36 a I/11 a následně z obce Králíky po silnici druhé třídy II/312 a třetí třídy III/31277. Stejně jako je tomu u Loučné nad Desnou, i Dolní Morava je dobře dostupná z dálnice D35, která končí v Mohelnici. Z Mohelnice se lze po necelých 50 km dostat do obce Králíky po silnicích první třídy I/44, I/11 a I/43 a dále pak po již popsaných silnicích druhé a třetí třídy.

V případě Dolní Moravy je pro cestovní ruch mnohem významnější dopravní napojení na sousední jihopolské Dolnoslezské vojvodství. Z Kladzka, asi 60 km vzdáleného centra přilehlého okresu, lze na Dolní Moravu dojet po silnici první třídy I/33, která končí u obce Králíky. Z polské Vratislavi se po stejné silnici první třídy na mezinárodním koridoru E67 dostanou na Dolní Moravu turisté po necelých 130 km a asi 2,5 hodinách jízdy autem. Právě díky této dopravní dostupnosti je Dolní Morava oblíbeným cílem polských turistů a příhraniční cestovní ruch je pro tuto lokalitu zcela typickým. Aby se mohl cestovní ruch v obci rozvíjet, potřebuje k tomu i další podmínky než jen dobrou dopravní dostupnost, tím je třeba aktivní územní a strategické plánování, které lokalitu na růst cestovního ruchu připravuje.

4.2.2 Územní a strategické plánování

Srovnáme-li územní a strategické plánování na Dolní Moravě s tím, které bylo popsáno u obce Loučná nad Desnou, nalezneme významný rozdíl v rozsahu i podrobnostech. Ve vztahu k cestovnímu ruchu charakterizuje Dolní Moravu překotný rozvoj území a absence dokumentu ke strategickému plánování místní samosprávy. *Územní plán obce Dolní Morava (2021)* byl schválen zastupitelstvem v roce 2001 a byl upravován následujícími osmi změnami v letech 2006, 2008, 2009, 2010, 2012, 2014, 2017 až nabyl

---

² Malá Morava není součástí sledované obce, jedná se o samostatnou obec.

konečného znění v roce 2021. Četnost a rychlost přijímání změn ukazuje na určitou nekoncepčnost. Každopádně už v roce 2011 začala obec pracovat na novém územním plánu tak, aby odpovídal požadavkům nového stavebního zákona. Předpokládalo se, že tento nový územní plán bude do konce roku 2022 schválen, ale ani v únoru 2023 není schvalovací proces u konce.

Stále je tedy v platnosti úprava z roku 2001 s navazujícími změnami, která je po textové stránce velmi stručná a doplněná jedním výkresem. Krom toho platný ÚP pro Dolní Moravu nerozlišuje mezi individuální a hromadnou rekreací. Má vymezené plochy pro rozvoj bydlení, individuální rekreace a plochy pro občanské vybavení, které zahrnují ve svých funkcnostech podmíněně též přechodné ubytování a veřejné stravování. Z pohledu rozvoje cestovního ruchu jsou významné tyto body ÚP (2021):

- ✓ Vymezení ploch pro veřejná parkoviště a parkoviště záchytná;
- ✓ Vybudování pravostranného chodníku;
- ✓ Vymezení území pro sjezdové trati a bobové dráhy a pro sáňkařskou dráhu;
- ✓ Vybudování nového vodojemu včetně doplnění vodního řádu a vybudování centrální ČOV;
- ✓ Vybudování dvou nových trafostanic a zajištění plynofikace;
- ✓ Vymezení ploch a koridorů ÚSES a nezastavitelnost územně příslušných biocenter a biokoridorů.

Ve výkresové dokumentaci jsou zanesena i přírodní ochranná pásma. Na území Dolní Moravy se totiž nachází část Národní přírodní rezervace Kralický Sněžník, dále evropsky významné lokality územní soustavy Natura 2000 a ptačí oblast Kralický Sněžník. Územní rozvoj by měl tyto lokality respektovat, aby jim mohla být poskytnuta ochrana. Bohužel stávající ÚP Dolní Moravy ochranu krajiny nebo rázu obce sám o sobě nevymezuje a nevyžaduje. Pouze přijímá jednotlivé změny ve využití území tak, aby byly v souladu s platnou legislativou o ochraně přírody a krajiny. Přístup obce se zdá být velmi benevolentní a velká většina změn v územním plánu vychází vstřícně z požadavků soukromoprávních osob.

Ačkoliv územní plán obsahuje řadu veřejně prospěšných staveb, ty zásadní pro obyvatele i turisty nebyly za dvacet let existence tohoto ÚP realizovány. Jedná se především o stále chybějící chodníky, kdy chodci jsou podél hlavní silnice v obci ohrožováni velkým provozem. Dalším problémem je parkování, a to i přesto, že je v obci osm parkovacích ploch. Záchytných parkovišť je v místě stále málo a podél silnice III/31277 parkují auta (stav na konci letní sezóny na obrázku č. 7).

Obrázek 7: Stav hlavní komunikace III/31277 v obci, říjen 2021 (zdroj: vlastní archiv)

S růstem cestovního ruchu navíc přišel i stavební rozvoj v souladu s ÚP a rozrostly se nejen pozemky využívané různými typy atraktivit, ale i pozemky, na kterých se nově postavily nebo přestavěly ubytovací kapacity. Krňávek (2022a) uvádí: „Počet domů v obci za uplynulých deset let vzrostl o dvě pětiny, při pohledu do mapy odhadem každá druhá budova v obci slouží jako penzion, apartmán či hotel.“ V obci ale chybí čistírna odpadních vod, a ne vždy dostatečně přečištěná voda je z různých rekreačních objektů vypouštěna do řeky Moravy. Například v roce 2019 udělila Česká inspekce životního prostředí pokutu společnosti SNĚŽNÍK a.s. ve výši 330 000,- Kč za vypouštění nadměrně znečištěných odpadních vod do řeky. (ČIŽP 2019)

Ve sledovaném období obec svými kroky rozvoj cestovního ruchu aktivně nepodporovala, ale zároveň mu nebránila. Zdá se, že na rozvoj území i cestovního ruchu v místě měl zcela zásadní vliv velký soukromý investor, společnost SNĚŽNÍK a.s., jejímž předsedou je Ing. Jiří Rulíšek. Na základě žádostí o změny ÚP lze předpokládat, že další aktivity společnosti SNĚŽNÍK a.s. směřují k navýšení kapacity trafostanic a k plynofikaci obce, protože bez tohoto technického zabezpečení by se centrum nemohlo dále rozrůstat. Starosta obce Dolní Morava Richard Novák aktivity firmy SNĚŽNÍK a.s. komentuje: „Cílem je, aby resort nabízel lidem takový komplex činností, aby se tady lidé zdrželi na více dní, měli tu nějakou náplň a zajistilo to ekonomiku. Doufejme, že to mají vymyšlené dobře... Musím konstatovat, že už to tady je a nějakým způsobem se to musí dokončit. Dořešit parkování, postavit wellness, které pomůže ve dnech, kdy je ošklivě a prší... Na druhou stranu rozhodně nechceme, aby se už resort zvětšoval.“ (Půlpán 2022)

Na další rozvoj území a jeho plánování tak pravděpodobně bude i nadále mít velký vliv soukromý investor, který z místa udělal během necelých patnácti let oblíbenou turistickou destinaci. Nyní je nutné, aby jeho aktivity ve spolupráci s obcí směřovaly i k výstavbě základní infrastruktury. Díky stavební činnosti firmy SNĚŽNÍK a.s. vznikly na Dolní Moravě atraktivita, které do ní lákají nejen domácí, ale i zahraniční návštěvníky.

4.2.3 Atraktivity na Dolní Moravě

Turisty lákají na Dolní Moravu především umělé atraktivity, které nabízejí neobvyklé zážitky, které si odtud návštěvníci celoročně odvázejí. Destinace je vhodná i pro milovníky přírody, i když ochraně území velký rozvoj cestovního ruchu ne zcela prospívá.

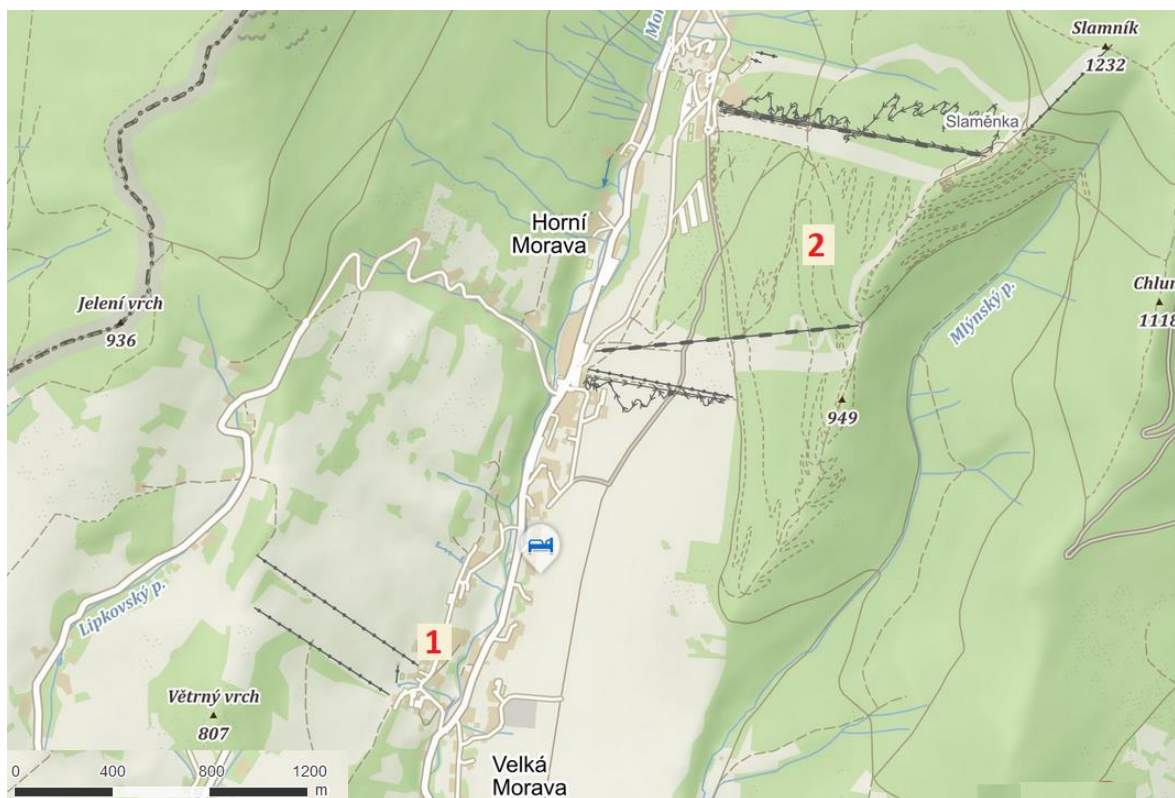

Obrázek 8: Dolní Morava, pohled z jižní strany (zdroj: vlastní archiv, 2022)

Uměle vystavěné atraktivity na Dolní Moravě vhodně využívají geomorfologie místa. Obec Dolní Morava je z jižní strany umístěná v mírně kopcovitém terénu v otevřeném údolí řeky Moravy, která je v tomto místě pouze malým potokem. Ze severní strany ale obec obepíná půlkruh horského masivu sahající do výšky 1 000 m n.m., který je na severní hranici katastrálního území zakončen vrcholem Kralický Sněžník. Když tedy turisté do obce přijíždí po jediné přístupové silnici, otevře se jim pohled na celou destinaci, který zachycuje obrázek č. 8 a zleva jsou na něm vidět vrchol Kralického Sněžníku (č. 1), sjezdové trati Horského resortu Dolní Morava (č. 2), Stezka v oblacích (č. 3) a nakonec nejdelší visutá lávka v Evropě Sky Bridge 721 (č. 4).

Atraktivity v obci se nacházejí ve dvou lokalitách. Na mapě (obrázek č. 9) jsou tato dvě místa zachycena dle své vzdálenosti od centra obce:

1. Skiareál Větrný vrch ve výšce 700 m n.m. je ideální pro rekreační lyžaře, kromě dvou vleků a tří sjezdovek nabízí upravenou crossovou trať a snowpark, ale v provozu je pouze v zimní sezóně;
2. Horský resort Dolní Morava disponuje v zimě osmi sjezdovkami, běžeckými tratěmi, dvěma čtyřsedačkovými lanovkami, třemi vleky, crossovou tratí, fun trail tratí a snow parkem, celoročně je v provozu bobová dráha, Stezka v oblacích (umístění na obrázku č. 8, bod 3), 3 km dlouhá Mamutí horská dráha a Sky Bridge 721 – visutý most mezi vrcholy Slamník a Chlum (obrázek č. 8, bod 4), v létě se k celoroční nabídce přidává trail park, Mamutíkovy zážitkové parky, Dětský park Amálka a letní tubing, Adrenalin & Lanový park, Stamichmanova štola a stezka, pumptrack a pikniková stezka.

Obrázek 9: Dolní Morava – mapa rozložení atraktivit (zpracování vlastní, zdroj: mapy.cz, 2023)

Význam činnosti hlavního investora firmy SNĚŽNÍK a.s., která vlastní Horský resort Dolní Morava dokládá i územní rozsah oblasti označené č. 2, která je aktivně využívána pro cestovní ruch dle vlastního hrubého měření v katastrální mapě mohla v roce 2021 mít rozsah skoro 2,5 km² (včetně sjezdových tratí, cyklotrailů a údolí Mlýnského potoka, nad kterým vede visutý most).

Kromě vyjmenovaných stálých atraktivit jsou pro turisty v obci pořádány i časově omezené akce ve formě show, soutěží a různých programů pro děti i dospělé. Ve sledovaném období pouze jednu z těchto akcí pravidelně pořádá obec a je tedy určena nejen turistům, ale i místním, jedná se o Pouť na Dolní Moravě. Další akce pořádá masivně Horský resort Dolní Morava a cílí na turisty. Patří mezi ně:

- ✓ Testování lyží a dalšího zimního vybavení několikrát za sezónu;
- ✓ Večerní lyžování s hudbou živě na sjezdovce doplněné o after party;
- ✓ Světelné show na Stezce v oblacích spojené s pozorováním hvězd;
- ✓ Letní kempy pro děti zaměřené na cyklistiku;
- ✓ Fotosoutěže i znalostní soutěže o ceny;
- ✓ Animační programy pro děti;
- ✓ Grand opening – oslava začátku nové sezóny.

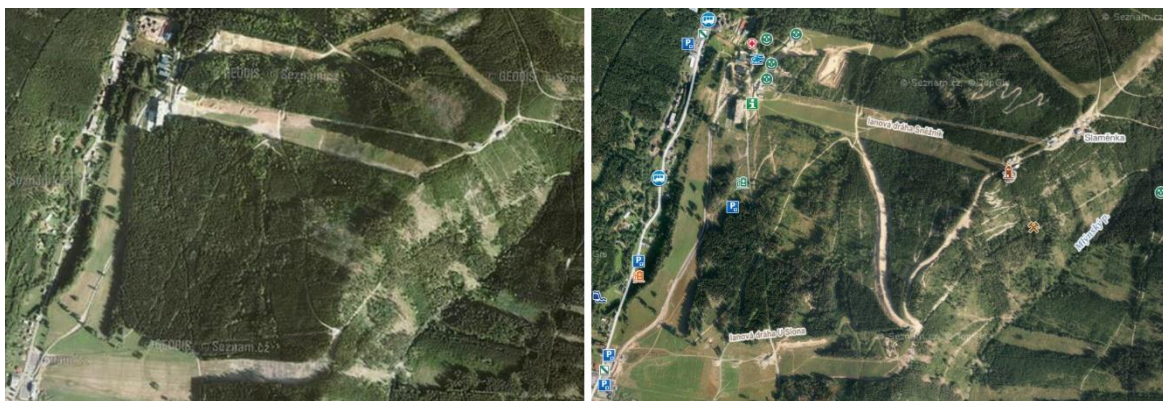
Areál hostí různé závody jako S ČT sport na vrchol, NOVA CUP, Czech Downhill Top on Trail Cup, jejichž organizace je založena na spolupráci organizátora závodu a Horského resortu Dolní Morava. Všechny tyto atraktivity jsou doplněny o ubytovací a stravovací služby nebo půjčovnu potřebného vybavení pro zimní i letní sezónu. Vše doplňuje propracovaný marketing s maskotem v podobě mamuta a velkou nabídkou originálních suvenýrů. K návštěvě různorodých atraktivit láká magazín *Hory zážitků*, speciálně vydávaný pro Horský resort Dolní Morava.

Dolní Morava je místem, kde cestovní ruch zcela změnil charakter a podobu nejen obce, ale širokého okolí. Protože je v práci sledováno období mezi lety 2011 až 2021, vytvořila autorka seznam atraktivit, které byly za sledované období v obci nově realizovány. Tyto atraktivity vznikly pouze v Horském resortu Dolní Morava a jsou jimi:

- ✓ Lesní zážitkový park;
- ✓ Pískový svět;
- ✓ Adrenalin park;
- ✓ Dětský park Amálka;
- ✓ Mamutíkův vodní park;
- ✓ Bobová dráha;
- ✓ Dětské hřiště Slaměnka;
- ✓ Stezka v oblacích;
- ✓ 20 km cyklotrailů;
- ✓ Nejdelší visutý most pro pěší na světě Sky Bridge 721.

Celý resort se tak díky dílčím projektům jednotlivých atraktivit velice rychle rozrostl. Aby tyto atraktivity mohly turistům sloužit, musela být dobudována i velkokapacitní parkoviště P5, P8, rozšířena vedlejší komunikace od Chaty u Slona po Wellness hotel Vista a v roce 2021 započala stavba vodní nádrže o objemu 100 000 m³, která má omezit čerpání vody z řeky Moravy k zasněžování sjezdových tratí.

Tyto nově zbudované atraktivity ve sledovaném období jistě vedly k růstu cestovního ruchu. Na druhou stranu ale zásadně změnil charakter krajiny. Na obrázku č. 10 je vlevo letecký snímek areálu Horského resortu Dolní Morava z roku 2011 a na pravé straně je stejná oblast snímkována v roce 2021. Při srovnání obou snímků je patrné masivní odlesňování na úkor nových umělých atraktivit.

Obrázek 10: Horský resort Dolní Morava - vlevo rok 2011, vpravo rok 2021 (zdroj: mapy.cz, 2023)

Přírodní atraktivity v podobě vzácných kvetoucích luk a vzrostlých lesních porostů plných chráněných druhů, které na Dolní Moravu lákaly dříve turisty, ustoupily uměle zbudovaným. Na druhou stranu tyto nové atraktivity, třeba Stezka v oblacích nebo visutý most, nabízejí návštěvníkům novou perspektivu pohledu na místní krajinu. Dolní Morava tak dnes poskytuje návštěvníkům úplně jiné zážitky, než tomu bylo před necelými dvaceti lety. Na Dolní Moravě se na rozdíl od Loučné nad Desnou odehrává cestovní ruch převážně na jednom místě. Aby se akumulující turisté alespoň částečně rozprostřeli, jsou směřováni na okruhy a trasy, které k jednotlivým atraktivitám vedou.

Přesto je vliv množství turistů, kteří do destinace míří, určující pro život místních obyvatel. Tak, jak se vyvíjela turistická nabídka, měnila se v čase i samotná obec.

4.3 Sociodemografický vývoj obcí a jeho komparace

Základní charakteristiku obou obcí doplňuje srovnání veřejně dostupných sociodemografických dat ze sledovaného období. Vývoj populace obyvatel v obou obcích má vypovídající hodnotu ve vztahu k rozvoji samotného regionu, který byl cestovním ruchem ovlivněn. Lze předpokládat, že rozvoj cestovního ruchu mohl vést k přílivu nových obyvatel, kteří do obcí přišli za prací nebo naopak lze očekávat odliv místních starousedlíků, kteří si na množství turistů a turistický ruch nezvykli a z obcí odešli. Pro budoucnost obce, má-li se dlouhodobě a pokud možno udržitelně rozvíjet, je nutné, aby z ní obyvatelé neodcházel, případně jejich počet pomalu rostl, jsou-li k tomu vhodné podmínky.

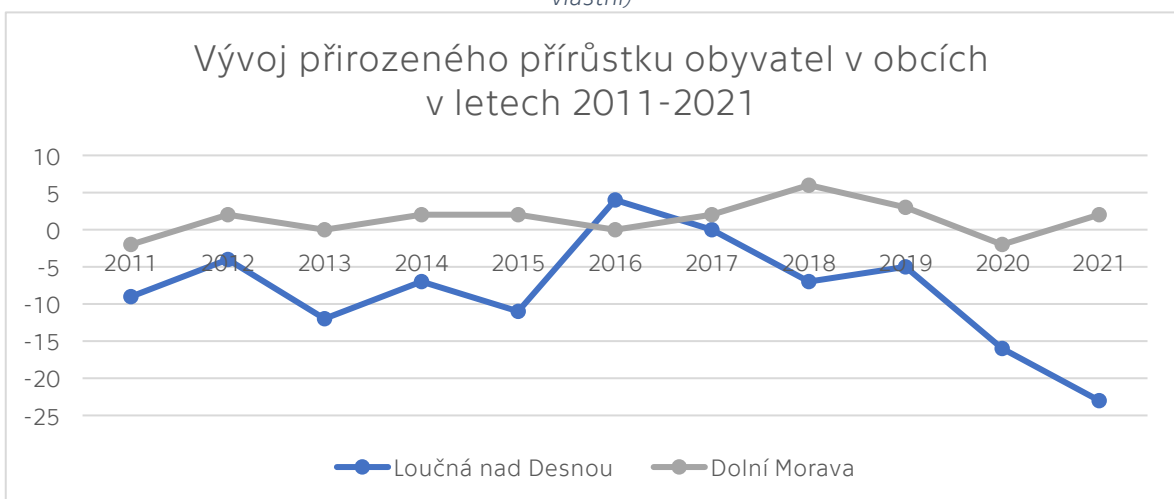
Pro posouzení sociodemografického vývoje byly porovnány údaje o přirozeném a migračním přírůstku ve vztahu k vývoji celkového počtu obyvatel v letech 2011-2021. Data Českého statistického úřadu o celkovém počtu obyvatel, vždy k 31.12. daného roku a migrační přírůstky obou obcí jsou v tabulkách č. 6 a 7 níže. Pro lepší názornost jsou data zpracována do grafů ukazujících vývoj přírůstku i celkové populace.

Loučná nad Desnou								
Rok	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
2011	12	21	35	50	-9	-15	-24	1 729
2012	13	17	25	34	-4	-9	-13	1 716
2013	9	21	28	67	-12	-39	-51	1 665
2014	18	25	41	38	-7	3	-4	1 661
2015	16	27	35	45	-11	-10	-21	1 640
2016	15	11	29	51	4	-22	-18	1 622
2017	11	11	40	61	-	-21	-21	1 601
2018	7	14	15	53	-7	-38	-45	1 556
2019	16	21	15	41	-5	-26	-31	1 525
2020	8	24	26	28	-16	-2	-18	1 507
2021	10	33	33	48	-23	-15	-38	1 472

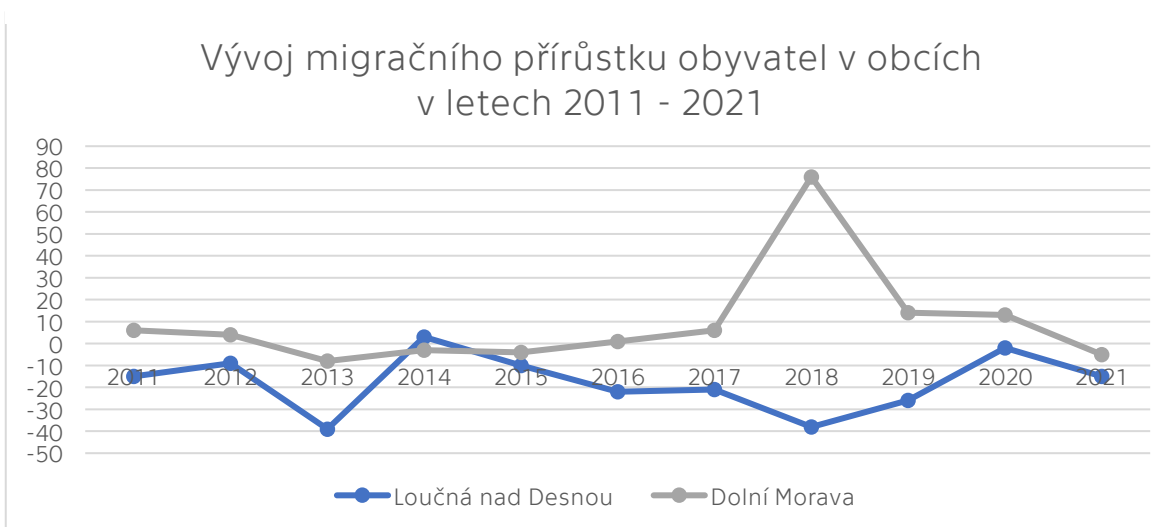
Tabulka 6: Sociodemografický vývoj Loučné nad Desnou v období 2011-2021 (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Dolní Morava								
Rok	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
2011	-	2	13	7	-2	6	4	304
2012	2	-	7	3	2	4	6	310
2013	2	2	6	14	-	-8	-8	302
2014	3	1	4	7	2	-3	-1	301
2015	2	-	5	9	2	-4	-2	299
2016	3	3	10	9	-	1	1	300
2017	4	2	12	6	2	6	8	308
2018	7	1	84	8	6	76	82	390
2019	4	1	24	10	3	14	17	407
2020	-	2	21	8	-2	13	11	418
2021	6	4	13	18	2	-5	-3	407

Tabulka 7: Sociodemografický vývoj Dolní Moravy v období 2011-2021 (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

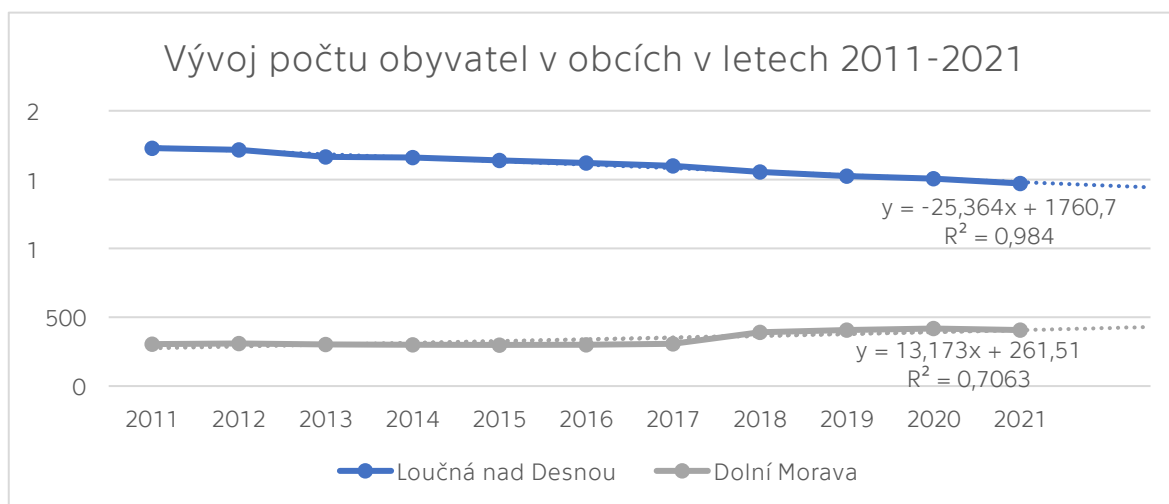
Graf 1: Vývoj přirozeného přírůstku obyvatel (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Graf 2: Vývoj migračního přírůstku obyvatel (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Z porovnání vývoje přirozeného přírůstku obyvatel ve sledovaném období, které ukazuje graf č. 1, je vidět, že v obci Dolní Morava byl přírůstek obyvatel shodný s jeho

úbytkem. Naopak obec Loučná nad Desnou se dlouhodobě potýká s významným přirozeným úbytkem obyvatelstva. Pokles přirozeného přírůstku obyvatelstva v Loučné nad Desnou má navíc od roku 2016 výraznou klesající tendenci a situaci v obci zhoršuje i negativní migrační přírůstek zobrazený v grafu č. 2. Počet obyvatel (viz. graf č. 3) Loučné nad Desnou v období 2011-2021 klesal a po proložení dat trendovou křivkou, lze vidět, že jde o lineární trend, přičemž míra kvality modelu je dána koeficientem determinace $R^2 = 0,984$. Pokud tedy nedojde k významné změně lze předpokládat, že počet obyvatel Loučné nad Desnou bude i nadále klesat, a to i přesto, že rozvojovým záměrem zastupitelstva obce je udržovat populaci v obci na optimální úrovni 1 800 obyvatel. (ÚP Loučná nad Desnou 2017, s. 2)

Graf 3: Vývoj celkového počtu obyvatel včetně zobrazení trendu (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Počet obyvatel v obci Dolní Morava je jen minimálně ovlivněn přirozeným přírůstkem, resp. úbytkem obyvatelstva. Významný vliv vedoucí k nárůstu počtu obyvatel má migrační přírůstek (viz. graf č. 2), který byl od roku 2016 kladný s výjimkou roku 2021. Celkový počet obyvatel (viz. graf č. 3) Dolní Moravy se v letech 2011-2021 zvýšil ze 304 na 407 obyvatel. Nebýt problémů v cestovním ruchu obecně od roku 2020, mohlo již dnes jít o růst vykazující exponenciální znaky. Celkový vývoj počtu obyvatel Dolní Moravy má koeficient determinace $R^2 = 0,7063$, proložíme-li data lineární křivkou trendu lze předpokládat další budoucí růst. Spolehlivost tohoto trendu je výrazně ovlivněna zastavením a následným výrazným poklesem migračního přírůstku obyvatel v roce 2020, kdy byl celý sektor cestovního ruchu zasažen pandemií onemocnění Covid-19. Nejistota budoucího vývoje se tedy promítla i do ochoty lidí stěhovat se do oblasti ekonomicky závislé na cestovním ruchu. Z rozhraní tvaru trendové křivky celkového vývoje počtu obyvatel mezi lineární a exponenciální lze však předpokládat, že nebýt pandemie, tak by počet obyvatel Dolní Moravy výrazně stoupal. V době zpracování této práce však nejsou ještě data o celkovém počtu obyvatel k 31. 1. 2022 dostupná a nelze tedy tento předpoklad ověřit.

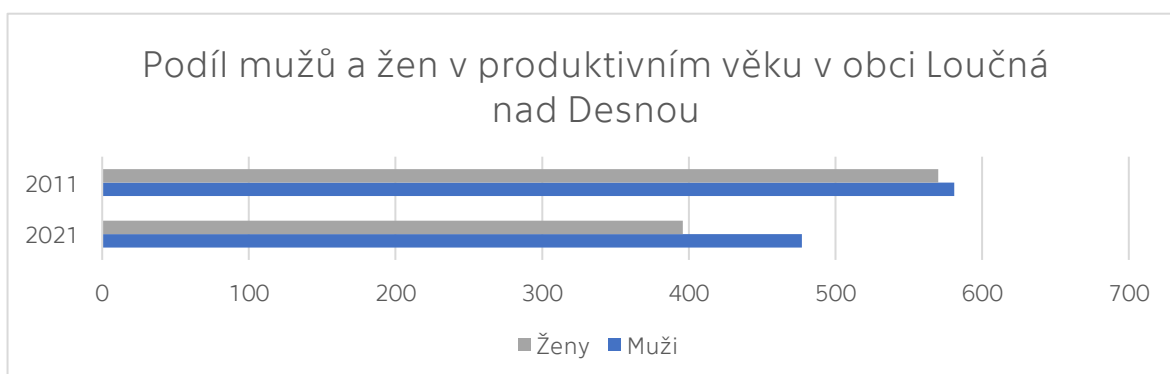
Pro dokreslení stavu obyvatelstva v obou obcích jsou v tabulce č. 8 níže uvedeny počty obyvatel na začátku a konci období 2011-2021, rozdělené podle pohlaví a věkových

skupin. Protože pro rozvoj obce i cestovního ruchu v ní je důležitý vývoj ve skupině obyvatel v produktivním věku, je tato situace zachycena v grafech č. 4 a č. 5.

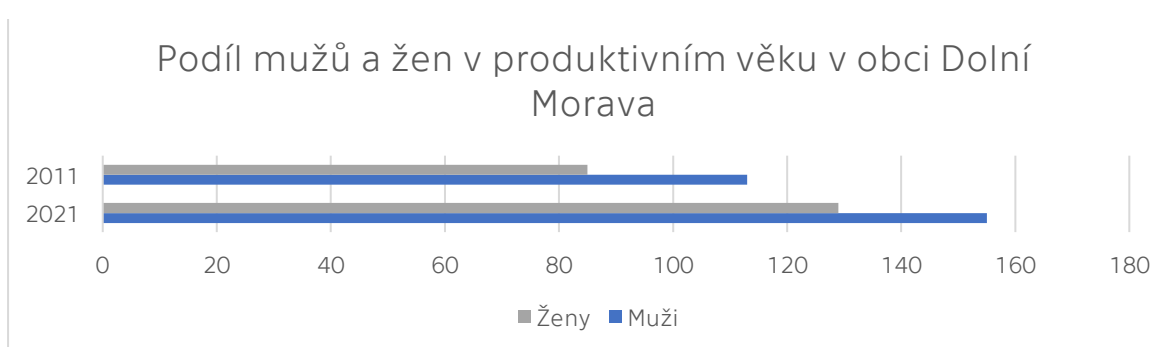
Věk	Loučná nad Desnou				Dolní Morava			
	Muži		Ženy		Muži		Ženy	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021
0-14	116	72	93	97	26	31	27	29
15-64	581	477	570	396	113	155	85	129
65 a více	136	189	161	241	9	35	21	28

Tabulka 8: Počty obyvatel dle pohlaví a věku v obcích v roce 2011 a 2021 (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Stejně jako vývoj celkového počtu obyvatel v obci Loučná nad Desnou i skupina v produktivním věku vykazuje znaky celkového poklesu v obou skupinách dle pohlaví, i když tento trend je výraznější ve skupině žen. Podíl mužů a žen, který byl v roce 2011 v Loučné nad Desnou přibližně stejný tak vzrostl ve prospěch mužů. Na Dolní Moravě naopak shodně narostly počty žen a mužů a v obou letech ukazují mírnou převahu mužské populace co do počtu obyvatel v produktivním věku.

Graf 4: Podíl mužů a žen v produktivním věku v Loučné nad Desnou (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Graf 5: Podíl mužů a žen v produktivním věku na Dolní Moravě (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Poslední důležitou charakteristikou populace je míra jejího dojíždění za prací mimo území obce. Předpokladem totiž je, že pokud cestovní ruch přispívá k rozvoji regionu v pozitivním smyslu, měli by obyvatelé být schopni si zaměstnání najít v místě a potřeba cestovat za prací by měla klesat. Statistický ukazatel „vyjíždka za zaměstnáním a do škol“ je součástí sčítání lidí, domů a bytů. V době zpracování této práce byly veřejně dostupné pouze údaje ze SLDB 2011 a 2001. Na počátku

sledovaného období v roce 2011, kdy byl rozvoj cestovního ruchu v oblastech na vzestupu, vyjíždělo z obce Loučná nad Desnou za prací 167 z 667 pracujících, což je 25,04 % pracujících. (ČSÚ, 2023a) Z obce Dolní Morava v roce 2011 vyjíždělo za prací o polovinu méně obyvatel, přesně 21 ze 111 pracujících, tedy 18,92 %. Pro dokreslení situace byl celorepublikový průměr v roce 2011 24,83 % dle údajů ČSÚ (ČSÚ, 2023a), takže z obce Dolní Morava vyjíždělo za prací méně obyvatel, než byl celorepublikový průměr v roce 2011.

Sociodemografická data obce Loučná nad Desnou dokládají dlouhodobý pokles celkové populace obce. Ten způsobuje záporný přirozený, ale především záporný migrační přírůstek. Ačkoliv ubývá významně obyvatel obou pohlaví, odchází z Loučné nad Desnou více žen. Jednou z příčin může být i poměrně vysoká dojíždka za prací mimo obec, kterou by sice dobrá dopravní dostupnost měla usnadnit, ale možná roky dojíždění nakonec vedou spíše k vystěhování. Předpoklad pozitivního rozvoje obce díky rozvoji cestovního ruchu se v případě Loučné nad Desnou nenaplnuje, a ačkoliv obec se aktivně snaží vytvořit lepší podmínky nejen pro turisty, ale především pro obyvatele, ke zvrácení dlouhodobého trendu, v podobě úbytku obyvatel, nedochází. Výsledky srovnání dat o Dolní Moravě naopak ukazují významný přírůstek obyvatel díky kladnému migračnímu přírůstku. Naopak na rozložení pohlaví v místní populaci neměly tyto změny žádný vliv a v obci stále žije více mužů než žen, jak tomu bylo už na začátku sledovaného období. Tento nepoměr pravděpodobně není statisticky významný, protože populace obce je malá, i když by mohla existovat souvislost s nabídkou práce v obci. Procentuálně bylo dojíždění za prací z obce významně nižší u Dolní Moravy než Loučné nad Desnou. Větší část obyvatel si tedy snaží najít práci v místě. Příčinou tohoto jevu může být buď dostatečná nabídka pracovních míst, nebo naopak špatná dopravní dostupnost obce, kde se za prací vyjíždět lidem nevyplatí a raději vezmou práci v místě. Každopádně populace Dolní Moravy roste, lidé se do obce přestěhovávají a pokud je růst místní populace jedním z ukazatelů pozitivního růstu regionu, pak na Dolní Moravě k němu dochází na rozdíl od Loučné nad Desnou.

4.4 Vyhodnocení charakteristik obcí a jejich vlivu na vývoj cestovního ruchu v nich

Souhrnně lze o obou obcích konstatovat, že leží v horských pohraničních oblastech České republiky v blízkosti Polska a jejich novodobá historie byla ovlivněna poválečným odsunem obyvatelstva a následným dosídlováním. Většina obyvatel pracovala ve 20. století v zemědělství a dřevozpracujícím průmyslu a změna nastala až v 90. letech 20. století, kdy došlo k ústupu intenzivní zemědělské výroby zajišťované Státními statky a JZD a jejímu přesunu do soukromých rukou. Vlivem této změny zaniklo množství pracovních míst v lokalitách, což vedlo k postupnému odlivu obyvatel za prací do větších měst. Do té doby zemědělský ráz krajiny se změnil v plochy trvalých travních porostů a lesů a rozšiřovala se i ekologicky cenná území s různým stupněm a

formou ochrany. Ve stejné době docházelo k velkým společenským změnám, postupnému růstu životní úrovně obyvatel i ke změně životního stylu orientovaného na aktivní využívání volného času a rekreaci.

Cestovní ruch v podobě horských túr a běžkového a později sjezdového lyžování měl v obou lokalitách svou historickou tradici. Obyvatelé, kteří po útlumu zemědělské výroby chtěli v obcích zůstat, tak měli možnost najít zaměstnání právě v odvětví cestovního ruchu. Vzhledem k velikosti obou obcí, geografické poloze a přírodním podmínkám je orientace právě na tento sektor národního hospodářství jednoznačnou cestou dalšího ekonomického rozvoje obou míst.

Základem pro rozvoj cestovního ruchu v obcích byla dopravní dostupnost lokalit. Ta je v případě Loučné nad Desnou pro tuzemské návštěvníky beze sporu výhodnější, a navíc si turisté mohou vybrat mezi silniční a železniční dopravou. Dolní Morava je z dopravního pohledu hůře dostupná, a to i z vlastního krajského města. Aby se mohl cestovní ruch na Dolní Moravě rozvíjet ve větším měřítku, bylo potřeba zvýšit její atraktivitu i pro zahraniční, zejména polské turisty, pro které je oblast z hlediska dopravy dobře dostupná.

Při vyhodnocení připravenosti území obou obcí lze najít řadu shodných rysů obou území i společných bodů v plánech jejich územního rozvoje. Mezi tyto podobnosti patří:

- ✓ Shodné krajinné uspořádání typu les – louka – sídlo a zahrnutí části území do některého typu přírodního ochranného pásma;
- ✓ Podpora rozvoje a vymezení lokalit pro sjezdové lyžování a jiné zimní sporty;
- ✓ Vymezení území pro budování veřejných a záchytných parkovišť;
- ✓ Budování chodníků, zajišťujících chodcům bezpečnost při nárůstu dopravy;
- ✓ Podpora rozvoje a budování veřejné infrastruktury, konkrétně záměr rozvoje vodovodní a kanalizační sítě, plynofikace a posílení elektrického vedení.

Naopak ačkoliv obě obce mají ve svém územním plánu vymezení ploch ÚSES a zároveň ochranu biocenter a biokoridorů, chybí v plánu obce Dolní Morava cílení na udržitelné plánování a udržitelný rozvoj. Zároveň ÚP Dolní Morava vymezuje území pro individuální rekreaci a nevymezuje území pro rekreaci hromadnou, zatímco v ÚP obce Loučná nad Desnou jsou oba typy rekreace specifikované i objemově. Lze očekávat, že nový územní plán Dolní Moravy ukáže větší připravenost pro další rozvoj cestovního ruchu v oblasti.

Obrázek 11: Záchytné parkoviště v obecní části Kouty nad Desnou (zdroj: vlastní archiv, rok 2022)

Z obou územních plánů a výsledků jejich realizace vyplývá, že v obou obcích došlo ve sledovaném období k výraznému rozšiřování sjezdových tratí, modernizaci atraktivit, případně budování nových lanových drah a k rozšiřování kapacit pro hromadné ubytování i individuální rekreaci. V obou obcích rovněž vznikla velkokapacitní, odstavná parkoviště určená návštěvníkům (obrázek č. 11), která ale na Dolní Moravě stále nejsou kapacitně dostačující.

Co se týká veřejných sítí, nepodařilo se do konce roku 2021 Dolní Moravu plynofikovat, ani vybudovat čistírnu odpadních vod, i když projekt nové ČOV už má v roce 2022 podobu veřejné zakázky. Problematika plynofikace obce je příkladem, kdy rozvoj cestovního ruchu přispívá ke zlepšení kvality života místních obyvatel, neboť plyn plánuje do obce v roce 2023 dovést soukromý investor, aby mohl vytápět připravované moderní wellness centrum. (Půlpán 2022) Spolupráce obce Dolní Morava s největším soukromým investorem v místě, firmou SNĚŽNÍK a.s. ukazuje, jak soukromý sektor může významně ovlivnit tvorbu veřejného prostoru i celkový ráz krajiny v celé oblasti v pozitivním i negativním smyslu.

Územní plán obce, který neobsahuje významná omezení pro rozvoj cestovního ruchu, a naopak dle mapy ÚP specifikuje rozsáhlý prostor pro práci developerů, tento rozvoj ve sledovaném období umožnil. Odlišný přístup zvolila obec Loučná nad Desnou, která kladla důraz na zlepšování silničního a železničního přístupu do obce, zároveň ale jasně vymezila oblasti a omezení pro výstavbu s důrazem na zachování rázu krajiny. Přes tato omezení vedl přístup obce k dalšímu rozvoji cestovního ruchu a služeb i atraktivit, které jsou turistům nabízeny.

Čtvrtou kapitolu lze uzavřít konstatováním, že výsledné zpracování charakteristik obou obcí potvrdilo předpoklad, který vedl před zpracováním této práce k jejich výběru. A totiž, že obě obce měly velmi podobné geomorfologické, historické i kulturně-společenské podmínky pro rozvoj cestovního ruchu v nich. Strategie obecních úřadů, které dle teorie udržitelnosti vývoje destinací mají být silou, která rozvoji cestovního ruchu dává určité mantinely a případně funguje jako koordinátor místních aktérů, ale byly odlišné.

Obecní úřad v Loučné nad Desnou se na rozvoj cestovního ruchu výrazně zaměřil a sám byl jeho aktivním činitelem, když založil firmu Kociánov s.r.o. Jejím prostřednictvím tak mohl rozvoj cestovního ruchu podpořit nad rámec pravomocí samosprávy. Zároveň je jeho činnost možno popsat jako regulující ve vztahu k zachování místní přírody a rázu obce. Přístup obecního úřadu na Dolní Moravě byl naopak velmi vstřícný a otevřený vůči požadavkům soukromého sektoru. Rozvoji cestovního ruchu, resp. vzniku nových atraktivit a infrastruktury nebyly kladeny významné překážky, a navíc obecní úřad velmi flexibilně upravoval územní plán obce tak, aby vyšel investorům vstříc. Výsledkem byl nekontrolovaný růst cestovního ruchu jako průmyslového odvětví v této lokalitě, který změnil ráz krajiny i obce samotné.

5 SROVNÁNÍ VÝŠE PODPORY ROZVOJE Z VEŘEJNÝCH ZDROJŮ

Tak významné změny v obcích ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu by pravděpodobně nebyly tak rozsáhlé, když by nebylo finanční podpory z veřejných zdrojů. Jak bylo uvedeno v teoretické části v kapitole 2.2, veřejné zdroje financování pomáhají realizovat určitou politiku nebo obecně strategii v cestovním ruchu, dle které chce veřejná správa vývoj daného odvětví směřovat v určitém období. Časový rámec, ke kterému je vývoj v obou obcích porovnáván, je v tomto směru silně ovlivněn sblížením politiky cestovního ruchu se strategiemi Evropské unie. Řada projektů, které byly v daném období realizovány, je tak spolufinancována z fondů Evropské unie. Veřejná podpora ve formě různých dotací také ukazuje, zda rozvoj lokalit byl v souladu se strategií státní správy, resp. samosprávy a zda byl rozvoj cestovního ruchu v dané lokalitě obecně umožňován právě podporou projektů, které se v ní realizovaly.

V obou obcích lze v období 2011-2021 identifikovat řadu nově vybudovaných atraktivit soukromoprávními subjekty, které vznikly díky spolufinancování z veřejných zdrojů. O další veřejné zdroje žádaly samotné obce, případně kraje, které je využily buď k obnově stezek, cyklostezek, jejich značení, k marketingu, rozvoji TIC apod. Tato kapitola obsahuje přehled finančních zdrojů, díky kterým byla řada projektů v obou lokalitách zrealizována a v závěru obsahuje srovnání výše finanční podpory, která do obou destinací byla v letech 2011-2021 směřována k uskutečnění těchto projektů. Výjimkou v tomto výběru je projekt na vybudování Areálu Kouty, který proběhl v letech 2009 a 2010, ale z pohledu celkového vlivu výše veřejných financí ho dle autorky nelze opomenout, protože výše této podpory přispěla k výslednému rozsahu areálu a bez ní by byl další vývoj v lokalitě pravděpodobně odlišný. Z tohoto důvodu je ve výčtu zařazen i celý projekt v Koutech, ačkoliv byl realizován o rok dříve, než je časový rámec této práce.

Pokud se jednalo o projekty, kde byla nutná spoluúčast žadatele a jde o veřejně dostupnou informaci, obsahuje přehled i výši spoluúčasti. V kapitole 5.1 jsou popsány programy, které žadatelé ve sledovaném období využili a stručně jsou popsány projekty, které byly ze zdrojů těchto programů financovány. Seznamy konkrétních dotačních programů a výše schválených příspěvků jsou obsaženy v tabulkách č. 9 a 10. Srovnání finanční stránky projektů obsahuje kapitola 5.2. Velká část projektů zde uvedených měla za cíl vybudovat atraktivity v destinacích, které jsou popsány v kapitolách 4.1.4 a 4.2.3.

Zdrojem dat a popisů projektů typu ROP NUTS II byl webový portál dotaceEU.cz spravovaný Ministerstvem pro místní rozvoj ČR. Dalším zdrojem byl Registr o poskytnutých účelových dotacích ze státního rozpočtu, který spravuje Generální finanční ředitelství. Informace o projektech financovaných v režimu de minimis jsou po registraci pomocí datové schránky veřejně dostupné na portále Ministerstva zemědělství ČR a seznamy dotací schválených Ministerstvem pro místní rozvoj ČR

v Národním programu podpory cestovního ruchu v regionech jsou veřejně dostupné na webových stránkách MMR ČR. Seznam projektů a výše veřejných finančních zdrojů, které umožnily jejich realizaci není kompletní. Autorka se zaměřila především na programy realizované státní správou, které měly návaznost na strategické dokumenty popsané v kapitole 2.1.2 a zároveň na projekty, které vedly ke vzniku nebo obnově atraktivit popsanych v kapitolách 4.1.4 a 4.2.3, případně k modernizaci a výstavbě ubytovacích a stravovacích zařízení v některé z lokalit.

5.1 Popis programů a z nich financovaných projektů

V obci Loučná nad Desnou žádalo ve sledovaném období o podporu z veřejných zdrojů pro oblast cestovního ruchu minimálně šest subjektů. Jedním z žadatelů byl sám obecní úřad, dalším Olomoucký kraj a čtyři subjekty měly soukromoprávní povahu. Subjekty využily tři programy, a to 12 ROP NUTS II Střední Morava, který se zaměřoval na rozvoj mobility, infrastruktury a služeb v cestovním ruchu, stejně jako na zlepšení životních podmínek v periferních oblastech a jeho třetí ze čtyř priorit byla právě oblast cestovního ruchu.

Podnikatelé navíc využili program Ministerstva pro místní rozvoj ČR s názvem *Rozvoj základní infrastruktury a doprovodného cestovního ruchu 2018*, jehož cílem je rovněž podpora infrastruktury a služeb v oblasti cestovního ruchu. A nakonec byly v obci Loučná nad Desnou použity i prostředky z Národního fondu ČR určené na obnovu památek a kulturního dědictví.

Projekty, které byly z těchto programů podpořeny jsou popsány zde a rozděleny podle programů:

1. 12 ROP NUTS II Střední Morava (dotace EU 2023)

Rozšíření sportovně – rekreačního areálu Kociánov zahrnuje vybudování moderního skateparku, dětského hřiště a dokončení stavby tzv. Tančírny s víceúčelovou halou pro pořádání kulturních akcí a zázemím pro sportovní soutěže. Součástí projektu jsou venkovní úpravy včetně výsadby nové zeleně.

Značení kulturních a turistických cílů v Olomouckém kraji II – ve druhé etapě jednotného systému dopravního značení kulturních a turistických cílů byla dotčena i Loučná nad Desnou. Podstatou projektu je označení cílů reflexními hnědobílými dopravními značkami IS23 a IS24, což přispívá k lepší informovanosti návštěvníků, přehlednosti i k větší plynulosti dopravního provozu.

ZVÝŠENÍ EKONOMICKÉ ZÁKLADNY A KONKURENCESCHOPNOSTI SPORTOVNĚ REKREAČNÍHO AREÁLU KOUTY – cílem projektu je doplnění areálu Kouty o chybějící část lokality A, tedy sjezdovku o celkové délce 1540 m, zejména modrou trať a nové vleky, umělé zasněžování a trafostanici. Projekt reaguje na rostoucí konkurenci lyžařských areálů v okolí Kralického Sněžníku a celkově rostoucí poptávku po službách v regionu.

VYBUDOVÁNÍ SPORTOVNĚ-REKREAČNÍHO AREÁLU KOUTY S CELOROČNÍM PROVOZEM ZAMĚŘENÉHO NA ZIMNÍ SPORTY – projekt na vybudování areálu Kouty zahrnuje nové sjezdovky s umělým zasněžováním, 6-sedačkovou lanovku, homologaci závodů super

obřího slalomu a profesionální ski servis, 3 stravovací zařízení, TIC, bowling, hřiště pro děti a místní terénní úpravy veřejného prostranství. Vytvořeno 36 pracovních míst.

Modernizace Ski areálu Kareš – Kouty nad Desnou má za cíl rozvoj stávajícího ski areálu v podobě modernizace vleku a stavby multifunkčního hřiště.

Hotel garni *** Loučná nad Desnou vznikne díky rekonstrukci bývalé školní družiny v centru obce Loučná nad Desnou s konečnou kapacitou 19 lůžek a bezbariérovým přístupem. Vytvoření 3 nových pracovních míst.

2. Národní program podpory cestovního ruchu (MMR ČR 2023d)

BikePark ve skiareálu Kareš rozšíří celosezónní využití skiareálu.

Ski areál Kareš – atraktivní pro všechny a po celý rok umožní vybudování dalších menších atraktivit v areálu, které budou nabízeny návštěvníkům mimo zimní sezónu, např. dřevěné dětské hřiště.

3. Národní fond ČR (Generální finanční ředitelství, 2023)

Obnova zámecké zahrady v Loučné n. Desnou – revitalizace parku a obnova jeho prvků včetně vodních prvků.

V obci Dolní Morava byl rovněž jedním z žadatelů místní obecní úřad. Dále ve sledovaném období žádali o dotace další čtyři soukromoprávní subjekty, z nichž ale jsou tři subjekty propojeny osobou pana Ing. Jiřího Rulíška, který je v nich jednatelem a členem nebo předsedou představenstva. To znamená, že dotace, které získaly firmy SNĚŽNÍK, a.s., Farma Dolní Morava s.r.o. nebo HDD Dolní Morava a.s. přispěly k rozvoji atraktivit v rámci Horského resortu Dolní Morava.

Všechny subjekty využily celkem tři programů a část financí byla čerpána v režimu de minimis. Stejně jako u obce Loučná nad Desnou, i na Dolní Moravě byly využity dotace z fondů EU. Program 13 ROP NUTS II Severovýchod se rovněž zaměřoval na rozvoj mobility, infrastruktury a služeb v cestovním ruchu nebo na zlepšení životních podmínek ve venkovských oblastech a jeho třetí z pěti priorit byl cestovní ruch. Dalším zdrojem byly Ekologické dotace Ministerstva práce a obchodu ČR, které naopak vůbec nejsou zaměřené na cestovní ruch, ale převážně na sanace poškozeného životního prostředí. Přesto díky nim vznikly atraktivit cestovního ruchu. Dalším zdrojem byly finance alokované v Národním programu podpory cestovního ruchu, který spravuje Ministerstvo pro místní rozvoj a jeho zdroje jsou určeny na rozvoj infrastruktury v cestovním ruchu. Velká část atraktivit byla na Dolní Moravě zbudována díky žádostem o finance v režimu de minimis, ve kterém lze žádat o podporu jen do výše 200 000 EUR v období tří let, aniž by to vcházelo do konfliktu s předpisy upravujícími veřejnou podporu.

Projekty, které byly z těchto programů podpořeny jsou popsány zde a rozděleny podle programů:

1. 13 ROP NUTS II Severovýchod (dotace EU 2023)

Dolní Morava – vybavenost cestovního ruchu – projekt zahrnoval vybudování hokejového hřiště, skateparku, naučné cyklotrasy, orientačního systému, hracích prvků a zavlažovacího zařízení se studnou v obci.

Centrum turistického ruchu Dolní Morava (později Horský resort Dolní Morava), které má celoročně zajišťovat kompletní služby v cestovním ruchu. Zahrnuje ubytovací kapacity s 255 lůžky, 169 parkovacích míst, 5,3 km běžkařských tratí, lanové centrum, dětský ráj, bobovou dráhu, wellness centrum, bowling, kongresový sál, restaurace, hotel 4* a dvě chaty, lanovou dráhu U Slona, zimní sáňkařskou dráhu a provozní objekty U Slona a chatu Terezka. V centru bude vytvořeno 44 pracovních míst.

Dolní Morava – Lokalita pod Horskou službou je projekt na výstavbu penzionu Jiřinka s 25 lůžky, wellness, vinným sklípkem, úschovnou kol a lyží a venkovními atrakcemi v podobě bazénu, tenisového kurtu, hřiště na pétanque, dětského koutku a 2 okruhů naučných stezek o délce 26 km v okolí. Vzniknout měla 2 nová pracovní místa.

2. Ekologické dotace MPO ČR (MPO ČR 2018)

Sanace hornicky postiženého území v k.ú. Velká Morava – následný monitoring – celkem čtyři čerpané ekologické dotace sloužící k zajištění důlních děl s vazbou hlavně na bezpečnost osob pohybujících se v důlním díle (MPO ČR 2018), následné soukromé investice vedly k dnešnímu využití Stamichmanovy štolky.

3. Národní program podpory cestovního ruchu (MMR ČR 2023d)

Rozšíření cykloturistického odpočinkového interaktivního koutku s vodními prvky – Mamutíkův vodní park I a II, které proběhlo ve dvou etapách dofinancovaných z tohoto programu

Rozšíření cykloturistického odpočinkového interaktivního koutku s vodními prvky – Mamutíkův vodní park III

Cykloturistické odpočívadlo s vodním hřištěm

Pískový svět – cykloturistický interaktivní odpočinkový koutek

Rozšíření pískového světa I – Cykloturistické interaktivní odpočívadlo

4. Režim de minimis (MZE ČR 2009-2022)

Půjčovna koloběžek – Slaměnka

Vybavení pro aktivní trávení volného času dětí (Dětský ráj v létě)

Dětský koutek pro aktivní trávení volného času dětí (Areál U Slona)

Cyklopoint Terezka u řeky Moravy

Dětské atrakce u chaty Slaměnka (Areál Sněžník)

Informace o žadatelích veřejných finančních zdrojů z jednotlivých programů, stejně jako o výši čerpaných dotací jsou shrnuty v tabulce č. 9 a 10 níže. Každý z vyjmenovaných projektů má dále uveden program, ze kterého byly finance čerpány, datum zahájení a případně ukončení projektu a bylo-li dostupné i registrační číslo projektu. V následující kapitole je porovnána výše čerpání finanční podpory z veřejných zdrojů v obcích.

Název projektu	Registrační číslo projektu	Žadatel	Program	Zahájení projektu	Ukončení projektu	Výše dotace EU	Veřejné zdroje ČR	Soukromé zdroje
Modernizace Ski areálu Kareš - Kouty nad Desnou	CZ.1.12/3.3.00/28.01442	Tomáš Kareš	12 ROP NUTS II Střední Morava	01.10.2012	31.05.2013	2 320 647,94 Kč		1 547 100,00 Kč
Rozšíření sportovně - rekreačního areálu Kociánov	CZ.1.12/3.1.00/15.00726	Obec Loučná nad Desnou	12 ROP NUTS II Střední Morava	31.08.2010	31.08.2011	18 388 980,62 Kč	3 292 069,00 Kč	
ZVÝŠENÍ EKONOMICKÉ ZÁKLADNY A KONKURENCESCHOPNOSTI SPORTOVNĚ REKREAČNÍHO AREÁLU KOUTY	CZ.1.12/3.3.00/28.01440	ALFA TRADING bohemia, s.r.o.	12 ROP NUTS II Střední Morava	01.07.2013	30.11.2013	9 792 578,70 Kč		6 867 133,00 Kč
Hotel garni *** Loučná nad Desnou	CZ.1.12/3.3.00/41.01975	RELAX RESORT DESNÁ s.r.o.	12 ROP NUTS II Střední Morava	23.06.2014	23.05.2015	6 917 046,00 Kč		6 917 046,00 Kč
REKREAČNÍHO AREÁLU KOUTY S CELOROČNÍM PROVOZEM ZAMĚŘENÉHO NA ZIMNÍ SPORTY	CZ.1.12/3.3.00/08.00604	K3 SPORT, s.r.o.	12 ROP NUTS II Střední Morava	05.05.2009	31.12.2010	84 999 999,98 Kč	15 000 000,00 Kč	94 640 911,00 Kč
Značení kulturních a turistických cílů v Olomouckém kraji II	CZ.1.12/3.2.00/17.00914	Olomoucký kraj	12 ROP NUTS II Střední Morava	16.12.2010	15.06.2011	1 036 245,06 Kč	530 165,00 Kč	
Obnova zámecké zahrady v Loučné n. Desnou	CZ 0081 02-06/07-0123-IP-81-MK	Obec Loučná nad Desnou	Národní fond ČR	13.06.2008	31.12.2011		15 728 922,67 Kč	
BikePark ve ski areálu Kareš		Tomáš Kareš	MMR/NPPCRR/Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu 2018	10.10.2018			491 127,00 Kč	
Ski areál Kareš - atraktivní pro všechny a po celý rok		Tomáš Kareš	MMR/NPPCRR/Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu 2018	07.12.2017			620 172,00 Kč	
CELKEM						123 455 498,30 Kč	35 662 455,67 Kč	109 972 190,00 Kč

Tabulka 9: Seznam projektů v obci Loučná nad Desnou podpořených formou dotací do rozvoje cestovního ruchu v regionu (zdroj: Generální finanční ředitelství 2023, dotace EU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)

Název projektu	Registrační číslo projektu	Žadatel	Program	Zahájení projektu	Ukončení projektu	Výše dotace EU	Veřejné zdroje ČR	Soukromé zdroje
Centrum turistického ruchu Dolní Morava	CZ.1.13/3.1.00/14.00969	SNĚŽNÍK, a.s.	13 ROP NUTS II Severovýchod	14.06.2010	31.07.2012	201 875 375,84 Kč	35 625 066,00 Kč	356 250 663,00 Kč
Dolní Morava - vybavenost cestovního ruchu	CZ.1.13/3.1.00/14.00923	Obec Dolní Morava	13 ROP NUTS II Severovýchod	31.12.2010	30.06.2012	4 226 177,01 Kč	745 794,00 Kč	
Dolní Morava - Lokalita pod Horskou službou	CZ.1.13/3.1.00/14.00858	VAKABRNO CZ s.r.o.	13 ROP NUTS II Severovýchod	27.10.2010	31.10.2012	11 396 352,39 Kč	2 011 121,00 Kč	30 435 332,00 Kč
Sanace hornicky postiženého území v k.ú. Velká Morava - následný monitoring	MPO 46962/15	SNĚŽNÍK, a.s.	Ekologické dotace MPO	02.10.2015			1 200 000,00 Kč	
Sanace hornicky postiženého území v k.ú. Velká Morava - následný monitoring	MPO 39862/16	SNĚŽNÍK, a.s.	Ekologické dotace MPO	20.07.2016			2 135 000,00 Kč	
Sanace hornicky postiženého území v k.ú. Velká Morava - následný monitoring	MPO 38190/17	SNĚŽNÍK, a.s.	Ekologické dotace MPO	20.06.2017			980 000,00 Kč	
Sanace hornicky postiženého území v k.ú. Velká Morava - následný monitoring	MPO 53342/18	SNĚŽNÍK, a.s.	Ekologické dotace MPO	18.07.2018			1 085 000,00 Kč	
Půjčovna koloběžek - Slaměnka	Smlouva o poskytnutí dotace č.	SNĚŽNÍK, a.s.	MZE ČR podpora de minimis	12.05.2016			150 000,00 Kč	
Vybavení pro aktivní trávení volného času dětí (Dětský ráj v létě)	Smlouva o poskytnutí grantu ev	SNĚŽNÍK, a.s.	MZE ČR podpora de minimis	14.05.2012			392 000,00 Kč	
Dětský koutek pro aktivní trávení volného času dětí (Areál U Slona)	Smlouva o poskytnutí grantu evid. č. OR/13/20795	SNĚŽNÍK, a.s.	MZE ČR podpora de minimis	15.04.2013			95 340,00 Kč	
Cyklopoint Tereza u řeky Moravy	Smlouva o poskytnutí dotace evid. č. OR/14/21757	SNĚŽNÍK, a.s.	MZE ČR podpora de minimis	12.05.2014			500 000,00 Kč	
Dětské atrakce u chaty Slaměnka (Areál Sněžník)	Smlouva o poskytnutí grantu evid. č. OR/15/20178	SNĚŽNÍK, a.s.	MZE ČR podpora de minimis	10.03.2015			150 000,00 Kč	
Cykloturistické odpočívadlo s vodním hřištěm	MMR-46467/2020-57	SNĚŽNÍK, a.s.	MMR/NPPCRR/Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu 2020	10.12.2020			3 090 316,00 Kč	
Rozšíření cykloturistického odpočinkového interaktivního koutku s vodními prvky - Mamutikův vodní park		Farma Dolní Morava, s.r.o.	MMR/NPPCRR/Cestování dostupné všem 2014	01.01.2014			2 499 247,00 Kč	
Rozšíření cykloturistického odpočinkového interaktivního koutku s vodními prvky - Mamutikův vodní park II.		Farma Dolní Morava, s.r.o.	MMR/NPPCRR/Cestování dostupné všem 2015	01.06.2015			2 487 003,00 Kč	
Rozšíření cykloturistického interaktivního odpočinkového koutku, Mamutikův vodní park III		Farma Dolní Morava, s.r.o.	MMR/NPPCRR/Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu 2018	31.07.2017			2 471 230,00 Kč	
Pískový svět – cykloturistické interaktivní odpočinkový koutek		HDD Dolní Morava, a. s.	MMR/NPPCRR/Cestování dostupné všem 2016	25.08.2016			2 497 617,00 Kč	
Rozšíření pískového světa I – Cykloturistické interaktivní odpočívadlo		HDD Dolní Morava, a. s.	MMR/NPPCRR/Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu 2017	09.09.2017			1 638 129,00 Kč	
CELKEM						217 497 905,24 Kč	59 752 863,00 Kč	386 685 995,00 Kč

Tabulka 10: Seznam projektů v obci Dolní Morava podpořených formou dotací do rozvoje cestovního ruchu v regionu (zdroj: Generální finanční ředitelství 2023, dotace EU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)

5.2 Zhodnocení výše podpory z veřejných zdrojů

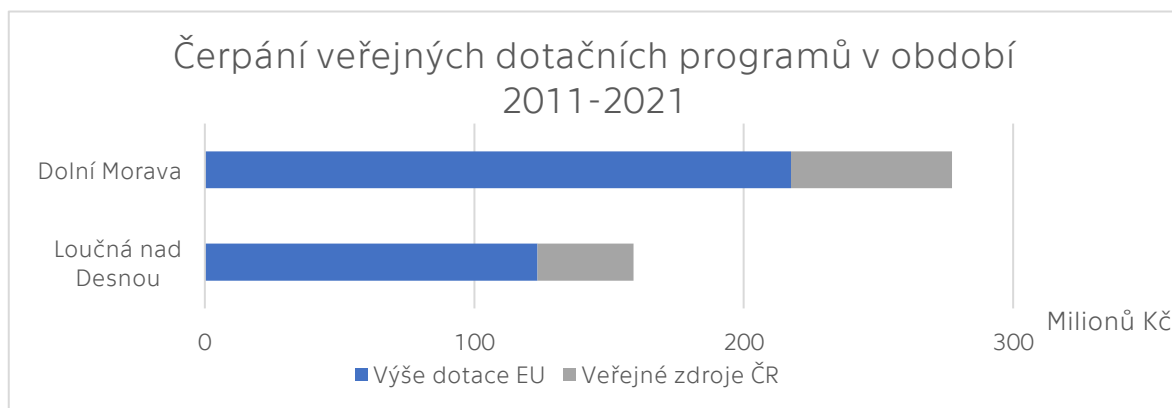
Finanční prostředky z veřejných zdrojů pomohly k rozvoji cestovního ruchu v obou obcích a k vybudování části významných atraktivit dnes navštěvovaných turisty. V tabulkách č. 9 a 10 jsou vypsány projekty, na které žadatelé ze zkoumaných lokalit žádali nějakou formu dotace. Vzhledem k dlouhému časovému období, vzniku i zániku dotčených subjektů v čase a dostupnosti zdrojů není pravděpodobně výčet kompletní a zahrnuje pouze informace z veřejně dostupných zdrojů.

V Loučné nad Desnou tvořily největší část financí z veřejných zdrojů určených na podporu cestovního ruchu dotace z fondů Evropské unie, programu 12 ROP NUTS II Střední Morava, které dosáhly zjištěné výše skoro 123,5 mil. Kč. Téměř 69 % z této částky čerpala společnost K3 SPORT s.r.o. na vybudování rekreačního areálu Kouty, do kterého z vlastních zdrojů investovala minimálně dalších 94 mil. Kč. Národní program podpory cestovního ruchu v regionech naopak využil majitel Ski areálu Kareš, Tomáš Kareš, který zároveň čerpal i dotaci z již zmíněného regionálního operačního programu. Jedním z žadatelů vyjmenovaných v předchozí kapitole je i Olomoucký kraj, který ve sledovaném období žádal o tři dotace z regionálního operačního programu na rozvoj cestovního ruchu. Jednalo se o projekty z oblasti marketingu a značení. V tabulce č. 9 je ale uveden pouze jeden z nich, protože u ostatních nebyla jasná přímá souvislost s obcí Loučná nad Desnou, a i u této dotace uvedené výše lze předpokládat, že pouze její část byla použita na značení v katastru obce.

Na Dolní Moravě stejně jako v Loučné nad Desnou tvořily největší část financí z veřejných zdrojů, určených na podporu cestovního ruchu, dotace z fondů Evropské unie, programu 13 ROP NUTS II Severovýchod, které dosáhly výše skoro 217,5 mil. Kč. Z tohoto regionálního operačního programu získala 93% firma SNĚŽNÍK a. s., přes 11 mil. Kč firma VAKABRNO CZ s.r.o. na revitalizaci menšího penzionu a místní obecní úřad získal přes 4 mil. Kč na zlepšení vybavenosti obce pro cestovní ruch. Přesné částky jsou v tabulce č. 10. Největším žadatelem o dotace z různých veřejných zdrojů byla společnost SNĚŽNÍK a.s., která vlastní a provozuje Horský resort Dolní Morava. Sama akciová společnost získala k financování rozvoje cestovního ruchu celkem více než 247 mil. Kč, většinu z regionálního operačního programu. Do této částky ale byly započítány i čtyři ekologické dotace od Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, které primárně nešly na financování aktivit v cestovním ruchu, ale díky nim se podařilo stabilizovat staré štolu v místě resortu a následně je investicí ze soukromých zdrojů přeměnit v turistickou atrakci, Stamichmanovu štolu a naučnou stezku. Dalšími úspěšnými žadateli jsou firmy Farma Dolní Morava s.r.o. a HDD Dolní Morava a.s., které čerpaly dotace z Národního programu pro rozvoj cestovního ruchu v regionech, a jak bylo řečeno v úvodu kapitoly 5.1, je jejich jednatelem nebo členem představenstva Ing. Jiří Rulíšek, který je předsedou představenstva firmy SNĚŽNÍK, a.s. Prostředky, které získaly z veřejných zdrojů tyto tři firmy, financovaly ve výsledku rozvoj pouze jednoho resortu. Celkové srovnání finanční podpory cestovního ruchu v obou

lokality ve sledovaném období nabízí graf č. 6. Porovnány jsou pouze zjištěné částky z veřejných zdrojů.

Aktérům v cestovním ruchu v Loučném nad Desnou se podařilo získat pouze 57 % výše prostředků, kterých se podařilo získat aktérům na Dolní Moravě. Znamená to, že subjekty působící v cestovním ruchu na Dolní Moravě byly skoro dvakrát tak úspěšnější při získávání financí na své projekty než ty v Loučném nad Desnou. Výši částek čerpaných z dotačních programů zobrazuje tabulka č. 11.

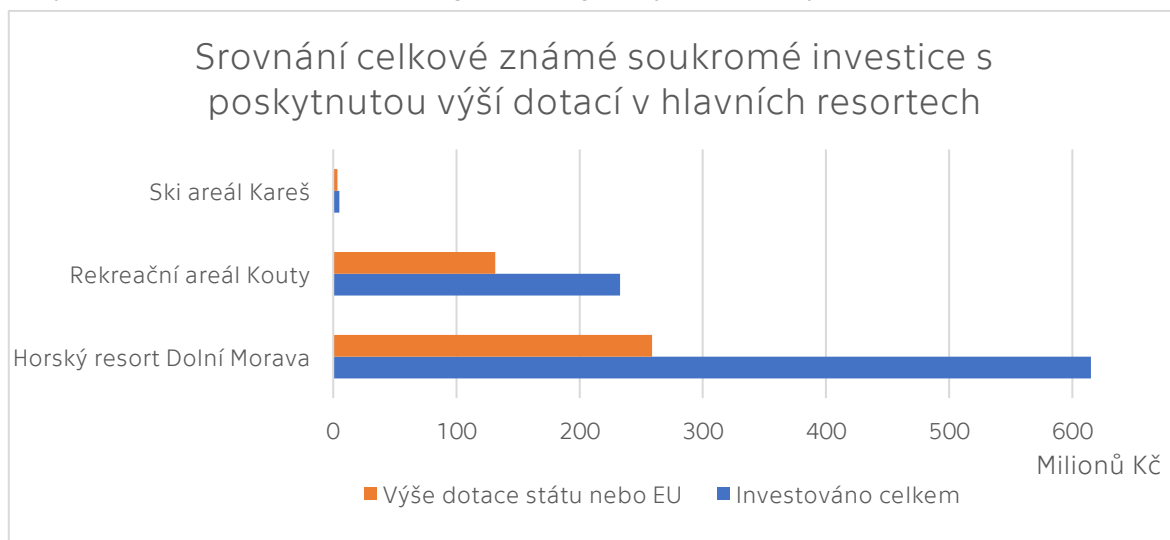
Graf 6: Výše čerpání veřejných dotačních programů v obcích (zdroj dat: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)

Lokalita	Výše dotace programu ROP NUTS II	Dotace z dalších veřejných zdrojů ČR	Celková výše získaných dotací
Loučná nad Desnou	123 455 498,30 Kč	35 662 455,67 Kč	159 117 953,97 Kč
Dolní Morava	217 497 905,24 Kč	59 752 863,00 Kč	277 250 768,24 Kč

Tabulka 11: Čerpání veřejných dotačních programů v období 2011-2021 (zdroj dat: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)

V případě, že aktéři čerpali dotaci v programu ROP NUTS II, je povinně zveřejňovaným údajem i výše investice z vlastních zdrojů do dotovaného projektu. Proto je možné provést alespoň částečné srovnání celkové investice, která v letech 2011-2021 proběhla ve třech ze sledovaných resortů.

V grafu č. 7 jsou srovnány tři resorty ve vybraných lokalitách, které čerpaly na realizaci projektů finance z dotačních programů. Z grafu je zcela zřejmé, že investoři v Horském

Graf 7: Porovnání investic ve třech vybraných resortech v období 2011-2021 (zdroj dat: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)

resortu Dolní Morava byli nejen nejúspěšnější v čerpání dotací, ale také do úspěchu a rozvoje cestovního ruchu v lokalitě vložili nejvíce soukromých finančních prostředků. Zatímco u Rekreačního areálu Kouty a stejně tak u Ski areálu Kareš byla soukromá investice nižší než částka získaná z dotací. U resortu budovaného na Dolní Moravě se role soukromého investora, a tedy financování projektů v cestovním ruchu soukromým sektorem ukázala jako zcela nenahraditelná. Díky přístupu soukromého investora Horského resortu Dolní Morava přesáhla celková výše investice v období 2011-2021 částku 615 mil. Kč. Zatímco celková zjištěná částka investice do rozvoje areálu Kouty v Loučné nad Desnou byla 211,3 mil. Kč.

Zda a jak se podařilo v obou obcích cestovní ruch podpořit bude dále zhodnoceno v následující kapitole. V té autorka použije ukazatele ETIS ke srovnání obou obcí a rozvoje cestovního ruchu v nich v souladu s principy udržitelnosti. Toto srovnání je důležité s ohledem na dlouhodobé fungování cestovního ruchu, protože popisuje stávající stav, jehož znalost je důležitá pro přípravu vhodných opatření nebo úpravu strategií.

6 KOMPARACE OBCÍ DLE UKAZATELŮ

ETIS

V posledních dekádách prošel cestovní ruch v obcích řadou změn, a to díky aktivitám obcí a podnikatelských subjektů v nich působících. Dnes jsou turistům v obou lokalitách nabízeny pobyty s širokou nabídkou aktivit pro letní a zimní sezónu. Protože cestovní ruch je v obou regionech důležitým ekonomickým odvětvím, měli by mít místní aktéři zájem o dlouhodobé fungování. Obě turistické destinace proto budou v této kapitole popsány a porovnány dle indikátorů dlouhodobé udržitelnosti cestovního ruchu ETIS, které autorka zvolila jako jednu z možných sad, jenž se v oblasti cestovního ruchu používají. Důvodem pro jejich volbu byla flexibilita této sady a její primární určení pro evropské destinace.

Sada indikátorů ETIS navržená Evropskou komisí má čtyři hlavní oblasti, na které se zaměřuje. Jsou jimi ukazatelé řízení destinace, ekonomické hodnoty, kterou destinace vytváří, dále ukazatelé sociálního a kulturního dopadu a rovněž vlivu na životní prostředí. (ETIS 2013) Některé z ukazatelů se opírají o číselné hodnoty, jiné jsou spíše popisné. Nelze tedy srovnat obě lokality v číslech a zcela přesně určit, která je výkonnější. Cílem sady je spíše ukázat cestu směrem k rozvoji udržitelného cestovního ruchu a ve výsledku tak k dlouhodobé konkurenceschopnosti destinace. Soubor vybraných indikátorů je uveden v kapitole 1.3, tabulce č. 2. Sada je univerzální, dá se použít na různé typy destinací a je v ní doporučeno používat ty indikátory, které mají o daném místě vypovídající hodnotu. Také je vhodné doplnit sadu o další ukazatele, vyžadují-li to potřeby destinace. Autorka tuto možnost využila a doplnila indikátory ekonomické hodnoty, které vypovídají o realizačních zdrojích. Nejprve je ale třeba začít základními ukazateli řízení destinace, které tvoří první skupinu indikátorů ze čtyř celkových.

6.1 ODDÍL A: Základní ukazatele k řízení destinace

A.1.1 Udržitelná veřejná politika cestovního ruchu – plán příslušné politiky pro oblast rozvoje cestovního ruchu.

Obec Dolní Morava vlastní strategii ani politiku pro rozvoj cestovního ruchu nemá. V rámci příslušného kraje byla v platnosti *Strategie cestovního ruchu Pardubického kraje 2016-2020* (Krajský úřad Pardubického kraje, 2016) schválená jeho zastupitelstvem usnesením Z/420/16. V této strategii spadá Dolní Morava do vymezené turistické oblasti Kralický Sněžník a v roce 2007 byla pro tuto oblast založena obecně prospěšná společnost Kralický Sněžník o.p.s., jejímiž členy jsou mezi jinými i Obec Dolní Morava a firma SNĚŽNÍK a.s. Jak už bylo popsáno v kapitole 4.2.2 je pro obec Dolní Morava charakteristický překotný rozvoj a během sledovaného období vešla v platnost už osmá verze územního plánu obce, což neodpovídá kontrolovanému řízení rozvoje obce a cestovního ruchu v ní.

Obec Loučná nad Desnou také vlastní obecní strategii rozvoje cestovního ruchu nemá, ale na rozdíl od Dolní Moravy má konzistentní územní plán, který si klade mj. za cíl dlouhodobou udržitelnost rozvoje obce. V daném období platil Program rozvoje cestovního ruchu Olomouckého kraje 2014-2020, který ale na rozdíl od strategie Pardubického kraje nemá tak úzce vymezené turistické oblasti. Loučná nad Desnou patří do turistického regionu Jeseníky, což je oblast o téměř poloviční velikosti celého kraje. Od roku 2017 je v platnosti *Strategický plán rozvoje Svazku obcí Údolí Desné 2017-2022*, který má zvláštní kapitolu věnovanou cestovnímu ruchu. V té je specifikováno: „Při investicích do cestovního ruchu musí být vše realizováno šetrným způsobem k přírodě CHKO Jeseníky.“ (Strategický plán SOÚD 2017, s. 20) V dokumentech týkajících se oblasti Loučná nad Desnou je celkově velký důraz na ekologii a udržitelnost.

A.2.1 Udržitelné řízení cestovního ruchu v podnicích – počet podniků využívajících ekologickou certifikaci

Seznam hotelů, které by měly ekologickou certifikaci například některý ze systémů ekologického managementu jako jsou ISO 14001 nebo EMAS, veřejně k dispozici není. Pro porovnání dvou destinací byl použit méně přesný údaj, který u všech svých partnerských ubytovacích zařízení poskytuje největší zprostředkující portál s ubytováním booking.com. Má vlastní program *Udržitelné cestování*, pomocí kterého hodnotí, zda ubytovatelé snižují produkci odpadu, snižují spotřebu energie a emise skleníkových plynů, používají méně vody, chrání přírodu a podporují místní komunitu. Ze srovnání nabízených ubytování v obou lokalitách vyplývá, že ze 32 ubytovacích zařízení v Loučné nad Desnou jich mělo ekologickou certifikaci 12, tedy 37,5 %. Na Dolní Moravě mělo ekologickou certifikaci 15 ze 45 ubytovacích zařízení, tedy 33,3 %. Mezi ubytovací zařízení byly počítány nejen hotely a penziony, ale i apartmány a chaty.

A.4.1 Informace a komunikace – aktivní informování formou propagačních materiálů o snaze po ekologičnosti/udržitelnosti

Aktivní informování o ekologičnosti a udržitelnosti vyjma třídění odpadu a využívání dřevěných exteriérových hracích a dekorativních prvků namísto nepřírodních materiálů neobjevila autorka ani v jedné z obcí a velkých resortů, které v nich jsou. Snaha chovat se ekologicky a vyzývat k tomu i přijíždějící turisty má prostor pro zlepšení.

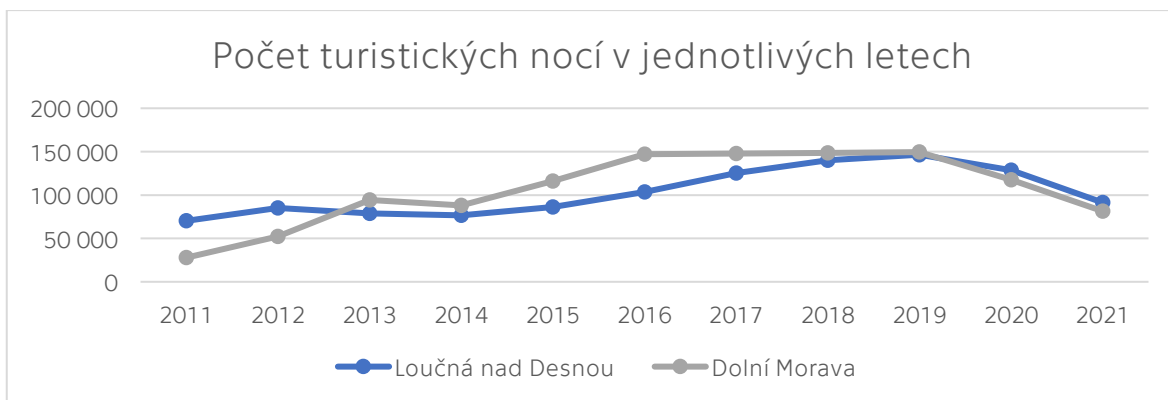
6.2 ODDÍL B: Základní ukazatele ekonomické hodnoty

B.1.1 Turistické toky – počet turistických nocí/dní za měsíc/rok

Počet nocí, které turista v průběhu cesty strávil v ubytovacím zařízení je vyčíslen v tabulce č. 12, která udává pro obě obce počet přenocování v jednotlivých letech.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Loučná nad Desnou	70 289	84 981	78 906	76 523	86 227	103 731	125 218	139 901	146 506	128 642	91 204
Dolní Morava	27 874	52 248	94 461	88 084	116 122	146 992	147 956	148 688	149 499	117 386	81 308

Tabulka 12: Počet turistických nocí v jednotlivých letech (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Graf 8: Vývoj počtu turistických nocí v jednotlivých letech (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Na grafickém zpracování (graf. č. 8) tohoto ukazatele je vidět, že obě lokality ve sledovaném období postupně rostly a dosahovaly podobných výsledků. Zároveň byly stejně výrazně zasaženy pandemií onemocnění Covid-19, kdy v letech 2020 a 2021 počet turistických nocí markantně klesl. Kromě toho vezmeme-li v úvahu velikost obce, přespalo na Dolní Moravě více turistů než v Loučné nad Desnou. Tento rozdíl se projevuje v ukazateli C.1.1, který udává počet návštěvníků na 100 obyvatel.

B.1.2 Výkonnost podniků – průměrná délka pobytu turistů doplněná o průměrnou cenu pokoje v destinaci

Podobně jako se v obou destinacích stejným způsobem vyvíjel počet turistických nocí, tak se vyvíjela v jednotlivých letech i průměrná délka pobytu, resp. průměrný počet přenocování, viz. tabulka č. 13. Dle porovnání obcí v nich turisté stráví v průměru 3 až 4 dny a ani jedna z lokalit nevykazuje významně vyšší hodnotu než druhá, i když v Loučné nad Desnou se turisté zdrží déle, s průměrným počtem nocí rovným 2,8.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Průměr za sledované období
Loučná nad Desnou	2,9	2,8	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,6	2,9	2,7	2,8
Dolní Morava	2,4	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,6	2,8	2,7	2,6

Tabulka 13: Průměrný počet nocí, které turista stráví v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Průměrná cena pokoje v destinaci

Oficiální průměrná cena pokoje v destinaci není pro zkoumané lokality veřejně dostupná. Aby mohly být porovnány i z tohoto hlediska, použila autorka opět vyhledávací portál booking.com, který většinu dostupných zařízení zastupuje a porovnála cenu dvoulůžkového pokoje v hlavní sezóně. V Loučné nad Desnou je průměrná cena dvoulůžkového pokoje 1 910,- Kč za noc a na Dolní Moravě je 2 426,- Kč za noc. Přenocování na Dolní Moravě vychází z tohoto srovnání o více než 20 % dražší. Přitom nabídka ubytovacích zařízení byla velmi podobná od levnějších variant až po 4* ubytovací zařízení.

B.5.1 Podniky v odvětví využívající místní zboží a služby

Největší množství podniků využívajících místní zboží v obcích jsou ty, které působí v gastronomii. V širokém okolí je řada firem, které vyrábí tzv. lokální potraviny. Často je uváděná značka JESENÍKY originální produkt nebo Chráněné označení původu. Restaurace jak na Dolní Moravě, tak v Loučné nad Desnou různé typy regionálních potravin běžně využívají. Navíc zvláště pro letní sezónu jsou pro obě obce typické

různé gastro ochutnávky, gastro festivaly a mezi nejoblíbenější patří „borůvkové hody“, neboť borůvky jsou typickým sezónním ovocem v této oblasti, stejně jako často využívané houby (hříbky, lišky apod.). Vyjma gastrooblasti není výraznější využívání místních produktů tak výrazné, ani třeba v turisty oblíbených obchůdcích se suvenýry. Jedinou další výjimku tvoří KOSTKA koloběžky, které se v regionu vyrábějí a v Koutech nad Desnou si je lze půjčit ke sjezdu od horní nádrže PVE Dlouhé stráně.

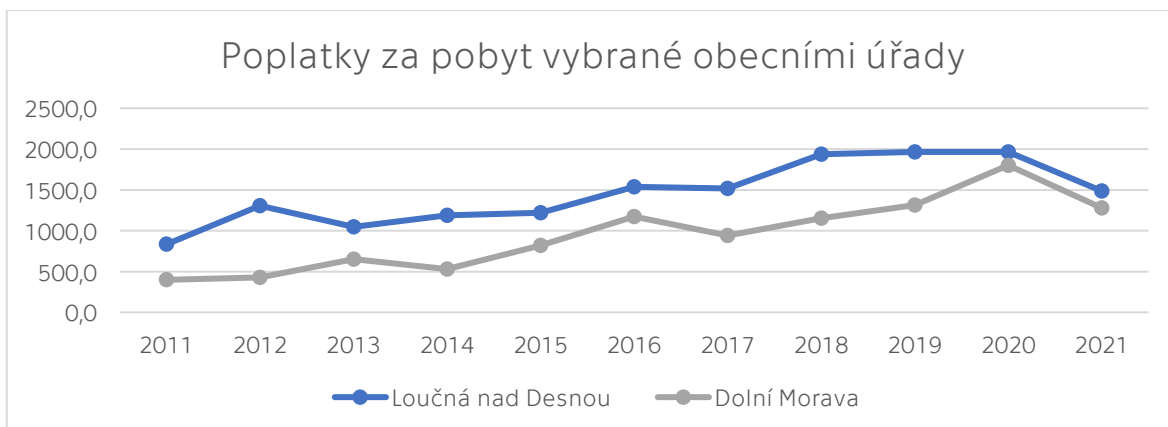
Ukazatele ekonomické hodnoty doplňuje autorka ukazatelem poplatku z pobytu za rok a dále ukazatelem počtu ekonomických subjektů působících v obcích, který má vypovídající hodnotu o podnikatelském prostředí v místě.

Poplatek z pobytu za rok

Při porovnávání souhrnných rozpočtů obou obcí za vybrané časové období bylo zjištěno, že v letech 2011-2019 byly součástí příjmové stránky dva poplatky přímo navázané na cestovní ruch v obcích. Byly jimi poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt a poplatek z ubytovací kapacity. V letech 2020 a 2021 byly v rozpočtech tyto dva poplatky sdruženy v jeden poplatek z pobytu. Vzhledem k tomu, že daňové příjmy od právnických osob se nemusí promítat do příjmu obce, ve které působí, protože je určující sídlo firmy, a ne místo podnikání, je poplatek z pobytu jediným indikátorem přímého vlivu rozvoje cestovního ruchu na rozpočet obce. Tabulka č. 14 zachycuje vývoj poplatku z pobytu, který je pro období 2011-2019 součtem poplatku za lázeňský a rekreační pobyt a poplatku z ubytovací kapacity, pro roky 2020 a 2021 jde ryze o poplatek z pobytu. V grafu č. 9 je vývoj poplatku z pobytu zachycen v průběhu let. Pokud tyto křivky jsou porovnány s grafem č. 8 o vývoji počtu turistických nocí, je u Dolní Moravy významná změna od roku 2017, kdy počet turistických nocí stagnoval, ale vybraný poplatek z pobytu rostl. Obec v tomto období zkoušela poplatek zvýšit a tím zvýšit příjem z cestovního ruchu. Zajímavé je i samotné srovnání obou obcí. Třeba v roce 2019, kdy byl počet turistických nocí téměř totožný v obou obcích, měla o 33 % vyšší příjem z tohoto poplatku obec Loučná nad Desnou než Dolní Morava. Celkově měla obec Dolní Morava příjem z poplatků z pobytu nižší než obec Loučná nad Desnou, a to přesto, že počet turistických nocí byl celkově vyšší na Dolní Moravě.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Loučná nad Desnou	834,0	1307,0	1047,3	1189,6	1218,1	1537,0	1517,8	1937,6	1963,3	1964,8	1485,8
Dolní Morava	398,5	428,4	649,9	530,7	818,6	1174,1	941,1	1152,5	1314,1	1801,8	1277,0

Tabulka 14: Celková výše poplatků za lázeňský a rekreační pobyt, případně z ubytovací kapacity (zdroj dat: Souhrnné obecní rozpočty, zpracování vlastní)

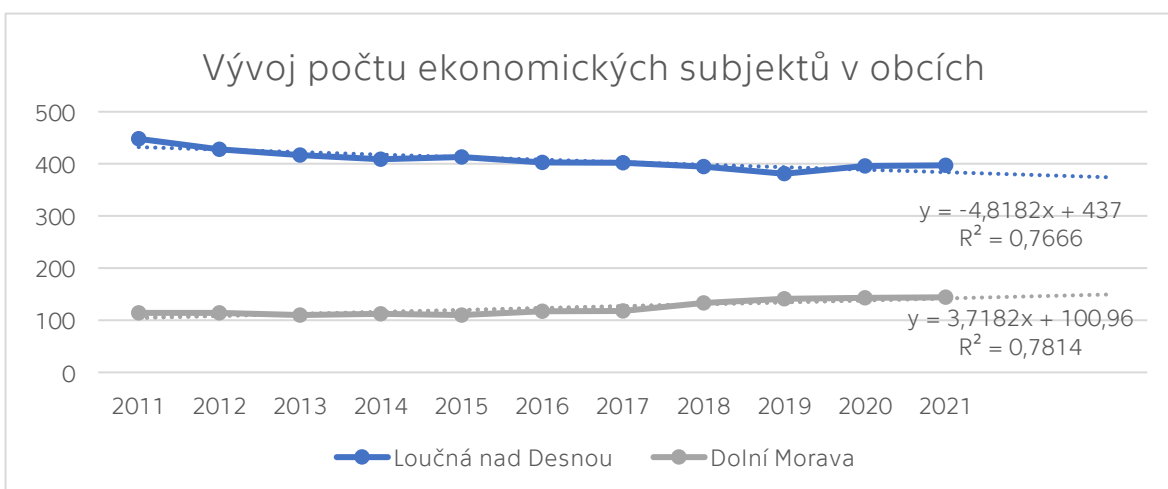
Graf 9: Poplatky za pobyt vybrané obecními úřady (zdroj dat: Souhrnné obecní rozpočty, zpracování vlastní)

Počet ekonomických subjektů v obcích

Sledování počtu ekonomických subjektů působících v obcích vychází z předpokladu, že pokud vybrané území ekonomicky roste, využívají této příležitosti i další subjekty a jejich počet v místě roste. V tabulce č. 15 jsou zachyceny počty ekonomických subjektů v obou obcích ve sledovaném období. Následně je vývoj jejich počtu zpracován v grafu č. 10, kde jsou obě křivky proloženy lineární spojnicí trendu a naznačen pravděpodobný vývoj i v následujících dvou letech.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Loučná nad Desnou	448	428	417	409	413	403	402	395	381	396	397
Dolní Morava	114	114	110	112	110	117	118	133	141	143	144

Tabulka 15: Vývoj počtu ekonomických subjektů v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Graf 10: Vývoj počtu ekonomických subjektů v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

V případě Loučné nad Desnou je sledovaný trend klesající s mírným růstem pouze v obdobích zasažených pandemií Covidu-19, pravděpodobně šlo o snahu subjektů uplatnit se v jiném oboru po ztrátě zaměstnání nebo využít příležitost v jiném oboru, který nebyl tak zasažen restrikcemi. Tento počet však není výrazný a neovlivňuje celkový klesající trend. Zatímco na Dolní Moravě je celkový trend stoupající a z počtu 114 subjektů v roce 2011 se počet ekonomických subjektů v obci dostal na 144 v roce

2021. Na Dolní Moravě narostl počet ekonomických subjektů ve sledovaném období o 21 %, zatímco v Loučném nad Desnou klesl o 13 %.

6.3 ODDÍL C: Základní ukazatele sociálního a kulturního dopadu

C.1.1 Počet návštěvníků na 100 obyvatel

Počet návštěvníků v jednotlivých obcích byl pro každý rok vypočítán z veřejně dostupných údajů Českého statistického úřadu, a to dle vzorce:

$$(\text{počet hostů} / \text{počet obyvatel obce}) * 100 = \text{počet návštěvníků}$$

Počet hostů se ale vztahuje pouze k návštěvníkům, kteří využili ubytování v místě (tabulka č. 16), takže celkový údaj o počtu návštěvníků na 100 obyvatel (tabulka č. 17) neobsahuje návštěvníky, kteří do obcí přijeli pouze na jednodenní výlet, i tak ale srovnání poskytuje zajímavý výsledek.

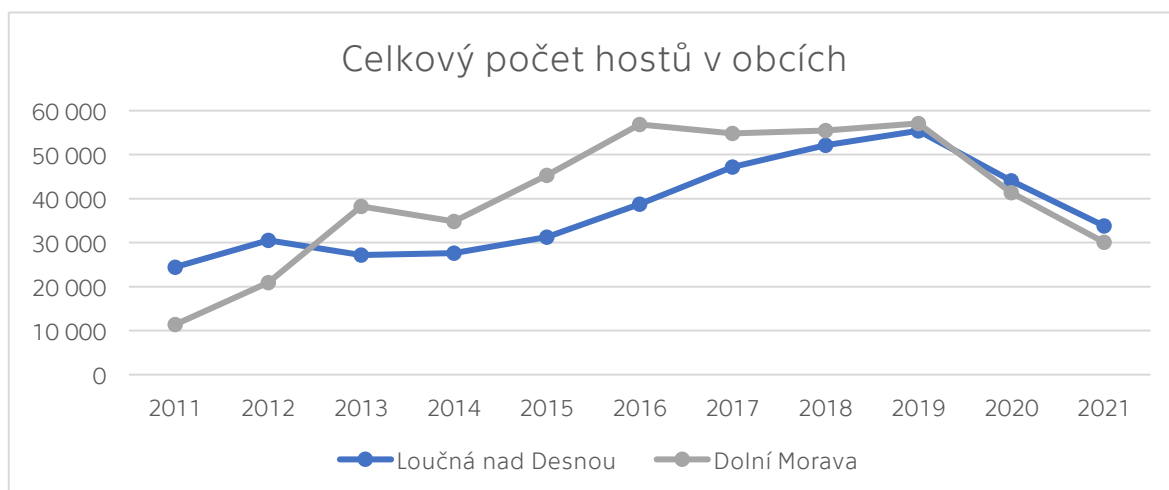
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Loučná nad Desnou	24 457	30 505	27 218	27 588	31 271	38 783	47 170	52 170	55 433	44 088	33 813
Dolní Morava	11 391	20 934	38 210	34 804	45 282	56 890	54 828	55 478	57 107	41 397	30 066

Tabulka 16: Počet hostů, kteří se ubytovali v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

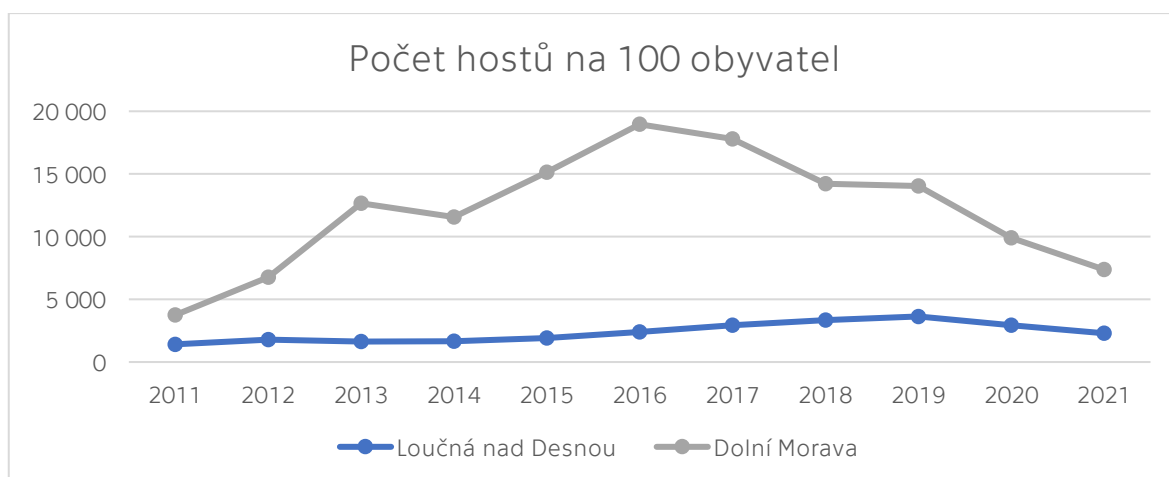
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Loučná nad Desnou	1 415	1 778	1 635	1 661	1 907	2 391	2 946	3 353	3 635	2 926	2 297
Dolní Morava	3 747	6 753	12 652	11 563	15 144	18 963	17 801	14 225	14 031	9 904	7 387

Tabulka 17: Počet návštěvníků na 100 obyvatel (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Jsou-li data zpracována ještě do formy grafů č. 11 a č. 12, je lépe vidět rozdíl mezi lokalitami. Vývoj celkového počtu hostů, kteří v destinaci přespali byl co do objemu velmi podobný, i když v letech 2013 až 2019 strávilo své volno na Dolní Moravě více lidí než v Loučném nad Desnou.

Graf 11: Celkový počet hostů v obcích v letech 2011-2021 (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Graf 12: Vypočítaný počet hostů na 100 obyvatel bez jednodenních návštěvníků (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)

Přepočítá-li se stejný údaj na 100 obyvatel je v grafu č. 12 zřetelně vidět, jak byla Dolní Morava turisty přehlčená vzhledem ke své velikosti na rozdíl od Loučné nad Desnou, kam v tomto měřítku přijelo turistů méně. Lze předpokládat, že život obyvatel obce Dolní Morava je cestovním ruchem mnohem více zasažen, než je tomu u obce Loučná nad Desnou, což může vést až k negativnímu vnímání cestovního ruchu z pohledu obyvatel obce.

C.3.1 Ubytovací zařízení pro osoby se zdravotním postižením

Jako bezbariérová jsou v obci Loučná nad Desnou označena pouze šestice zařízení a na Dolní Moravě jich nalezneme sedm. Nabídka je tedy velmi podobná a spíše nedostatečná, protože ani čtvrtina ubytovacích zařízení není bezbariérová.

C.3.2 Návštěvnícké atrakce přístupné osobám se zdravotním postižením

Pro vyhodnocení tohoto ukazatele bylo použito interaktivní online mapy vozejkmap.cz, což je projekt České asociace paraplegiků. Na Dolní Moravě je bezbariérově přístupná Stezka v oblacích, dále lze využít parkoviště s výtahem a bezbariérovým přístupem k pokladnám u Chaty Marcelka. Díky tomu mohou lidé s hendikepem využít čtyřsedačkovou lanovku a třeba si zalyžovat na monoski. V Loučné nad Desnou si monolyžaři zalyžují jak v areálu Kouty, tak ve ski areálu Kareš, ten navíc nabízí i letní atrakitivity v bezbariérové formě. Nabídka obou destinací je v tomto směru srovnatelná.

6.4 ODDÍL D: Základní ukazatele dopadu na životní prostředí

D.1.1 Snížení dopadu dopravy – typ dopravy využívaný turisty a jednodenními návštěvníky

Jak už bylo popsáno v části věnované dopravní dostupnosti v kapitole 4.1 má Loučná nad Desnou oproti Dolní Moravě výhodu ve formě fungujícího modernizovaného vlakového spojení. Vlakovou trať má navíc obec v záměru prodloužit tak, aby turistům co nejvíce přiblížila areál Kouty. Z hlediska dopadu na životní prostředí však

návštěvníci obou lokalit masivně využívají silniční dopravu. Do Loučné nad Desnou ji částečně nahrazuje doprava železniční a dopady na životní prostředí jsou tedy nižší.

D.3.1 Odpadové hospodářství – objem pevných odpadů a recyklace

Snahu recyklovat a nabízet turistům nádoby na tříděný odpad najdeme ve všech areálech v obou destinacích a v tomto směru jsou na tom obě obce srovnatelně. Na druhou stranu nelze říct, že by bylo opravdu vyvíjeno maximální úsilí, protože má-li návštěvník možnost třídit přímo u sjezdovky, ale na parkovišti jsou koše pouze na směsný odpad, je co zlepšovat, a to se týká obou obcí.

D.4.1 Čištění odpadních vod

Čištění odpadních vod je Achillovou patou obce Dolní Morava, která ani po mnoha letech snahy místního obecního úřadu nemá vybudovanou čistírnu odpadních vod a potýká se tak se znečišťováním horního toku řeky Moravy, která nedaleko pramení. Naopak Loučná nad Desnou má vlastní čistírnu odpadních vod, čímž je dopad, nejen cestovního ruchu, na životní prostředí podstatně nižší.

D.7.1 Ochrana krajiny a biologické rozmanitosti – plocha chráněného území

Katastrální území obou obcí je z velké části zahrnuto do ochranných zón různého typu a stupně. Obec Loučná nad Desnou přistupuje k oblastem spadajícím do CHKO Jeseníky nebo Natury 2000 velmi citlivě, a i její územní plán je v tomto směru striktní. Bohužel Dolní Morava na úkor růstu cestovního ruchu své území tak důsledně nechrání, ačkoliv velká část jejího katastrálního území spadá do Národní přírodní rezervace Kralický Sněžník. Ochránáři často upozorňují na zničené horské louky v oblasti Horského resortu Dolní Morava, stejně jako na nízký stupeň, který území poskytuje typ ochrany Ptačí rezervace. Řada staveb a stavebních úprav na Dolní Moravě byla provedena bez zpracování povinné EIA, jednalo se např. o stavbu tří sjezdovek s vleky vedoucími až na horu Slamník v roce 2013, v roce 2020 o rozšíření lesní cesty do podoby široké vyasfaltované komunikace, o stavbu visuté lávky Sky Bridge 721 nebo zasněžovací nádrže na 100 000 m³ v roce 2021. EIA v těchto případech nebyla zpracována, protože projekty byly posuzovány jako součást všech stavebních akcí. Výsledkem je výrazně horší přístup k ochraně krajiny v lokalitě Dolní Moravy, než je tomu v Loučné nad Desnou, kde je snaha rozvíjet cestovní ruch citlivě s ohledem na ochranu přírody.

Vybraná sada ukazatelů ETIS nabídla tyto výsledky srovnání. Základní ukazatele k řízení destinace se u obcí odlišují především na úrovni strategie, kterou obecní úřady k podpoře rozvoje cestovního ruchu používají. Zajímavé je srovnání podnikatelů používajících ekologickou značku. To je v obou obcích skoro stejně významné, přes 30 %, a nabízí se otázka, zda zařízení opravdu tak dbají na ekologii nebo jde spíše o formu marketingové komunikace. Hledání odpovědi není předmětem této práce, ale může sloužit jako námět k dalšímu zkoumání.

Základní ukazatele ekonomické hodnoty potvrdily předpoklad této práce, že cestovní ruch a jeho ekonomická výkonnost ve sledovaném období rostly. Zároveň tento růst zastavila pandemie onemocnění Covid-19 a u většiny ekonomických indikátorů došlo dokonce k poklesu. Výjimkou byl počet ekonomických subjektů, který v letech 2020-2021 stagnoval, pravděpodobně ovlivněn vládními zásahy, jako byla podpora

podnikatelů zasažených pandemií. Z údajů o průměrné délce pobytu vyplývá, že turisté strávili v Loučné nad Desnou více času než na Dolní Moravě. Rozdíl není významný, přesto existuje skoro po celé sledované období. Příčinou tohoto jevu může být mimo jiné vyšší cena za ubytování na Dolní Moravě oproti Loučné nad Desnou. Ačkoliv turistů přibývalo, částka odváděná obcím ve formě poplatku z pobytu v absolutních hodnotách příliš nerostla. Navíc velké podnikatelské subjekty v obou obcích mají sídlo své právnické osoby mimo zkoumané obce, takže příjem z jejich daní nejde do rozpočtů porovnávaných obcí.

Mezi základními ukazateli sociálního a kulturního dopadu měl z hlediska výsledného hodnocení největší vliv ukazatel počtu návštěvníků na 100 obyvatel. Ten ukázal, že při přepočtu počtu turistů, který dosahuje v obou obcích podobných absolutních hodnot, na 100 obyvatel, je Dolní Morava přijíždějícími návštěvníky přehlcena oproti Loučné nad Desnou. Z toho lze usuzovat významný sociální dopad na místní obyvatele, kteří jsou součástí místních atraktivit a patrně jen těžko si mohou uchovat soukromí a klid, který život na venkově obvykle nabízí. Naopak se mohou často stávat součástí zážitku turistů.

Základní ukazatele dopadu na životní prostředí doložily snahu obce Loučná nad Desnou o ochranu přírody a její úspěšnou realizaci. Obec má lépe zvládnuté čištění odpadních vod a podporuje dodržování ochranných pásem v krajině. Navíc nabízí návštěvníkům ekologičtější formu dopravy do místa než Dolní Morava.

Celkově ukazatele, které zachytily vývoj obou obcí v daném časovém období, jednoznačně potvrdily rozvoj a růst cestovního ruchu v nich. Rozvoj s sebou nepřinesl pouze pozitivní dopady v podobě ekonomického růstu, rozvoje mobility a infrastruktury, ale doprovází ho i negativní sociální a hlavně ekologické dopady.

7 CELKOVÁ KOMPARACE PŘÍSTUPU MÍSTNÍCH AKTÉRŮ

Jak bylo zdůrazněno v teoretické části této práce, je cestovní ruch multidimenzionálním tématem a nelze jeho vývoj a vliv posuzovat pouze přes optiku ekonomického růstu. V této kapitole bude porovnán přístup veřejných i soukromých subjektů k vývoji cestovního ruchu v místě a k tvorbě podmínek pro jeho rozvoj. Díky tomu budou zhodnoceny strategie, které se v obou zkoumaných lokalitách uplatnily ve sledovaném období 2011-2021. Při porovnání přístupů budou využity čtyři oblasti, které vymezuje soubor ukazatelů udržitelnosti destinace ETIS z 6. kapitoly. Jedná se o způsob řízení destinace, ekonomickou hodnotu, sociální či kulturní dopady a vliv na životní prostředí. Z těchto čtyř hledisek budou porovnány přístupy místní aktérů, resp. obecních úřadů a podnikatelských subjektů působících v místě.

Z pohledu řízení destinace je rozvoj cestovního ruchu v Loučné nad Desnou limitován územním plánováním obce, které umožňuje rozrůstání obce citlivě s ohledem na existující zástavbu i na okolní přírodu. Navíc obec je zapojena do Svazku obcí údolí Desné, které vzájemně nejen spolupracují při vlastním rozvoji, ale jejich společným cílem je, aby další rozvoj celé oblasti zohledňoval stupeň ochrany daný pro CHKO Jeseníky. Obecní úřad na Dolní Moravě naopak šel vstříc záměru soukromých investorů a velmi pružně přizpůsoboval územní plán obce, který od svého sepsání v roce 2001 prošel osmi změnami. Nekoncepčnost rozvoje obce způsobila na Dolní Moravě řadu problémů, jako jsou nevybudované chodníky, čistírna odpadních vod, neprovedená plynofikace obce nebo málo citlivé zásahy do krajiny (např. značné odlesňování). Přístup krajských úřadů, pod které obě obce spadají je velmi podobný. V koncepcích strategického rozvoje spadají obě obce do tzv. turistických oblastí a kraje podporují další rozvoj cestovního ruchu v nich pomocí marketingu, zlepšování turistického, cyklo i dopravního značení, což se v obou místech úspěšně daří. Dalšími krajskými cíli jsou rozvoj turistické infrastruktury a destinační management spolu s rozvojem lidských zdrojů. Tyto cíle se však vztahují obecně na celé turistické oblasti, které mají velkou rozlohu, v případě Olomouckého kraje skoro polovinu celého území kraje, proto se ve zkoumaných obcích výrazněji neprojevily. Na rozdíl od Loučné nad Desnou je obec Dolní Morava zapojena i přímo do obecně prospěšné společnosti, která má spravovat rozvoj cestovního ruchu v kraji vymezené turistické oblasti. Dalo by se očekávat, že právě zapojení obce do tohoto sdružení, jehož členem je i největší investor v obci, přinese potřebný konsensus a umožní obci vývoj, se kterým budou spokojeny do určité míry všechny zainteresované strany. Po letech vývoje, kdy byly záměry investora, společnosti SNĚŽNÍK a.s. nejprve vítány s ohledem na tvorbu nových pracovních míst, následně když došlo k překotnému rozvoji cestovního ruchu a přívalu turistů, byly tyto záměry ze strany místních odmítány, se zdá, že určité usměrnění muselo přijít z Ministerstva životního prostředí ČR, které zrušilo některá rozhodnutí Krajského úřadu Pardubického kraje ve věci podnikatelských aktivit společnosti SNĚŽNÍK a.s. Tato změna v politice podpory rozvoje cestovního ruchu se projevila nově také v žádostech Krajského úřadu Pardubického kraje a jeho orgánů o přepracování, úpravu nebo

doplnění projektů, které na Dolní Moravě investor dále připravuje. Velký důraz je v tomto smyslu kladen na doplnění hodnocení EIA, které kraj v letech největšího rozvoje u projektů nepožadoval, neboť investor je zpravidla prezentoval jen jako projekty návazné a rozšiřující původní výstavbu.

Srovnáme-li ekonomické výsledky, tak už na podpoře projektů z veřejných zdrojů je zřejmé, že do obce Dolní Morava bylo investováno více než dvojnásobné množství prostředků na rozvoj, než tomu bylo v Loučné nad Desnou. Z dat Českého statistického úřadu, dle kterých v obci Dolní Morava počet obyvatel stoupal na rozdíl od obce Loučná nad Desnou, kde klesal, lze předpokládat, že tyto velké investice vytvořily na Dolní Moravě nová pracovní místa. Mohlo tedy dojít k přistěhování nových obyvatel za prací. Pro místní obyvatele, kteří v obci žili už před rozmachem cestovního ruchu, to ale pravděpodobně velký rozdíl nebyl, protože už na začátku sledovaného období v roce 2011 jich za prací vyjíždělo z obce výrazně méně, než byl celorepublikový průměr a skoro o polovinu méně, než ve stejné době muselo za prací vyjíždět z Loučné nad Desnou. Každopádně v obci Dolní Morava evidentně k významnému ekonomickému rozvoji došlo, ukazují to i čísla růstu počtu ekonomických subjektů fungujících v obci. Projekty Ing. Jiřího Rulíška jsou ekonomicky úspěšné, lákají turisty, což potvrzuje vysoká návštěvnost a umožňují i rozvoj návazných podnikatelských aktivit menších subjektů, jejichž počet v obci vzrostl jen ve sledovaném období o 21 %. Naopak do Loučné nad Desnou přijíždí srovnatelné množství turistů, což vzhledem k více než trojnásobně většímu počtu obyvatel, k většímu rozsahu území obce i k většímu počtu areálů nabízejících aktivně atraktivitu a služby v cestovním ruchu naznačuje, že potenciál pro další rozvoj stále existuje. Loučné nad Desnou cestovní ruch nepomáhá ve smyslu většího rozvoje regionu, alespoň to tak vyplývá z klesajícího počtu obyvatel obce, kteří se z ní stěhují pryč, i z klesajícího počtu ekonomických subjektů působících v obci. Z těchto ukazatelů lze dedukovat, že důvodem pro úbytek obyvatel bude mj. i nedostatečný počet pracovních míst.

Ze sociálně-kulturního hlediska však obec Loučná nad Desnou nabízí více než Dolní Morava. Obec Loučná nad Desnou má spravenou a fungující infrastrukturu, má kulturní centrum, má aktivní spolkovou činnost a díky svazku obcí a spolupráci na bázi širšího regionu svým obyvatelům zajišťuje řadu služeb, včetně fungující mateřské a základní školy v obci. Díky rozptýlení turistů do více areálů je i přes růst cestovního ruchu zachován určitý klid, prostor i soukromí obyvatel Loučné nad Desnou. Velice intenzivní přístup obecního úřadu k obnově obce po ničivé povodni v roce 1997 se odrazil v uvedeném přístupu k rozvoji obce, a to i na širší regionální úrovni. Možná ale tento přístup, který je poměrně striktní ve vztahu k zachování životního prostředí na území obce, brání příchodu dalších investorů, kteří by v obci vytvořili pracovní místa ať už v oblasti cestovního ruchu nebo v jiném odvětví. Přitom dopravní obslužnost obce je velmi dobrá.

Co se týká podpory kulturního a sociálního života je v obci Loučná nad Desnou široká nabídka aktivit, které jsou určeny nejen turistům, ale i místním obyvatelům. Tato široká nabídka je zajištěna díky úsilí obecního úřadu, místních spolků, ale též v obci působících podnikatelů a je realizována v různých částech obce. Na druhou stranu nutno poukázat, že ve vztahu k akcím sportovním a kulturním zacíleným hlavně na přijíždějící návštěvníky, akteři v obci Loučná nad Desnou silně zaostávají za Dolní

Moravou. Příkladem je třeba areál Kouty, který má výborné sjezdové tratě, homologované i na mezinárodní úrovni a dotované z veřejných zdrojů, ale nedokáže svým marketingem přilákat potřebné závody nebo exhibice a řada těchto podniků se ve výsledku koná právě na Dolní Moravě. V tomto směru nepomáhá rozvoji Loučné nad Desnou ani marketing a propagace Olomouckého kraje, na jehož území leží masiv Hrubého Jeseníku, ve kterém se nachází řada dalších horských areálů, lyžařských a turistických středisek, jejichž nabídka je velmi podobná. Srovnáme-li to s Pardubickým krajem, pro který je Dolní Morava klenotem v podobě velkého lyžařského střediska a nad to výjimečnou lokalitou celoročně atraktivní pro cestovní ruch díky vybudovaným umělým atraktivitám, je její propagace díky marketingové aktivitě kraje jednoznačně pro lokalitu přínosná. Zároveň marketingové oddělení Horského resortu Dolní Morava umí přinést do lokality řadu zajímavých akcí, které cílí právě na turisty. I když v tomto směru lze v druhé polovině sledovaného období zaznamenat malou změnu, kdy resort ve spolupráci s obcí nabízí i akce speciálně určené obyvatelům Dolní Moravy v podobě výrazných slev na návštěvu atraktivit v resortu. Celkově lze z hlediska sociálního na Dolní Moravě zaznamenat určité smíření s rozvojem horského resortu, jak naznačil v kapitole 4.2.2 citovaný komentář místního starosty.

Přístup z hlediska životního prostředí je, jak už bylo uvedeno výše, v Loučné nad Desnou poměrně přísný a vede k zachování ochrany krajinného rázu i chráněných rostlinných a živočišných druhů. Zde pravděpodobně další rozvoj cestovního ruchu bude narážet na omezení, což zároveň neumožní vybudování příliš výrazných atraktivit, které by lákaly turisty hledající čím dál výjimečnější zážitky. Na druhou stranu díky krásné přírodě je Loučná nad Desnou výchozím bodem pro pěší turisty. Rozvoj na Dolní Moravě bohužel přírodu nenávratně poškodil, alespoň v oblastech, které byly chráněny nejnižším stupněm ochrany jako Ptačí oblasti. Došlo k zániku jak typických horských luk s řadou chráněných druhů, které ve svazích nad Dolní Moravou prosperovaly, ale i k mýcení lesa za účelem budování nových sjezdových a cyklo tratí. Stavba visutého mostu z vrcholu Slamník na vrchol Chlum navíc vedla k dalšímu rozšíření prostoru, na kterém se turisté pohybují v Přírodním parku Kralický Sněžník. Nelze opomenout ani neschopnost obce vybudovat čistírnu odpadních vod, kvůli které dochází k dlouhodobému znečišťování nedaleko pramenící řeky Moravy. Přes toto kritické srovnání se v obcích podařily řada projektů, které cestovní ruch podpořily, a jejich negativní vliv na prostředí byl minimální.

8 DOPORUČENÍ A ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

Projekty, které byly úspěšné a pomohly rozvoji obou obcí a cestovního ruchu v nich, mohou představovat určitá doporučení pro podobné lokality. Přesto je vždy nutné počítat s tím, že řešení, které funguje v prostředí jednoho regionu nemusí být snadno přenositelné do regionu jiného. A při aplikaci myšlenky je vhodný kritický přístup.

Po zhodnocení vývoje v Loučné nad Desnou v letech 2011-2021 je potřeba vyzdvihnout snahu obce zajistit co nejlepší dopravní spojení, které mohou využívat jak místní obyvatelé, tak turisté. Zároveň nejen centrum obce, ale i její vzdálenější části prochází stálou proměnou veřejného prostoru a jeho zkvalitňování. To je dáno např. zajištěním vybudování chodníků, instalací laviček, výsadbou a péčí o veřejnou zeleň. Stejnou snahu lze vidět u podnikajících subjektů, jenž nabízí stále nové atraktivity, modernizují stávající a zároveň budují nové ubytovací kapacity. Velká část popsaných aktivit se děje s ohledem na ochranu přírody v oblasti. Příkladem úspěšného projektu, který ukazuje, že cestovní ruch je s ochranou přírody slučitelný je Rysí skála (obrázek č. 12). Jde o naučnou stezku, kterou areál Kouty vybudoval za spolupráce s CHKO Jeseníky, Lesy ČR a Ministerstvem životního prostředí ČR. Další podobné projekty v duchu ekoturistiky, které návštěvníkům umožní si okolní přírodu opravdu užít jsou v této lokalitě velkou příležitostí pro další rozvoj.

Obrázek 12: Rysí skála v Koutech nad Desnou (zdroj: Areál Kouty 2005 - 2023)

Dalším doporučením je přístup obce Loučná nad Desnou k vyrovnanému rozvoji všech částí obce přesto, že jejich poloha ve vztahu k centru je odlehlejší. Územní plán neupřednostňuje některou z částí při plánování území vhodného pro rozvoj cestovního ruchu, ať už co se týká zasíťování lokalit, tak údržby komunikací a chodníků. Subjekty podnikající v cestovním ruchu v obci tak nejsou znevýhodněny tím, že jejich předmět podnikání není situován v nejvíce turisticky vytížené lokalitě Kouty nad Desnou nebo v centru obce. Díky podpoře všech územních částí se daří turistům přijíždějícím do Loučné nad Desnou rozptýlit na území obce a nelze říct, že by některá z částí byla zcela přetížená. Navíc se obci podařilo v centru místní části Loučná nad Desnou vybudovat sportovně rekreační centrum Kocián s rybníkem, Tančírnu, sjezdovou trať a dalšími atraktivitami, které je hned u hlavní silnice první třídy, takže ho návštěvníci mířící do obce nemohou minout. Nedaleko tohoto centra je i obcí spravované TIC. Místo tak plní funkci tzv. hubu, bude-li aplikována terminologie

destinačního managementu. Na druhou stranu zvýšit atraktivitu pro návštěvníky by mohlo lepší dopravní propojení mezi jednotlivými částmi, ať už by se jednalo o pravidelně jezdící skibusy navázané na vlakové spojení (dnes jezdí pouze skibus na objednávku) nebo letní turistický vláček apod.

Na Dolní Moravě se podařilo výborně využít otevřenost Schengenského prostoru a možností přeshraniční turistiky. Proto aby bylo možné zahraniční turisty do této lokality přilákat bylo potřeba vybudovat výjimečné atraktivity. Soukromému investorovi se zdařilo nejprve uskutečnit projekt na vybudování horského resortu Dolní Morava, který byl velkorysý a v první fázi zahrnoval 4*hotel, dvě čtyřsedačkové lanovky, propojení stávajících sjezdových tratí, i bobovou dráhu, lanové centrum a dětský svět. Důležitou roli hrála rychlost výstavby, neboť vše bylo vybudováno současně během let 2010-2011, a to díky velkým soukromým investicím a zároveň finanční podpoře z veřejných zdrojů. Díky tomu získala Dolní Morava svou „vlajkovou loď“, kterou navazující projekty nadále rozšiřovaly. Snaha přicházet neustále s inovacemi a novou výstavbou je pro strategii tohoto investora typická. V obci Dolní Morava tak vznikají unikátní turistické atrakce, díky kterým počet návštěvníků stále roste. Z pohledu soukromého investora jde jistě o ekonomicky perspektivní projektové řízení. A nelze než potvrdit, že vybudování výjimečné umělé atraktivity je způsobem, jak do místa přilákat výrazně více turistů, než by přijelo, pokud by daná atraktivita v místě nebyla. Z pohledu destinačního managementu a dlouhodobé udržitelnosti jde o rizikový přístup ohrožující jak vývoj samotné obce, tak okolní přírodu. Dalším zjištěním, které lze aplikovat u jakéhokoliv projektu v cestovním ruchu je propracovaný marketing, jaký používá Horský resort Dolní Morava a je podpořen i aktivitami Pardubického kraje. Resort je propagován v rámci celé ČR i v zahraničí, má svého maskota v podobě mamuta a řadu doplňkových suvenýrů pro turisty. Navíc je aktivní a kreativní v přípravě dalších aktivit a programové nabídky v resortu, ať se jedná o animační programy, které zabaví děti nebo akce typu after party, koncerty, světelné show a testování sportovního vybavení, které osloví dospělé návštěvníky.

Jedním z doporučení, které by pravděpodobně mohlo být snadno přeneseno z Horského resortu Dolní Morava do areálu Kouty, je zážitková turistika v podobě výšlapu na sněžnicích, večerního sáňkování, první stopy při lyžování před oficiální otvírací dobou areálu, piknikových výletů apod. V Koutech nad Desnou by jistě bylo atraktivní třeba pozorování západu slunce z horní nádrže Přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé stráně. V neposlední řadě má resort na Dolní Moravě propracované provozování skibusu, který v zimní sezóně sbírá v obci lyžaře a vozí je s výbavou k lanovkám a je v ceně skipasu, což staví tento resort svými službami na úroveň alpských destinací.

V praktické části byly obě obce popsány a vzájemně srovnány z hlediska svého historického vývoje, sociodemografických změn, ukazatelů rozvoje cestovního ruchu i vlivu na životní prostředí. Z komparace přístupu místních aktérů a strategií, které používají vyplynul důležitý rozdíl mezi oběma destinacemi, který má základ v plnění role orgánů veřejné správy, jakožto určitých usměrňovatelů nebo dohlížitelů na vývoj regionu dle strategií státní správy nebo samosprávy. Zda se potvrdily teoretické předpoklady vlivu cestovního ruchu na rozvoj destinací ve vztahu k praktické aplikaci, bude popsáno v závěru práce.

Závěr

Cílem práce bylo odpovědět na otázku: „*Jak podpora cestovního ruchu pomohla rozvoji dvou vybraných turisticky významných obcí v masivu Jeseníku.*“ Oba regiony byly popsány jako vnější periferie a zároveň pohraniční oblasti. Význam rozvoje cestovního ruchu právě v těchto regionech vycházel z předpokladu, že v periferiích lze očekávat menší příležitosti než v centrech a cestovní ruch může být hospodářským odvětvím, které do takových regionů přinese prosperitu. Blízkost státní hranice tak po vzniku Schengenského prostoru by už neměla být bariérou, ale naopak příležitostí pro rozvoj a místo nových impulzů. V praktické části se tento předpoklad potvrdil, neboť české pohraničí nabízí jedinečné možnosti nejen pro horskou turistiku, ale i sjezdové a běžkové lyžování a je tedy vhodným místem pro podporu rozvoje cestovního ruchu. Jako zásadní se v práci ukázaly dva zdroje cestovního ruchu. Prvním byla dobrá dopravní dostupnost a druhou byla nabídka turistických atraktivit. Cestovní ruch jako odvětví národního hospodářství opravdu může být příležitostí pro periferní regiony k ekonomickému růstu. V praktické části se potvrdilo, že pokud je růst cestovního ruchu v destinaci rychlý a rozsáhlý, vytvoří nová pracovní místa a vede k růstu počtu obyvatel v regionu. Musí však být podpořen tvorbou turistických atraktivit a jejich propagací, protože cestovní ruch je o zážitcích, na které potřebuje destinace turisty lákat.

Cestovní ruch je rostoucím ekonomickým odvětvím, a zároveň je společenským fenoménem, který vyžaduje mezioborový přístup. Aktivity v destinaci je nutné řídit a vhodně nastavovat očekávání všech místních aktérů. Tuto úlohu by měl plnit destinační management, ale v malých obcích, jako byly oba zkoumané regiony, přebírá tuto roli místní samospráva. Vliv cestovního ruchu s sebou přináší nejen pozitivní, ale i negativní vlivy. Z teoretického hlediska, by měl rozvoj cestovního ruchu do regionu přinést vyšší zaměstnanost, zkvalitnění místní infrastruktury a profesionální péči o přírodní nebo kulturní dědictví. Výsledky praktické části tyto pozitivní efekty ve sledovaném desetiletém období nepotvrdily. Velký rozvoj cestovního ruchu vedl hlavně ke stavebním úpravám, které v exponovaných přírodních lokalitách způsobily zhoršení životního prostředí a poškození krajiny. Požadavky na zkvalitnění infrastruktury jsou prioritizovány v závislosti na potřebách aktérů cestovního ruchu, což se ne vždy slučuje s potřebami místních obyvatel. Pokud byl růst destinace velmi rychlý, zaostávalo budování infrastruktury celkově za růstem turistických atraktivit a výstavbou ubytovacích a stravovacích zařízení. Lze očekávat, že tento nepoměr se v delším časovém horizontu vyrovná a kvalita infrastruktury se dostane na požadovanou úroveň.

Vznik negativních efektů rozvoje cestovního ruchu je způsoben různorodostí místních aktérů, kteří mají často protichůdné zájmy. Místní obyvatelé na jednu stranu potřebují pracovní příležitosti, na druhou stranu se ne vždy chtějí stát součástí zážitků, které si turisté odvázejí. Místní podnikatelé v cestovním ruchu vystupují v destinaci jako investoři, tvůrci pracovních příležitostí a plátcí daní a poplatků. Pokud jde o investory

zvenčí, ti mají jako prioritní zájem ekonomický zisk bez ohledu na místní komunitu, což může vést k řadě negativních dopadů na komunitu i na prostředí.

Jako klíčová se v práci ukázala role veřejné správy, která má možnost, díky aplikaci opatření ukotvených ve strategiích rozvoje, zachovávat určitou dlouhodobější kontinuitu. Strategie rozvoje obsažené ve strategických dokumentech jsou provázané od úrovně státní správy po základní úroveň samosprávy, jakou jsou obce. Strategie vytváří rámec navržený tak, aby zajistil dlouhodobou udržitelnost rozvoje. Udržitelnost je možná jen díky cílevědomému řízení destinace, vytváření dlouhodobé ekonomické hodnoty, snižování negativních společenských a kulturních dopadů a omezování vlivů poškozujících životní prostředí.

Podpora rozvoje cestovního ruchu ze strany veřejné správy se v praktické části práce ukázala jako nezbytná pro dlouhodobou udržitelnost tohoto odvětví v obci. Především aktivity místní samosprávy při realizaci strategií zanesených ve strategických dokumentech a jejich snahu o aktivní územní plánování lze z dlouhodobého hlediska označit jako zcela nezbytné. Samospráva svým konáním může vytvářet podmínky, které podpoří určité podnikatelské aktivity, které jsou v souladu se strategiemi rozvoje regionu. Zároveň může rozvoj cestovního ruchu podpořit vhodným marketingem a pro návštěvníky destinace vytvářet příjemný a bezpečný veřejný prostor. Řada podnikatelských aktivit, především projekty nových turistických atraktivit, by pravděpodobně nebyla realizována v tak velkém rozsahu, kdyby nebylo finanční podpory z veřejných zdrojů. Pro rozvoj cestovního ruchu se ukázaly jako významné nejen dotace pro oblast cestovního ruchu, ale i pro realizaci dopravních a ekologických projektů, například na likvidaci ekologických zátěží po důlní těžbě.

Podpora cestovního ruchu ve zkoumaných regionech vedla k jejich dalšímu rozvoji, kterému jednoznačně pomohly finanční zdroje směřované do oblasti cestovního ruchu ze strany veřejné správy. Zároveň se pro rozvoj destinací jako klíčové ukázaly soukromé investice a inovační projekty, které nabídly turistům jedinečné zážitky. Naopak snahy samosprávy o určitou regulaci rozvoje cestovního ruchu se ukázaly jako kontraproduktivní a bránící výraznému ekonomickému rozvoji. Zároveň však nutnost této regulace ze strany orgánů veřejné správy nabyla na významu ve vztahu k ochraně přírody a zachování dlouhodobé udržitelnosti cestovního ruchu v destinaci.

Seznam použité literatury

LITERATURA

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D., *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

BŘEZINA, J., *Vlastivěda a místopis okresů šumperského, staroměstského a vízberského z roku 1932*. II. upravené a doplněné vydání. Štítý: Pavel Ševčík - Veduta, 2021. ISBN 978-80-86438-83-2.

DRÁPELA, E., *Marginální oblasti na území ČR a jejich vývoj v prostoru a čase*. Brno: Centrum dopravního výzkumu, 2011, 218 s. ISBN 978-80-86502-36-6.

HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., 2005. *Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí*. In: *Problémy periferních oblastí*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-86561-21-6

HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., 2008. *Regional differentiation of selected conditions for the development of human and social capital in Czechia*. In: *Geografie – sborník České geografické společnosti*, 113 (3), pp. 269 – 284. ISSN 1212-0014

HOLEŠINSKÁ, A., *Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012. ISBN 978-80-210-5847-7.

HOLEŠINSKÁ, A., *Destinační management: umění rozvíjet destinaci*. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-271-3218-8.

CHROMÝ, P., *Historicko-geografické aspekty vymezení pohraničí jako součást geografické analýzy*. In *Geografie – Sborník ČGS*. 2000, roč. 105, str. 63-76.

KADEŘÁBKOVÁ, J., KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Z., *Region a regionální vědy: vybrané sociální, kulturní a environmentální aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008. Epress. ISBN 978-80-7408-009-8. str. 16)

KASTNER, Q. K. B., *Osídlování českého pohraničí od května 1945: [historická analýza doplněná kvalitativní sociologickou sondou]*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1996. Working papers. ISBN 80-85950-19-7.

KOTÍKOVÁ, H., *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.

MAREČEK, J. P., MARTÍNEK, HOŠEK, S., *Loučná nad Desnou a Kouty nad Desnou: historický průvodce*. Šumperk: Pro obec Loučná nad Desnou vydal Jiří Mareček, 2005. ISBN 80-239-4424-X.

MUSIL, J., MÜLLER J., *Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze*. *Sociologický časopis*. 2008, roč. 44, č. 2, s. 321-348. ISSN 0038-0288.

PÁSKOVÁ, M., *Udržitelnost cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-329-1.

PÁSKOVÁ, M, ZELENKA, J., *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. ISBN 80-239-0152-4.

PILEČEK, J., 2005., *Příspěvek k metodice vymezení periferních oblastí: modelové území okresu Prachatice*. In: *Problémy periferních oblastí*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-86561-21-6

TITTELBACHOVÁ, Š., *Turismus a veřejná správa: průniky, dysfunkce, problémy, šance: státní politika turismu České republiky: systémový přístup k řešení problémů*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3842-0.

Velký sociologický slovník, svazek II, eds. Maříková, H., Petrušek, M, Vodáková, A. Karolinum, Praha, 1996, s. 786. ISBN 80-7184-311-3

WOKOUN, R., MATES, P., KADERÁBKOVÁ, J., *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-304-9. str. 356)

PRAMENY

Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní řízení)

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 176/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ELEKTRONICKÉ ZDOJE

AAS, C., LADKIN, A. and FLETCHER, J., *Stakeholder collaboration and heritage management*. [online] *Annals of Tourism Research*, 32(1), 2005, pp. 28–48. [cit. 05.10.2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2004.04.005>

AMIN A., *Moving on: institutionalism in economic geography*. [online] . *Environment and Planning A*, 33, 2001, s. 1237-1241. [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1068/a34108>

Areál Kouty [online] Kouty – ski areál, 2005 - 2023. [cit. 02.02.2023] Dostupné z: <https://kouty.cz/>

BICHLER, B. F., *Designing tourism governance: The role of local residents*. [online] *Journal of Destination Marketing & Management*, Volume 19, 2021, 100389, ISSN 2212-571X [cit. 12.11.2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100389>.

Booking.com [online]. Booking Holdings Inc., 2019-2023 [cit. 27.02.2023]. Dostupné z: <https://www.booking.com>

CIESLAR, J., Zisk z cestovního ruchu v Česku dosáhl 295 miliard. [online]. ČSÚ: 2020 [cit. 02.01.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zisk-z-cestovniho-ruchu-v-cesku-dosahl-295-miliard>

ČIŽP, *Společnost Sněžník vypouštěla nadlimitně znečištěné odpadní vody do řeky Moravy a při zasněžování sjezdovek nedodržela povolení*. [online]. ČIŽP, 2019 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.cizp.cz/aktuality/spolecnost-sneznik-vypoustela-nadlimitne-znecistene-odpadni-vody-do-reky-moravy-a-pri>

ČSÚ, *Sčítání lidu, domů a bytů*. [online]. Český statistický úřad, 2023a [cit. 26.01.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb>

ČSÚ, *Veřejná databáze. Data obcí z let 2011-2021* [online]. Český statistický úřad, 2023b [cit. 23.01.2023]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

D'ARCO, M., LO PRESTI, L., MARINO, V., MAGGIORE, G., *Is sustainable tourism a goal that came true? The Italian experience of the Cilento and Vallo di Diano National Park*. [online]. *Land Use Policy*, Volume 101, 2021, 105198, ISSN 0264-8377 [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105198>.

Dolní Morava, Základní informace. *Obec Dolní Morava* [online]. Obecní úřad Dolní Morava, 2023 [cit. 19.02.2023]. Dostupné z: <https://www.obecdolnimorava.cz/zakladni-informace>

DotaceEU – Mapa projektů. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu>

Dotace Olomouckého kraje [online]. Krajský úřad Olomouckého kraje, 2022 [cit. 18.12.2022]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/minula-obdobi-cl-4058.html>

Dotace Pardubického kraje [online]. Krajský úřad Pardubického kraje, 2022 [cit. 12.12.2022]. Dostupné z: <https://deska.pardubickykraj.cz/dotacni-programy>

Evropské fondy v ČR [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023 [cit. 13.11.2022]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/>

ETIS 2013. Evropský systém ukazatelů v oblasti cestovního ruchu. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2022 [cit. 17.12.2022] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/ed4ea4de-1cf2-4323-a2a2-e96113b96691/Evropsky-system-ukazatelu-v-oblasti-cestovniho-ruchu.pdf>

Facebook obce Loučná nad Desnou [online]. Loučná nad Desnou, 2022 [cit. 10.01.2023]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/LoucnanadDesnou>

Horský resort Dolní Morava [online]. Horský resort Dolní Morava, 2023 [cit. 02.02.2023]. Dostupné z: <https://www.dolnimorava.cz/>

KRŇÁVEK, P. *Všechno musí mít limit. I turismus pod Sněžníkem.* [online] Šumperský a jesenický deník, 2022a [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: https://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/komentar-vsechno-musi-mit-limit-i-turismus-pod-sneznikem-20220513.html

KRŇÁVEK, P., *Zázrak v Jeseníkách. Z trati na odpis vznikla jedna z nejlepších českých lokálek.* [online]. Deník.cz, 2022b [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/zeleznice-desna-trat-loucna-kouty-petrov-2022.html>

LEE, T. H., *Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development.* [online]. Tourism Management, Volume 34, 2013, Pages 37-46, ISSN 0261-5177 [cit. 05.12.2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.03.007>

Loučná nad Desnou, oficiální webové stránky obce. [online]. Loučná nad Desnou, 2023 [cit. 06.01.2023]. Dostupné z: <https://www.loucna-nad-desnou.cz/>

Mapy.cz, Letecká mapa 2011 a 2021 obce Dolní Morava a Základní mapa 2023 obcí Dolní Morava a Loučná nad Desnou [online]. Seznam.cz, 2023 [cit. 28.01.2023]. Dostupné z: <https://mapy.cz>

MMR ČR, *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007–2013*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023a [cit. 15.01.2023] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-cr-na>

MMR ČR, *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014–2020*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023b [cit. 16.01.2023] Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-cr-\(1\)](https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-cr-(1))

MMR ČR, *Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021-2030*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023c [cit. 16.01.2023] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/strategie-rozvoje-cestovniho-ruchu-cr-2021-2030>

MMR ČR, *Národní dotace pro oblast cestovního ruchu* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023d [cit. 16.02.2023] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch>

MMR ČR, *Národní program podpory cestovního ruchu (2010-2016)*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023e [cit. 06.02.2023] Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-\(2010-2016\)](https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-(2010-2016))

MMR ČR, *Národní program podpory cestovního ruchu (2016-2023)*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023f [cit. 06.02.2023] Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/cestovni-ruch/narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regione>

MPO ČR, *Poskytování ekologické dotace*. Archiv informací poskytovaných dle § 5 odst. 3 zákona č. 106/1999 Sb. [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2018 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/ministerstvo/aplikace-zakona-c-106-1999-sb/informace-zverejnovane-podle-paragrafu-5-odstavce-3-zakona/poskytovani-ekologicke-dotace--240515/>

MZE ČR, *Registr de minimis* [online]. Ministerstvo zemědělství ČR, 2009-2022 [cit. 18.02.2023]. Dostupné po registraci z: <https://login.mze.cz/>

Národní rozvojová banka. *Expanze*. [online]. NRB, 2023 [cit. 11.01.2023] Dostupné z: <https://www.nrb.cz/produkt/expanze/uver-expanze/>

PERNICE, D. *Cestovní ruch. Fakta a čísla o Evropské Unii*. [online]. Evropský Parlament, 2022 [cit. 18.01.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/126/cestovni-ruch>

Program obnovy venkova – Strategický plán rozvoje obce Loučná nad Desnou do konce roku 2021 [online]. Obecní úřad Loučná nad Desnou, 2011 [cit. 02.01.2023]. Dostupné z: <https://www.loucna-nad-desnou.cz/zamery-obce-strategicke-plany/ds-1076>

Program rozvoje cestovního ruchu Olomouckého kraje 2014-2020. [online]. Krajský úřad Olomouckého kraje, 2023a [cit. 28.01.2023]. <https://www.olkraj.cz/program-rozvoje-cestovniho-ruchu-olomouckeho-kraje-2014-2020-cl-2686.html>

Program rozvoje cestovního ruchu Olomouckého kraje 2021-2027. [online]. Krajský úřad Olomouckého kraje, 2023b [cit. 28.01.2023]. <https://www.olkraj.cz/program-rozvoje-cestovniho-ruchu-olomouckeho-kraje-2021-2027-cl-5104.html>

PŮLPÁN, D., *Dolní Morava si přeje dobudovat resort, zajistí to ekonomiku, říká starosta*. [online]. iDNES.cz, 2022 [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/horsky-resort-lanovka-hotel-lyzovani-sky-bridge-721-wellness.A220805_676876_pardubice-zpravy_mvo

Registr dotací [online]. Generální finanční ředitelství, 2023 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://red.financnisprava.cz/registr-dotaci/prijemci>

SAVIANO, M., DI NAUTA, P., MONTELLA, M. M., SCIARELLI, F., *Managing protected areas as cultural landscapes: The case of the Alta Murgia National Park in Italy*. [online]. Land Use Policy, Volume 76, 2018, Pages 290-299, ISSN 0264-8377 [cit. 05.12.2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.03.052>

SALVATORE, R., CHIODO, E., FANTINI, A., *Tourism transition in peripheral rural areas: Theories, issues and strategies*, Annals of Tourism Research. [online]. Volume 68, 2018, Pages 41-51, ISSN 0160-7383 [cit. 05.12.2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.11.003>

Strategický plán rozvoje Svazku obcí Údolí Desné 2017-2022. [online]. Svazek obcí údolí Desné, 2018 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.udoli-desne.cz/dulezite-dokumenty/strategicky-plan-svazku-obci-udoli-desne/>

Strategie cestovního ruchu Pardubického kraje 2016-2020. [online]. Krajský úřad Pardubického kraje, 2016 [cit. 10.11.2022]. Dostupné z:

<https://www.pardubickykraj.cz/dokumenty-cestovni-ruch/85227/strategie-cestovniho-ruchu-pardubickeho-kraje-2016-2020>

Strategie rozvoje cestovního ruchu v Pardubickém kraji 2010-2015. [online]. Krajský úřad Pardubického kraje, 2010 [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: https://www.topardubicko.cz/public/dokumenty/01_ANALYTICK_st_finl.pdf

Územní plán obce Dolní Morava. Úplné znění po Změně č. 8. [online]. Obecní úřad Dolní Morava, 2021 [cit. 20.01.2023]. Dostupné z: <https://www.obecdolnimorava.cz/uzemni-plan>

Územní plán Loučná nad Desnou. [online]. Obecní úřad Loučná nad Desnou, 2017 [cit. 02.01.2023]. Dostupné z: <https://www.loucna-nad-desnou.cz/uzemni%2Dplan%2Dloucna%2Dnad%2Ddesnou/ds-1083/p1=5459>

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády.* [online]. Copyright ©2022 Vláda České republiky [cit. 12.11.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>

VozejkMap – Svoboda pohybu na vozíku. [online]. Česká asociace paraplegiků, 2023 [cit. 12.01.2023]. Dostupné z: <https://www.vozejmap.cz/>

ŽMOLÍK, V. *Dolní Morava – obec rozkročená mezi Čechami a Moravou.* [online]. Český rozhlas Radiožurnál, 2011 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/dolni-morava-obec-rozkrocena-mezi-cechami-a-moravou-7186760>

OSTATNÍ ZDOJE

Souhrnné rozpočty obce Loučná nad Desnou z let 2011 až 2021, Obecní úřad Loučná nad Desnou

Souhrnné rozpočty obce Dolní Morava z let 2011 až 2021, Obecní úřad Dolní Morava

Seznam obrázků

Obrázek 1: Životní cyklus destinace (zdroj Pásková 2014, s. 94).....	12
Obrázek 2: Rekonstrukce nádraží v Koutech nad Desnou po povodních v roce 1997, stav k září 2022 (zdroj: vlastní archiv)	33
Obrázek 3: Nové logo obce Loučná nad Desnou (zdroj: Loučná nad Desnou, 2023)	36
Obrázek 4: Část areálu Kouty nad Desnou zasazená do krajiny (zdroj: vlastní archiv, 2021)	36
Obrázek 5: Loučná nad Desnou – mapa rozložení atraktivit (vlastní zpracování, zdroj: mapy.cz, 2023)	38
Obrázek 6: Veřejný prostor v Loučné nad Desnou (Zdroj: Facebook obce Loučná nad Desnou, 2022).....	39
Obrázek 7: Stav hlavní komunikace III/31277 v obci, říjen 2021 (zdroj: vlastní archiv) 43	
Obrázek 8: Dolní Morava, pohled z jižní strany (zdroj: vlastní archiv, 2022)	44
Obrázek 9: Dolní Morava – mapa rozložení atraktivit (zpracování vlastní, zdroj: mapy.cz, 2023)	45
Obrázek 10: Horský resort Dolní Morava - vlevo rok 2011, vpravo rok 2021 (zdroj: mapy.cz, 2023)	46
Obrázek 11: Záchytné parkoviště v obecní části Kouty nad Desnou (zdroj: vlastní archiv, rok 2022).....	52
Obrázek 12: Rysí skála v Koutech nad Desnou (zdroj: Areál Kouty 2005 - 2023)	75

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Pozitivní a negativní vlivy (zdroj: Hall a Page 2006 – převzato zpracování z Holešinská 2022, s. 214)	13
Tabulka 2: Vybrané ukazatele ETIS (zdroj: ETIS 2013, zpracování vlastní)	17
Tabulka 3: Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007-2013 (zdroj: MMR ČR 2023a, zpracování vlastní)	22
Tabulka 4: Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR pro období 2014-2020 (zdroj MMR ČR 2023b, zpracování vlastní).....	23
Tabulka 5: Strategie rozvoje cestovního ruchu v ČR 2021-2030 (zdroj MMR ČR 2023c, zpracování vlastní)	24
Tabulka 6: Sociodemografický vývoj Loučné nad Desnou v období 2011-2021 (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	47
Tabulka 7: Sociodemografický vývoj Dolní Moravy v období 2011-2021 (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní).....	48
Tabulka 8: Počty obyvatel dle pohlaví a věku v obcích v roce 2011 a 2021 (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní).....	50
Tabulka 9: Seznam projektů v obci Loučná nad Desnou podpořených formou dotací do rozvoje cestovního ruchu v regionu (zdroj: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)	58
Tabulka 10: Seznam projektů v obci Dolní Morava podpořených formou dotací do rozvoje cestovního ruchu v regionu (zdroj: Generální finanční ředitelství 2023, ...	59
Tabulka 11: Čerpání veřejných dotačních programů v období 2011-2021 (zdroj dat: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní).....	61
Tabulka 12: Počet turistických nocí v jednotlivých letech (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	64
Tabulka 13: Průměrný počet nocí, které turista stráví v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	65
Tabulka 14: Celková výše poplatků za lázeňský a rekreační pobyt, případně z ubytovací kapacity (zdroj dat: Souhrnné obecní rozpočty, zpracování vlastní).....	66
Tabulka 15: Vývoj počtu ekonomických subjektů v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	67
Tabulka 16: Počet hostů, kteří se ubytovali v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní).....	68
Tabulka 17: Počet návštěvníků na 100 obyvatel (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní).....	68
Graf 1: Vývoj přirozeného přírůstku obyvatel (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	48
Graf 2: Vývoj migračního přírůstku obyvatel (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	48

Graf 3: Vývoj celkového počtu obyvatel včetně zobrazení trendu (zdroj dat: ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	49
Graf 4: Podíl mužů a žen v produktivním věku v Loučné nad Desnou (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní).....	50
Graf 5: Podíl mužů a žen v produktivním věku na Dolní Moravě (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	50
Graf 6: Výše čerpání veřejných dotačních programů v obcích (zdroj dat: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní)	61
Graf 7: Porovnání investic ve třech vybraných resortech v období 2011-2021 (zdroj dat: Generální finanční ředitelství 2023, dotaceEU 2023, MMR ČR 2023d, MMR ČR 2023e, MMR ČR 2023f, MPO ČR 2018, MZE ČR 2009-2022; zpracování vlastní).....	62
Graf 8: Vývoj počtu turistických nocí v jednotlivých letech (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	65
Graf 9: Poplatky za pobyt vybrané obecními úřady (zdroj dat: Souhrnné obecní rozpočty, zpracování vlastní)	67
Graf 10: Vývoj počtu ekonomických subjektů v obcích (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní).....	67
Graf 11: Celkový počet hostů v obcích v letech 2011-2021 (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	68
Graf 12: Vypočítaný počet hostů na 100 obyvatel bez jednodenních návštěvníků (zdroj dat ČSÚ 2023b, zpracování vlastní)	69

